

**Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja
sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä
Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä**

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Varhaiskasvatuksen opintosuunta
Pro gradu -tutkielma 30op
Kasvatustiede
Toukokuu 2020
Satu Kaartokallio

Ohjaaja: Nina Sajaniemi

Tiedekunta - Fakultet – Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteiden maisteriohjelma		
Tekijä - Författare – Author Kaartokallio, Satu		
Työn nimi - Arbetets titel Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä – Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä		
Title Small children's (0-7 years) digital media use, support and mediation in cooperation between home and early education setting- Perceptions of parents and early education professionals.		
Oppiaine - Läroämne - Subject Varhaiskasvatus		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Nina Sajaniemi	Aika - Datum - Month and year 5/2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 77 s + 4 liitettä.
Tiivistelmä - Referat – Abstract <p>Lapset kasvavat teknologian ja digitaalisen median keskellä ja sen merkitys on huomioitava varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa. (Chaudron 2015.) Lasten digitaalisen median käytössä aikuisten tuki ja ohjaus on välttämätöntä, jotta hyödyt ja mahdolliset haitat pysyvät tasapainossa (Kardefelt-Winther 2017). Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytöstä, käytön tukemisesta ja kodin ja päiväkodin yhteistyöstä. Tutkimusongelmia oli kolme: Mitkä ovat vanhempien ja henkilöstön näkemykset (1) lasten digitaalisen median käytöstä? (2) lasten digitaalisen median käytön tukemisesta? (3) yhteistyöstä lasten digitaalisen median käytön tukemisessa?</p> <p>Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä kolmella helsinkiläisellä varhaiskasvatusalueella marraskuussa 2019. Vanhemmille ja henkilöstölle oli omat kyselyt, joilla kerättiin määrällistä ja laadullista aineistoa. Kyselyt toimitettiin päiväkodeihin ja edelleen vanhemmille johtajien kautta. Tutkimusaineisto koostui 189 vanhemman ja 40 päiväkodin henkilöstöön kuuluvan vastauksista. Aineiston määrällisessä analyysissä käytettiin ei-parametrisia testejä ja laadullisessa aineistossa aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tulosten mukaan vanhempien suhtautumisen lasten digitaalisen median käyttöön on moninaista. Suurin osa lapsista käyttää mediaa maltillisesti, osa varsin paljon ja pieni osa ei lainkaan. Henkilöstön näkemyksen mukaan digitaalisen median käyttö on luonteva osa lasten maailmaa ja vanhemmat pääosin huolehtivat tasapainoisesta ja turvallisesta käytöstä. Digitaalisen median käytön nähtiin voivan vaikuttaa lasten itsesäätelytaitoihin ja tunteisiin. Vanhempien suhtautuminen lasten digitaalisen median käyttöön erosi merkitsevästi lapsen sukupuolen mukaan ja poikien vanhemmat kokivat enemmän huolta. Aikuisten digitaalisen median käyttö ja huoli riittävästä vuorovaikutuksesta nousivat tuloksissa esiin. Ristiriitoja perheissä aiheuttavat eniten digitaalisen median käytön loppuminen ja käytetyn ajan määrä.</p> <p>Vanhemmat kokevat tarvitsevänsä lisätietoa lapsille sopivista sisällöistä, käyttöajoista sekä tutkittua tietoa digitaalisen median käytön hyödyistä ja haitoista. Henkilöstö kaipasi erityisesti tutkimustietoon perustuvia suosituksia ja tietoa digitaalisen median käytön vaikutuksista lapsen kasvuun. Vanhemmat ja henkilöstö suhtautuivat yhteistyöhön myönteisesti, vaikka vanhemmilla oli siitä vähän kokemusta. Selkeyttä ja sovittuja käytäntöjä digitaalisen mediaan käyttöön päiväkodissa ja siihen liittyvään yhteistyöhön kaivataan. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella olisi mahdollisuus toimia nykyistä vahvemmin vanhempien kanssa yhteistyössä sekä lasten digitaalisen median käyttöä koskevan maltillisen ja moniäänisen keskustelun rakentajana.</p>		
Avainsanat - Nyckelord Varhaiskasvatus, esiopetus, lasten digitaalisen median käyttö, tuki, ohjaus, yhteistyö, vanhemmuus		
Keywords Early education, preschool, children digital media use, support, mediation, parenting, cooperation		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Kaartokallio, Satu		
Työn nimi - Arbetets titel Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä – Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä		
Title Small children's (0-7 years) digital media use, support and mediation in cooperation between home and early education setting- Perceptions of parents and early education professionals		
Oppiaine - Läroämne - Subject Early education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Nina Sajaniemi	Aika - Datum - Month and year 5/2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 77pp.+ 4 appendices
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract Children grow among digital media and its importance needs to be notified also in early education (Chaudron 2015). When young children engage with digital media, adult support and mediation is crucial to adequately balance positive and negative effects of media use (Kardefelt-Winther 2017). The motivation of this study is to research views of parents and early education professionals on children's digital media use, its mediation and support and co-operation between home and early education environments. The three research questions were: (1) What are the views of parents and early education professionals on (1) children's digital media use? (2) on mediation and support of children's digital media use? (3) on collaboration between home and early year education setting?</p> <p>The study was conducted as an online survey in three out of ten early education districts in Helsinki, Finland in November 2019. Quantitative and qualitative data was collected in separate surveys for parents and early education professionals. Surveys were distributed through daycare unit managers to professionals and parents. The research data consists of 189 parents' and 40 early education professionals' answers. The quantitative analysis was conducted mainly non-parametric statistical tests. Qualitative analysis proceeded using data-oriented content analysis.</p> <p>The results show parents have diverse views on and attitudes towards children digital media use and that children's media use is variable. Most children use digital media in moderation, some in considerable amount and a fraction not at all. Early education professionals see digital media use as natural part of children's world and that parents balance well the media use of their children. Both see potential effects of digital media use on children's self-regulation and emotional skills. Parent attitude towards digital media use by their children significantly differed by child gender, and parents of the boys had more concerns. Digital media use by adults and concern on adequate personal interaction were discerned from the results. Amount of time used on digital media and transitions from digital media use to other activities were identified as primary causes of conflict at home.</p> <p>Parents would like to receive more information on child-appropriate content, suitable time limits and research-based knowledge on positive and negative effects of digital media use. Early education professionals would need research-based recommendations and information on effects of media use on child development. Furthermore, they wish for clear guidelines and agreed practices for digital media use in daycare and preschool setting, as well as for digital media use -related collaboration with families. Parents had a positive view on collaboration, although experience on it was limited. Early education and preschool professionals, together with parents, would have a unique position to build moderate and many-voiced discourse on children digital media use during early years - a possibility not yet materialized to a full extent.</p>		
Avainsanat - Nyckelord Varhaiskasvatus, esiopetus, lasten digitaalisen median käyttö, tuki, ohjaus, yhteistyö, vanhemmuus		
Keywords Early education, preschool, children digital media use, support, mediation, parenting, cooperation		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	LAPSET DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTTÄJINÄ.....	3
2.1	Suositukset ja käyttö	3
2.2	Vuorovaikutuksen näkökulma	7
2.3	Media Bronfenbrennerin ekologisessa systeemiteoriassa	9
3	LASTEN TUKEMINEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ	12
3.1	Vanhemmat ja lapsen median käyttö	12
3.2	Tukemisen ja ohjaamisen tavat.....	13
3.3	Kodin ja päiväkodin yhteistyö	16
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1	Tutkimusstrategia	21
5.2	Tutkimusaineisto ja tutkimuksen kulku.....	22
5.3	Aineiston koonnin menetelmät	24
5.4	Aineiston analyysimenetelmät.....	26
6	TUTKIMUSTULOKSET	29
6.1	Näkemyksiä digitaalisen median käytöstä.....	29
6.1.1	Lapsen median käyttö	29
6.1.2	Ristiriidat	33
6.1.3	Vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä	36
6.2	Tuen ja ohjauksen näkökulma	41
6.2.1	Lapsen median käyttöön liittyvä huoli.....	41
6.2.2	Lapsen median käytön tukeminen	44
6.3	Kodin ja päiväkodin yhteistyö	47
6.3.1	Suhtautuminen yhteistyöhön.....	47
6.3.2	Kokemukset ja toiveet yhteistyöstä	48
7	TULOSTEN TARKASTELU	52
7.1	Digitaalisen median käyttö perheissä	52
7.2	Varhaiskasvatusikäisten lasten tukeminen median käytössä.....	55
7.3	Kodin ja päiväkodin yhteistyö	57

8	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	59
9	POHDINTA.....	61
9.1	Tulosten pohdintaa ekologisen systeemiteorian viitekehyksessä	61
9.2	Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheita	67
	LÄHTEET	71
	LIITTEET	1

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki aineiston luokittelusta määrällisessä analyysissä sisältöön ”käyttö” liittyen. Kursivointi ilmaisee kategorioiden ketjun.	28
Taulukko 2. Ristiintaulukointi ikäryhmien välillä Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille lapsen kotona käytössä olevien laitteiden yleisyydessä.	2
Taulukko 3. Ristiintaulukointi ikäryhmien välillä Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille lapsen kotona käyttämien mediasisältöjen yleisyydessä.	2
Taulukko 4. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille digitaalisen median käyttöön liittyvien ristiriitojen aiheista.	3
Taulukko 5. Testisuureet ja otoskoot Mann-Whitney testissä merkitsevästi eroaville muuttujille vanhempien suhtautumiselle digitaalisen median käyttöön.	4
Taulukko 6. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille digitaalisen median käyttöön liittyvien vanhempien huolenaiheista.	5
Taulukko 7. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille vanhempien mielestä parhaista keinoista tukea lasta digitaalisen median käytössä.	6
Taulukko 8. Ristiintaulukointi vanhemman koulutustaustan mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille parhaista yhteistyötavoista lasten digitaalisen median käyttöä koskien kodin ja päiväkodin välillä.	6
Taulukko 9. Testisuureet ja otoskoot Kruskal-Wallis testissä merkitsevästi eroaville muuttujille henkilöstön suhtautumiselle yhteistyöhön kodin kanssa. VLH= Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja, VO= Varhaiskasvatuksen opettaja, VEO= Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai S2-opettaja.	7

KUVIOT

Kuvio 2. Lapsen digitaalisen median päivittäinen käyttöaika vanhempien raportoimana eri ikäryhmissä.	30
Kuvio 3. Lapsen käytössä kotona olevat medialaitteet sekä oman laitteen omistajuus ikäryhmittäin. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroava ryhmä merkitty tähdellä. Osuus vastanneista vastaa prosenttiosuuksia; 0.1=10 %, 1.0 = 100 %.	31
Kuvio 4. Lapsen kotona käyttämät mediasisällöt ikäryhmittäin. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroavat ryhmät merkitty tähdellä.	32

Kuvio 5. Aikuisten digitaalisen median käyttö lasten läsnä ollessa vastaajan sukupuolen mukaan.....	33
Kuvio 7. Perheen aikuisten välillä digitaalisen median käyttöä koskevien ristiriitojen aiheet lapsen sukupuolen mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.	34
Kuvio 8. Vanhempien ja henkilöstön näkemykset sopivasta iästä hankkia lapselle älypuhelin.....	36
Kuvio 10 Henkilöstön suhtautuminen pienten lasten digitaalisen median käyttöön. Aineisto on kerätty viisiportaisella likert-asteikolla (1 = Täysin eri mieltä, 5= Täysin samaa mieltä).	38
Kuvio 11. Vanhempia pienten lasten digitaalisen median käytössä huolestuttavat asiat lapsen sukupuolen mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.	41
Kuvio 12. Henkilöstöä pienten lasten digitaalisen median käytössä huolestuttavat asiat.	42
Kuvio 13. Henkilöstön näkemykset parhaista keinoista tukea lasta digitaalisen median käytössä.....	45
Kuvio 14. Henkilöstön suhtautuminen lasten digitaalisen median käyttöä koskevaan yhteistyöhön kodin kanssa ammattinimikkeen mukaan. Kruskal-Wallis testissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroavat ryhmät on merkitty tähdellä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja -ryhmään kuuluu yksi varhaiskasvatuksen S2-opettaja.....	47
Kuvio 15. Vanhempien vastaukset lapsen digitaalisen median käytön käsittelystä päiväkodin henkilöstön kanssa.	48
Kuvio 16. Henkilöstön vastaukset lasten digitaalisen median käytön käsittelystä vanhempien kanssa.	49
Kuvio 17. Vanhempien mielestä sopivimmat yhteistyömuodot koulutustaustan mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) pienempi ryhmä on merkitty tähdellä. 50	
Kuvio 18. Henkilöstön mielestä sopivimmat yhteistyömuodot.....	51
Kuvio 19. Tutkimuksen keskeiset tulokset sijoitettuna Bronfenbrennerin ekologisen teorian viitekehykseen.	62

1 JOHDANTO

Lapset kasvavat nykyisin uudenaikaisessa mediaympäristössä, älylaitteiden ja internetin kuullessa heidän arkeensa osana perhe-elämää ja kasvuympäristöä. Lapsilla on saatavillaan medialaitteita ja -sisältöjä jo varhain ja niiden käytön sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys on huomioitava myös varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa. (Buckingham 2015; Chaudron 2015.) Lasten digitaalisen median käyttöä koskeva keskustelu on ääripäitä korostavaa mutta tutkimustietoa on vähän saatavilla. On todennäköistä, että digitaalisen median parissa vietetyn ajan pituus vaikuttaa pieniin lapsiin yksilöllisesti, eikä käytön haittavaikutuksia puskuroivia tekijöitä vielä tunneta (Madigan, Browne, Racine, Mori & Tough 2019). Lasten toimiessa digitaalisen median käyttäjinä on aikuisten tuki ja ohjaus välttämätöntä, jotta hyödyt ja mahdolliset haitat pysyvät tasapainossa. Sama sisältö tai toiminta, joka vanhemmalle lapselle on rikastuttavaa, voi nuoremman lapsen nimenomaisessa kehityksen vaiheessa olla haitallista (Kardefelt-Winther 2017, 26-27). Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö kaipaavat lisätietoa ja tukea valitessaan lasten kannalta parhaita toimintatapoja ja yhteistyömuotoja digitaalisen median käytössä ja sen tukemisessa (Plowman & McPake 2013).

Pienen lapsen hyvälle kehitykselle välttämätön riittävä vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa on turvattava myös nykyisessä nopeasti muuttuvassa mediaympäristössä, eli vanhempien keskeinen tehtävä ei ole muuttunut (Lahikainen & Arminen 2015, 287). Varhaiskasvatusikäisen lapsen on tärkeää opetella mediataitoja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa mallintavan aikuisen kanssa (Danby, Davidson, Theobald, Scriven, Cobb Moore, Houen ym. 2013). Aikuisten epävarmuus toimintatavoista ja vaihtelevat käytännöt saattavat aiheuttaa turhaa huolta ja ristiriitoja. Varhaiskasvatulaki velvoittaa hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta vastaavaa henkilöstöä tekemään vanhempien kanssa lapsen kasvua ja oppimista tukevaa yhteistyötä (Varhaiskasvatulaki 2018/540 3§). Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on tärkeää olla selvillä kotien digitaalisen median käyttöta-voista yhteistyön toimivuuden mahdollistamiseksi. Vaikka lapsen perheessä ei käytettäisi digitaalista mediaa tai lapsella olisi omaa laitetta, kohtaa lapsi viimeistään kouluiässä monenlaisia median liittyviä tilanteita, joita hänen täytyy ratkaista, esim. kaverin kännykästä näkyvän pelottavan videon tai pelin (Irisvik & Utriainen 2017, 12).

Mediakasvatus ja monilukutaito mainitaan nimenomaisesti ensimmäisen kerran Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vuonna 2016 (Opetushallitus (OPH) 2016, 44) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mediakasvatusta käsitellään laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudessa 2014 (OPH 2014, 18). Tämä tutkimus ei kohdennu varsinaisen mediakasvatuksen toteutumiseen varhaiskasvatus- tai esiopetuskontekstissa, vaan lasten median käytön tukemiseen mediakasvatuksen osana ja huoltajien sekä varhaiskasvatuksen yhteistyön piiriin kuuluvana alueena. Vanhemmat pohtivat paljon lapsensa digitaalisen median käyttöä, kaipaavat tukea ja päiväkotia nähdään luontevaksi yhteistyötahoksi. Lasten median käyttöön liittyvä yhteistyö ei aiemman tutkimuksen mukaan ole kuitenkaan kovin yleistä. (ks. Chaudron 2015; Livingstone, Mascheroni, Dreier, Chaudron & Lagae 2015; Early Childhood Australia, ECA 2018.) Vanhempien tukemiseen tarvitaan punnittuja keinoja ja sovittuja yhteistyökäytäntöjä. Suositukset vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyölle ovat tarpeen. (Kumpulainen & Gillen 2017, 27-28.)

Tämän työn tavoitteena on muodostaa kuva varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytöstä ja sen tukemisesta vanhempien sekä päiväkodissa hoito-, kasvatus- ja opetustehtävissä työskentelevän henkilöstön yhteistyössä. Jäljempänä käytetään termiä henkilöstö, jolla viitataan varhaiskasvatuksen opettajiin (vo), varhaiskasvatuksen erityisopettajiin (veo) sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajiin (vlh) (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 6 luku). Varhaiskasvatusikäisellä lapsilla tarkoitetaan alle kouluikäisiä, 0-7 vuotiaita lapsia, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen. Ajankohtaista, aihetta on tärkeää tutkia, jotta voidaan paremmin ymmärtää vanhempien ja päiväkodin yhteistyömahdollisuuksia sekä toimivia käytäntöjä lasten digitaalisen median myönteisen käytön vahvistamiseksi. Tutkimuksen aineisto koottiin kahdella erillisellä verkkokyselyllä, jotka suunnattiin varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille ja päiväkotien henkilöstölle kolmella Helsingin päivähoitoalueella. Tutkimuskyselyillä kerättiin sekä laadullista että määrällistä aineistoa. Tutkimuksen oletuksena on, että muuttuvassa media-maailmassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota aikuisten ja lasten riittävään vuorovaikutukseen ja läsnäoloon.

2 LAPSET DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTTÄJINÄ

Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö on aiempaa enemmän arkeen sulautuvaa kuljetettavien älylaitteiden yleistymisen myötä (Noppari 2014, 123). Tässä tutkimuksessa digitaalisella medially tarkoitetaan kaikkea mediaa, joka on koodattu koneilla luettavaan muotoon ja sitä on mahdollista käyttää ruudulla (pelit, videot, tv, sosiaalinen media, internet-sisällöt). Tutkimuksessa käytetään myös termiä älylaitteet, joilla tarkoitetaan älypuhelinta ja tablettitietokonetta. Tulevissa alaluvuissa käsitellään lasten median käyttöä tämän tutkimuksen kannalta keskeisistä näkökulmista eli suositusten ja käytäntöjen tarkasteluna (2.1) sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta (2.2). Tutkittava ilmiö esitellään Urie Bronfenbrennerin ekologisen teorian viitekehyksessä, joka mahdollistaa digitaalisen median käytön tarkastelun yhteiskunnan rakenteet läpäisevänä ilmiönä (2.3).

2.1 Suositukset ja käyttö

Keskustelu ja sen taustalla oleva tutkimus lasten digitaalisen median käytöstä on polarisoitunutta. Lasten digitaalisen median käytön haitallisia sosio-emotionaalisia, fyysisiä tai kognitiivisia terveysvaikutuksia korostava näkökanta suosii käytön rajoittamista. Toisen näkökannan mukaan terveysvaikutukset ovat pieniä tai merkityksettömiä ja lasten digitaalisen median käyttöä ei tulisi rajoittaa. Maltillinen kanta digitaalisesta median käytöstä elämää rikastuttavana ja samaan aikaan mahdollisesti ongelmallisena tai haitallisena on vasta kehittymässä. (Browne, Thompson & Madigan 2020.)

Pienten lasten digitaalisen median käytön yhteydessä tukeudutaan usein American Academy of Pediatricsin (AAP, Council 2016) suosituksiin, joka korostaa pienille lapsille sopivan sisällön ja aikarajojen lisäksi vanhempien ja lasten digitaalisen median yhteiskäytön merkitystä. Suosituksen mukaan lapsille on taattava riittävästi kehityksellisesti tarpeellisia aktiviteetteja varhaisina ikävuosina, jotka ovat lapsen aivojen kehityksen, turvallisten ihmissuhteiden ja hyvien elintottumusten luomisen aikaa. Alle puolitoistavuotiaiden lasten kanssa digitaalisen median käyttöä olisi vältettävä, lukuun ottamatta videopuheluita läheisten kanssa. Puolestatoista kahteen ikävuoteen lasten kanssa voi tutustua

laadukkaaseen ohjelmatarjontaan vanhempien niin halutessa. Kahdesta viiteen ikävuoteen lapsille suositellaan korkeintaan tunnin päivittäistä älylaiteaikaa. Yli kuusivuotiaille suositellaan johdonmukaisia rajoja laitteiden käyttöajalle ja sisällölle samalla huolehtien, ettei käyttö syrjäytä muuta hyvinvoinnille tärkeää toimintaa. Oppimiseen ja sosiaaliseen yhdessäoloon keskittyvän sisällön yhteiskäyttö nähdään parhaana tapana käyttää digitaalista mediaa lasten kanssa. (Council 2016.)

Suomalaisten aivotutkijoiden laatimat suositukset perheen mediankäyttöön mukailevat AAP:n (2016) näkemyksiä. Aikuisen läsnäolo ja ikätasoisesti sopiva älylaitteen käyttö on pienten lasten kohdalla ensiarvoisen tärkeää. Alle kaksivuotiaille ei suositella lainkaan ruudulla oloa lukuun ottamatta vähäistä yhteiskäyttöä vanhemman kanssa. Kahdesta viiteen ikävuoteen lapsille suositellaan yhteiskäytössä sopiviin sovelluksiin tutustumista ja älylaitteiden käyttöä korkeintaan tunti päivässä. Esiopetusikäisen lapsen kanssa on tärkeää laatia yhteiset, selkeät ja perustellut säännöt älylaitteiden käytöstä ja ruudulla vietehtystä ajasta. (Saarikivi & Martikainen 2019, 89-91.) Maailman terveysjärjestö WHO (2019) rajaa myös vahvasti pienten lasten digitaalisen median käyttöaikaa suositellessaan kahdesta neljään ikävuoteen television katselun tai älylaitteiden käyttöön käytettävän korkeintaan tunnin päivässä ja korostaessaan samalla vanhempien kanssa yhteisen leikkimisen ja lukemisen merkitystä lasten kehitykselle. Myöskään WHO ei suosittele alle kaksivuotiaiden lasten digitaalisen median käyttöä. Varhaiskasvatusikäisten digitaalisen median käyttöaika tulisi rajoittaa korkeintaan kahteen tuntiin. (WHO 2019.) Suomalainen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL on samoilla linjoilla ilmaistessaan, ettei suosittele alle kaksivuotiaille ollenkaan ruutuaikaa ja kahdesta neljään vuotiaillekin korkeintaan tunnin, mutta mitä vähemmän sen parempi (THL 2019).

Lapsen iänmukaisten aikasuositusten ensisijaisuudesta eroava näkökulmassa huomio kohdistuu perheiden tukemiseen sisältöjen valinnassa. Perusteluna näkemykselle on varhaiskasvatusikäisten lasten eritahtinen kehittyminen, jonka vuoksi vanhemmat voivat kokea pienemmänkin lapsen olevan valmis käyttämään digitaalista mediaa viihtymiseen tai oppimiseen. Samat suositukset kaikille eivät ole perusteltuja, vaan tarvitaan pikemmin perheen ja lapsen yksilölliseen tarpeeseen sopivia tukemisen käytäntöjä. (Nikken & Schols 2015.) Australiassa on laadittu digitaalisen median käyttöön kansallinen alle 8-vuotiaille lapsille suunnattu ohjeistus, joka keskittyy laajasti neljään lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta keskeiseen osa-alueeseen, joita ovat ihmissuhteet, terveys

ja hyvinvointi, kansalaisuus, leikki ja pedagogiikka. Lausunto kehitettiin vastauksena varhaislapsuuden ammattilaisten havaitsemaan tarpeeseen ohjata optimaalisesti pienten lasten digitaalisen median käyttöä ja tukemista. Se painottaa kasvatushenkilöstön merkitystä perheiden tukijana pienten lasten kehitystä ja digitaalisen median optimaalista käyttöä koskien. (ECA 2018.)

Muuttunut mediaympäristö edellyttää uudenlaista pienille lapsille sopivan digitaalisen median käytön tarkastelua. Tutkimus lasten median käytön vaikutuksista oppimiseen, käyttäytymiseen ja perheen dynamiikkaan on käytön nopeaan kasvuun ja teknologian muutokseen rinnastettuna vielä riittämätöntä. Olennaista on, kuinka vanhemmat päättävät sopivasta tekniikasta ja sisällöstä, määrittelevät ja seuraavat niiden käyttöä. On tärkeää kiinnittää huomiota myös vanhempien tapaan auttaa lasta rauhoittumaan, oppimaan itsesäätelyä ja tylsyyden sietämistä. Digitaalisen median käytöllä on mahdollisuus yhtä lailla syrjäyttää kuin tukea lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, esimerkkinä omilta laitteilta erikseen katsottu tai yhdessä keskustellen koettu sisältö. Hyviä mediakäytäntöjä onkin opeteltava varhaislapsuudesta lähtien ja siinä lasten ja vanhempien yhteiskäytöstä on tutkitusti huomattavia hyötyjä. (Radesky, Schumacher & Zuckerman, 2015.)

Laaja eurooppalainen pienten lasten median käyttötutkimus pitää digitaalista mediaa tärkeänä, mutta ei hallitsevana osana pienten lasten elämää. Se on yksi niistä toimintaympäristöistä, joihin lapsen leikki ja toiminta sijoittuvat, muiden kuten ulkoleikkien ja ei-digitaalisilla leluilla leikkimisen rinnalla. (Chaudron 2015.) Pienet lapset käyttävät digitaalista mediaa neljään päätarkoitukseen: vapaa-aikaan ja viihteeseen, tiedon hankintaan ja oppimiseen, luomiseen ja kommunikointiin (Chaudron, Di Gioia & Gemo 2018, 15). Lasten omat kiinnostuksen kohteet määrittelevät digitaalisen median käyttöä, eivät tekniset laitteet ja niiden ominaisuudet sinänsä (Davidson & Goldberg 2012). Pienten lasten huoltajille suunnatussa suomalaisessa kyselytutkimuksessa digitaalisen median käyttö näyttyy vain vähäisenä osana lasten arkea. Alle 10-vuotiaiden suomalaislasten ajankäytössä mm. lelut, kuvakirjat ja palapelit olivat 9. sijalle sijoittuneita älylaitteita ja 10. sijalla olevia tabletteja suosituimpia. (Kumpulainen, Vartiainen, Quakrim-Sovio & Heinonen 2019, 10, 38.) Viimeksi toteutettu lasten mediabarometri tarkasteli suomalaislasten digitaalisen median käytön muutoksia vuodesta 2010 vuoteen 2013 ja havaitsi kuvaohjelmien katsomisen siirtyneen televisiosta lähes kokonaan (83 %) internetiin. Lapset seurasivat

niitä internetin videopalveluista, kuten YouTubesta tai televisiokanavien ohjelmopalveluiden kautta. (Suoninen, 2014, 65.) Pienet lapset eivät hahmota internetin olemusta tai verkossa olemisen merkitystä, eli mitä hyötyjä he voivat saada ja millaisia riskejä kohdata. Näin on huolimatta siitä, että osa pienistä lapsista on jo kohdannut ikätasolle sopimatonta sisältöä. Pienemmät lapset käyttävät esiopetusikäisiä useammin digitaalista mediaa oppimiseen. (Chaudron 2015.)

Suurin osa suomalaisista lapsista aloittaa kuvaohjelmien katselun 0-2-vuotiaina. Lasten ohjelmien lisäksi kiinnostus digitaalisten pelien pelaamiseen yleistyy 2-4 -vuoden ikäisenä, pojilla hieman tyttöjä aikaisemmin. Lapset kuuntelevat myös musiikkia ja vierailevat heille suunnatuilla sivustoilla. Henkilökohtaisia kännyköitä lapset alkavat saada 5-6 -vuotiaina. On huomioitava, että osa varhaiskasvatusikäisistä lapsista ei käytä digitaalista mediaa ja internetiä juuri lainkaan. (Noppari 2014, 13; Suoninen 2014, 65.) Vanhempien tai perheen yhteiskäytössä olevat tabletit ja älypuhelimet ovat pienten lasten yleisimmin käyttämiä laitteita. Usein lapset käyttävät ilmaissovelluksia vanhempien laitteilla siirtymä- tai odotustilanteissa, joissa heidän huomionsa kiinnittäminen helpottaa vanhempien toimia. Jos lasten käytössä olevia laitteita ei ole asianmukaisesti suojattu, lapset saattavat altistua sopimattomille sisällöille. (Chaudron 2015.) Kodissa saatavilla olevien laitteiden sijaan lasten median käyttöä määrittelevät enemmän perheiden käytännöt ja vuorovaikutuksen tavat, eniten lasten käyttöön vaikuttaa vanhempien tapa käyttää digitaalista mediaa (Plowman, McPake & Stephen 2010; Lauricella, Wartella & Rideout 2015).

Lasten median käyttötavoilla on yhteys myös vanhempien sosioekonomiseen asemaan. Korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset vanhemmat rajoittavat lastensa digitaalisen median käyttöä ja kannustavat heitä aktiivisemmin muuhun toimintaan (Livingstone ym. 2015). Vastaavia tuloksia saatiin suomalaisesta tutkimuksesta, jossa tutkittiin vanhempien sosioekonomisen aseman yhteyttä 3-6-vuotiaiden lasten paikallaanoloaikaan kiihtyvyysmittareiden avulla ja vanhempien raportoimana siitä ruudulla ja kirjojen parissa vietettyä aikaa. Matalamman sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden lapsilla oli enemmän ruutuaikaa, joka selittyi pääasiallisesti television katselulla. Paikallaan vietettyyn aikaan vanhempien sosioekonomisella ajalla ollut juurikaan yhteyttä, mutta kuitenkin äitinen korkeampi sosioekonominen asema lisäsi jonkin verran lasten lukemiseen käyttämää aikaa paikallaan olost. (Määttä, Konttinen, Haukkala, Erkkola & Roos 2017.)

Vaikka laadukkaasta ja vuorovaikutteisesta digitaalisen median käytöstä on tunnistettu myös etuja, liiallinen käyttö on liitetty lukuisiin haitallisiin fyysisiin, käyttäytymisen ja kognitiivisiin vaikutuksiin (Hinkley, Verbestel, Ahrens, Lissner, Molnár, Moreno ym. 2014; Madigan ym. 2019). On mahdollista, että runsas digitaalisen median käyttöaika häiritsee oppimis- ja kasvumahdollisuuksia ja että kehityksessään viivästyneet lapset saavat enemmän ruutuaikaa haastavan käyttäytymisen välttämiseksi. On esimerkiksi osoitettu, että itsesääätelyhaasteet voivat taaperoikäisillä lisätä ruutuaikaa muuhun ikäryhmään verrattuna (Radesky, Silverstein, Zuckerman & Christakis 2014; Radesky, Peacock-Chambers, Zuckerman & Silverstein 2016). Useimmissa tutkimuksissa on kuitenkin käytetty poikkileikkausmenetelmiä, jotka rajoittavat päätelmiä assosiaatioiden suunnasta eikä vahvasta kuvaa syiden ja seurauksien suhteesta (Council 2016). Ensimmäinen pitkäaikaistutkimuksen tulos pienten lasten runsaan digitaalisen median käytön ja havaittujen kognitiivisten kehitysviivästymien välillä (Madigan ym. 2019) viittaa kuitenkin selkeästi perheiden tukemisen tärkeyteen lapsen suotuisan kehityksen varmistamisessa.

2.2 Vuorovaikutuksen näkökulma

Keskustelu median vaikutuksesta lasten hyvinvointiin on alkanut jo 1920-luvulla elokuvan vaikutuksesta lapsiin ja se on uusiintunut aina uuden mediamuodon myötä (esim. televisio, digitaalinen media). Digitaaliseen mediaan liittyvä keskustelu sisältää tyypillisesti huolipuhetta. Sen vastapainoksi on kuitenkin syntynyt vaihtoehtoinen diskurssi, joka painottaa lasten luontaista kykyä teknologian käyttöön ja lapsille avautuvia digitaalisia mahdollisuuksia. Uutta keskustelussa on, että myönteiset ja kielteiset näkemykset esitetään hyvin voimakkaina. (O'Neill 2015.) Runsa digitaalisen median parissa vietetty aika kuten myös käytön yksinomainen välttäminen voivat vaikuttaa lasten hyvinvointiin kielteisesti, kun taas kohtuullisella käytöllä on havaittu myönteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Nämä vaikutukset ovat kuitenkin yleensä heikkoja ja muodostavat vain pienen osan lapsen henkisen hyvinvoinnin kokonaisuudesta. (Kardenfelt-Winther 2017, 17). Digitaalisen median välitön saavutettavuus ja siirrettävyys mobiililaitteilta voi estää ihmisten välistä vuorovaikutusta ja muuta rikastavaa toimintaa. Lapsille suunnattujen sovellusten markkinoiminen oppimissovelluksina ilman perusteita voi johtaa vanhempia sallimaan tekniikan käytön, joka syrjäyttää lapsen vuorovaikutuksen hoitajien kanssa lapsen

hyvinvoinnin ja kielen kehityksen vahingoksi. (Radesky, Schumacher & Zuckerman 2015.)

Digitaalista mediaa voidaan käyttää myönteisesti tukemaan aikuisen ja lapsen välistä suhdetta, esimerkiksi yhteiskäytön, yhdessä katselun tai keskustelun keinoin (Takeuchi & Stevens 2011). Kun sekä vanhemmat että varhaiskasvatuksen henkilöstö mallintavat lapselle digitaalisen median käyttöä, se edesauttaa lasten ymmärrystä digitaalisen median mahdollisuuksista ihmisten välisen vuorovaikutuksen edistämisessä (Danby ym. 2013). On kuitenkin tärkeää, että vuorovaikutusta tapahtuu riittävästi myös tilanteissa, joissa ei käytetä digitaalista mediaa (McDaniel & Radesky 2018). Jos aikuinen on uppoutuneena digitaaliseen mediaan tai työskentelyyn hän ei välttämättä huomaa pienen lapsen sosiaalisia vihjeitä tai kutsuja vuorovaikutukseen. Sosiaaliset vihjeet ovat perustavanlaatuinen osa lapsen ja vanhemman välisen suhteen kehittymistä. Aikuiset voivat olla uppoutuneena teknologian käyttöön, esimerkiksi dokumentaatioon, sisäiseen tai ulkoiseen viestintään tai päivittäiseen tietotyöhön myös varhaiskasvatuskontekstissa. (ECA 2018, 5.) On myös viimeaikaista tutkimusnäyttöä, että hoivaajan ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde voi häiriintyä lapsen runsaan digitaalisen median käytön vuoksi (Madigan ym. 2019).

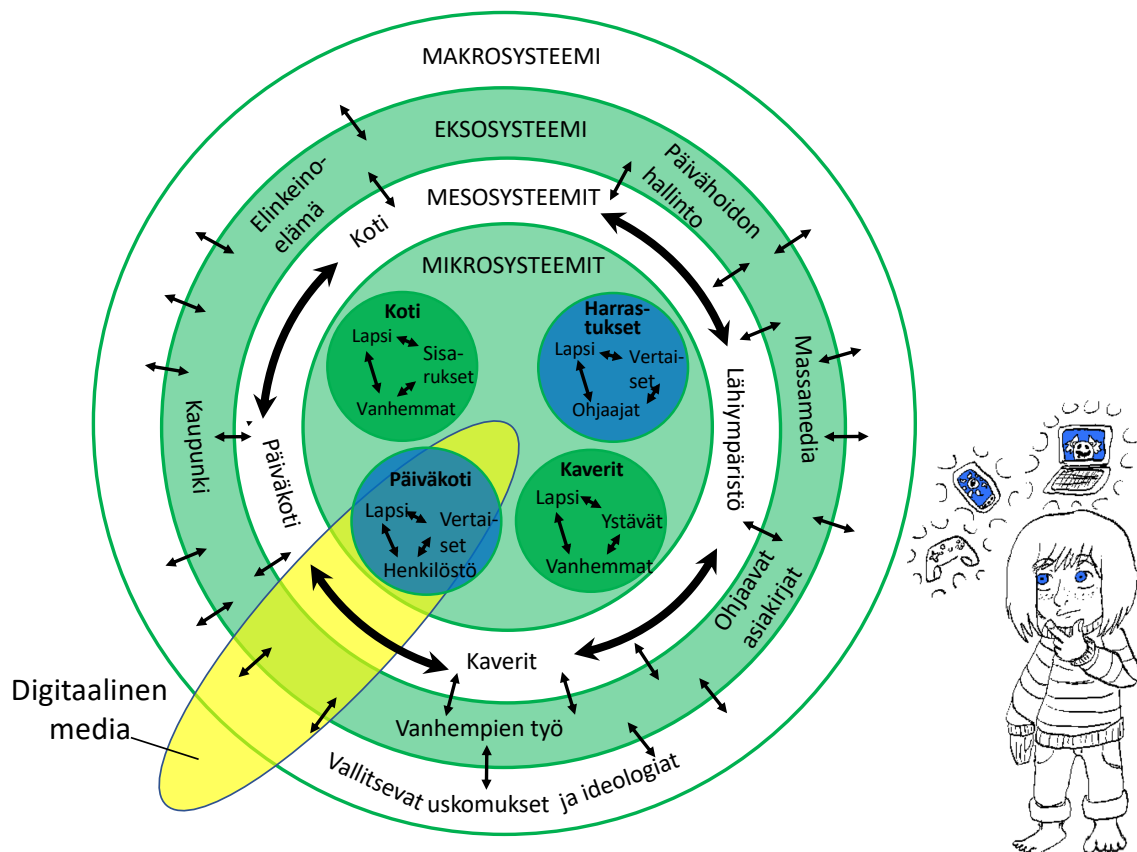
Myös aikuisen älypuhelimien käytöstä monissa arkitilanteissa on tullut kulttuurinen normi, joka voi häiritä kommunikaatiota lapsen kanssa. Lasten ja vanhempien kokeellisia ruokailutilanteita videoitaessa havaittiin, että vanhempien käyttäessä runsaasti mobiililaitetta oli tilanteissa merkittävästi vähemmän sanallista ja ei-sanallista vuorovaikutusta vanhempien ja lasten välillä kuin tilanteissa, joissa aikuiset eivät käyttäneet mobiililaitetta tai käyttivät niitä vain vähän. Huomionarvoista oli havainto, että tuen tarpeessa ollessaan lapsi ei saanut tarvitsemaansa rohkaisua. (Radesky, Miller, Rosenblum, Appugliese, Kacirotu & Lumeng 2015.) Sajaniemi, Suhonen, Nislin ja Mäkelä (2015) korostavat lapsen keskeisen kehityksen tapahtuvan aina hoivaavan aikuisen vaikutuspiirissä. Esimerkiksi luontainen stressijärjestelmän säätelykyky kehittyy vuorovaikutuksessa neuropsykologisen kypsymisen myötä aikuisikään asti. Lapsen omat taidot eivät vielä riitä tasapainon säätelymiseen, vaan hän tarvitsee aikuisen apua ja kannattelua. Jos lapsi joutuu toimimaan liikaa stressaantuneena ilman yhteyttä toiseen ihmiseen, on tilanteessa toimiminen tarkoituksenmukaisesti hänelle mahdotonta. Aikuisen on havaittava lapsen reaktiivinen tila ja

autettava häntä rauhoittumaan ja löytämään uusia tapoja toimia vaativammissakin tilanteissa. Aikuisen säätelevä rooli ei toteudu ilman vastavuoroista läsnäoloa. (Mt. 23-29.)

2.3 Media Bronfenbrennerin ekologisessa systeemiteoriassa

Digitaalinen media on erottamaton osa lapsen kasvuympäristöä ja se läpäisee kasvulle oleelliset sisäkkäiset merkitystasot (kulttuuri, lähiympäristö, vertaissuhteet ja perhe). Digitaalisuuden vaikutukseen tulee kiinnittää huomiota samanaikaisesti kaikilla näillä tasoilla vastaavasti kuin lapsen terveydelle, kasvulle ja kehitykselle merkityksellisiä tekijöitä käsitellään muissakin konteksteissa. On tärkeää tarkastella myös teoreettisia malleja digitaalisen median läpileikkaavasta vaikutuksesta lapsen hyvinvointiin. (Browne, Thompson & Madigan 2020.)

O' Neill (2015) tarkastelee Urie Bronfenbrennerin ihmisen kehitystä ja sosiaalistumista kuvaavaa ekologista systeemiteoriaa (1979, 1999) lasten ja mediaympäristön vuorovaikutuksen teoreettisena viitekehystenä. Ekologinen teoria on laajalti käytetty viitekehys lapsuuden tutkimuksessa, mutta saanut melko vähän huomiota lapsuuden ja median suhdetta tutkittaessa. Teoriassa tarkastellaan lapsen kasvua ja kehitystä kaksisuuntaisena vuorovaikutusprosessina, joka tapahtuu sisäkkäisten systeemien kokonaisuudessa. Lapsi kehittyy osana järjestelmiä, joihin hän kuuluu (perhe, koti, varhaiskasvatus, yhteiskunta ym.) ja kehityksen nähdään tapahtuvan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (O' Neill 2015.) Ekologinen teoria on ihmisen kehityksen teoria, joka samalla kuvaa ihmisen sosiaalistumista yhteiskuntaan. Bronfenbrenner määrittelee teoriassaan neljä sisäkkäistä systeemiä, jotka ovat mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemi sekä myöhemmin lisätty viides eli kronosysteemi. Hänen mukaansa yksilön kehitykseen ja sosiaalistumiseen vaikuttavat nämä ympäristön erilaajuiset kehät (Kuvio 1), joiden kanssa kehittyvä ihminen on aktiivisesti vuorovaikutuksessa tai niiden vaikutuksen kohteena. (Härkönen 2008, 21, 23, 26.) Bronfenbrenner pyrki teoriallaan osoittamaan, kuinka laajempi poliittinen ympäristö ja käytännössä toteutettavat politiikat vaikuttavat siihen mitä lapsille tarjotaan yhteiskunnassa (Penn 2014, 50).

Kuvio 1. Bronfenbrennerin ekologinen teoria Pennin (2014), digitaalisen median osuus Walkerin (2015) mukaan.

Mikrosysteemi tarkoittaa lapsen välitöntä kasvu- ja vuorovaikutusympäristöä. Se voi muodostua hänen kotiympäristöstään, vanhemmistaan, sisaruksistaan ja ystävistään. **Mesosysteemi** sisältää lapsen kasvuympäristöjen väliset yhteydet ja prosessit, esim. kodin ja päiväkodin väliset suhteet. Mesosysteemi on siis lapsen mikrosysteemien järjestelmä. (Bronfenbrenner 2017, 264) Lapsi ei ole itse välttämättä suoraan osallisena **eksosysteemiiin**, sillä se koostuu tekijöistä ja ympäristöjen suhteista, jotka vaikuttavat lapseen hänen mikrosysteemeihinsä kuuluvien ihmisten välityksellä. Tällaisia ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen järjestämisestä vastaava paikallishallinto ja vanhempien työpaikat. **Makrosysteemi** on ympäröivälle kulttuurille tai laajemmalle sosiaaliselle kontekstille tyypillisten mikro-, meso- ja eksosysteemien kokonaisuus. Se sisältää sosiaalisen kontekstin (esimerkiksi yhteiskunta, asuinalue, alakulttuuri) käsitysjärjestelmät, voimavarat, elämäntavat ja mahdollisuudet. (Bronfenbrenner 2017, 265-266.)

Mesosysteemin yhteydet ilmenevät esimerkiksi mikrosysteemien välisessä kommunikaatiossa ja toista ympäristöä koskevien tietojen saatavuudessa. Bronfenbrenner painottaa, että meso- tai eksosysteemejä tutkittaessa osasysteemien toistaan koskevia käsitysjärjestelmiä ja odotuksia tulisi varautua arvioimaan. (Bronfenbrenner 2017, 276-277.) Perinteiseen massamediaan, esimerkiksi televisioon, verrattuna digitaalinen media sisältää aivan uudenlaisia mahdollisuuksia sisältöjen valintaan ja vuorovaikutukseen median kanssa. Tämä korostaa vanhempien tuen merkitystä kodin mikrosysteemissä. Samaan aikaan digitaalinen media mahdollistaa suoria ja mahdollisesti myös kontrolloimattomia yhteyksiä laajempiin, kodin ulkopuolisiin tasoihin. (O' Neill, 2015.) Madigan ym. (2019), yhtäpitävästi ekologisen teorian kanssa empiirisesti havaitsivat, että digitaalisen median parissa vietetty aika ja kognitiivinen testisuoriutuminen riippuivat moninaisista tekijöistä. Näitä olivat sekä yksilölliset että ympäristöön liittyvät tekijät kuten perheen tulotaso, äidin masennus, lapsen uni, lapselle lukeminen sekä lapsen sukupuoli. Runsaan digitaalisen median käytön vaikutukset lapseen näyttävät välittyvän monitekijäisesti ja lapsilla on erilainen alttius digitaalisen median vaikutuksille. (Madigan 2019.)

Walker (2015) pohtii ekologisen teorian mahdollisuuksia lapsen digitaalisen median käytön kuvaajana nopeasti muuttuneessa mediaympäristössä. Digitaalinen media on yhtä aikaa sekä läheistä että etäällä. Henkilökohtainen digilaite sijoittuu fyysisesti ihmisen yksityiselle vyöhykkeelle, joka on yleensä avoin vain läheisille ihmisille. Laitteella käytettävät sisällöt tulevat kuitenkin kaukaa ja jaetaan jopa satojen tuhansien ihmisten kanssa. Digitaalinen media on siksi samaan aikaan sekä mikro- että makrosysteemissä. Vaikka ekologisen systeemiteorian sisäkkäisten kehien malli on monella tapaa käyttökelpoinen se ei sellaisenaan sovi digitaalisen median todellisuuteen. Walkerin mukaan teoriaan olisi lisättävä kaikki tasot läpäisevä elementti, ”digisysteemi” (Kuvio 1). Digisysteemin merkittävyys kumpuaa siitä, että toisin kuin mikrosysteemi ja eksosysteemi, sen ei tarvitse sisältää suhteita tai neuvotteluja vanhempien tai aikuisten kanssa. Digisysteemi mahdollistaa maailman ja lapsen suoran vuorovaikutuksen, josta vanhemmat ja opettajat eivät välttämättä ole lainkaan tietoisia. Tämä on merkittävä ero viime vuosituhaten lopun ja nykypäivän lapsuuden ekologiassa. Ekologinen teoria tunnistaa lapsen toimijuuden olevan vahvimmillaan mallin sisemmällä kehillä. Lapsi on kuitenkin toimija läpi digisysteemin, joka ei ainoastaan tuo maailmaa lapsen luo vaan myös vie lapsen maailmaan. (Walker 2015.)

3 LASTEN TUKEMINEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ

Tässä kappaleessa tuodaan esiin varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttöä vanhemmuuden näkökulmasta (3.1) ja millaisena lasten tukemisen haasteet ja mahdollisuudet näyttäytyvät aiemman tutkimustiedon perusteella (3.2). Vanhempien ja henkilöstön yhteistyö nähdään tutkimuskirjallisuudessa hyvin keskeisenä pienten lasten median käytön tukemisessa ja se on myös tämän tutkimuksen kannalta keskeinen näkökulma (3.3).

3.1 Vanhemmat ja lapsen median käyttö

Varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat näkevät digitaalisen median olevan pysyvä osa lasten todellisuutta ja lasten on hyödyllistä oppia ja hallita sen käyttö. Samaan aikaan vanhemmat ovat huolissaan median liiallisesta käytöstä, sopimattomasta sisällöstä ja ymmärtävät sääntelyn ja huolenpidon tarpeen. (Chaudron 2015.) Vanhemmat eivät kuitenkaan ajattele, että heidän omat lapsensa olisivat vaarassa digimedian takia, vaan pikemminkin uhkien kohdistuvan lapsiin yleensä (Takeuchi & Stevens 2011). Vanhempien saama tuki ja tieto sekä oman median käytön tapojen hahmottaminen on tutkimustiedon valossa keskeistä. Lapset oppivat havainnoimalla ja matkimalla digitaalisen median käyttöä kuten muitakin asioita. Vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia siitä, kuinka lapset seuraavat perheenjäsenten esimerkkiä ja toiveet lasten digitaalisen median käytöstä voivat olla ristiriidassa perheessä opittavien käyttötapojen kanssa. Esimerkiksi vanhempien oma digitaalisen median käyttöaika on vahvasti yhteydessä lasten mediaan käyttämään aikaan. (Chaudron 2015; Lauricella ym. 2015.)

Tutkimustietoa pienten lasten digitaalisen median käytön tukemisesta kotona on vielä vähän (Livingstone ym. 2015). Tiedetään kuitenkin, että aikuisten aktiivinen rooli lapsen median käytössä sekä mediataitojen vahvistaminen pienentää riskejä vähentämättä hyötyjä. Vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset kokevat pienten lasten median käyttöön liittyviksi riskeiksi etenkin median käytön terveydelliset tai sosiaaliset vaikutukset, sopimattomat mediasisällöt sekä odottamattomat kustannukset. Pienetkin lapset kykenevät

ohittamaan turvallisuusasetuksia ja kohtaavat ikätasolleen sopimatonta sisältöä. Osa vanhemmista aliarvioi pienen lapsen digitaalisen median käytön riskit ja kokee riskeiltä suojelemiselle olevan tarvetta vasta lapsen kasvaessa. (Chaudron 2015.)

Vanhempien kokemat lasten digitaalisen median käytön ongelmat liittyvät erityisesti vanhempien negatiivisiin käsityksiin digitaalisen median käytöstä sekä eri-ikäisiin lapsiin perheessä. Vastaavasti lasten digitaalisen median käytön tukemista vahvistivat vanhempien positiiviset näkemykset digitaalisesta mediasta, isompien sisarusten antama myönteinen esimerkki ja oppimissovellusten käyttö. (Nikken & Den Haan 2015.) Instituutioiden, kuten päivähoidon ja vanhempien työpaikan on havaittu muokkaavan perheen yhteiskäytön ja mediakasvatuksen käytäntöjä (Takeuchi & Stevens 2011). Nämä tulokset vahvistavat näkemystä varhaiskasvatuksen mahdollisuuksista auttaa vanhempia tukemaan lastensa median käyttöä nostamalla esiin myönteisiä ja opettavaisia mediankäyttömahdollisuuksia.

Median käyttö aiheuttaa toisinaan haasteita perheiden ajankäytölle ja perheenjäsenten väliselle vuorovaikutukselle. Siirtyminen peleistä tai netistä kasvokkaiseen vuorovaikutukseen voi tuottaa vaikeuksia sekä aikuisille että lapsille, ja sitä kautta vaikeuttaa arjen ja vuorovaikutuksen sujuvuutta. (Lahikainen & Arminen 2015, 287.) Digitaalisen median lisääntynyt käyttö aiheuttaa myös ristiriitoja perheissä, esim. kiistely ruudulla käytetystä ajasta sekä laitteen kanssa kilpailu milloin lapsen ja milloin aikuisen huomiosta on tyyppillistä 2000-luvun lapsiperheille. Perheen jäsenet eivät välttämättä aina jaa yhteistä todellisuutta kaikkien ollessa uppoutuneita omille laitteilleen. (Lahikainen & Arminen 2015, 264-265, 271.) Jos varhaiskasvatus- ja esiopetuskontekstissa suhtaudutaan lasten digitaalisen median käyttöön kielteisesti, on vaarana lasten jääminen yksin mediakokemustensa kanssa (Mustola & Rissanen 2017, 310, 312).

3.2 Tukemisen ja ohjaamisen tavat

Tässä tutkimuksessa tarkastelun näkökulma on kohdennettu lasten digitaalisen median käyttöön perheissä sekä päiväkodin kasvatus- ja opetushenkilöstön sekä vanhempien tekemään yhteistyöhön. Huomio kiinnittyy perheiden tapoihin tukea lasten median käyttöä. Vanhempien saama tuki ja valistus sekä oman median käytön tapojen hahmottaminen

näyttäytyy tutkimustiedon valossa keskeisenä. Vanhempien ja lasten kanssa työskentelevien aikuisten media-asenteella ja tavalla tukea ja ohjata lasten digitaalisen median käyttöä on vahva yhteys lasten mediataitojen sekä median käyttötyylin kanssa. Vanhempien asenne ja tuki vaikuttavat mm. siihen millaisia mediankäytön rajoituksia lapselle asetetaan tai miten teknologisia välineitä esitellään lapsille. Tästä syystä aikuisen onkin tärkeää pohtia omaa mediasuhdettaan. (Chaudron 2015.) Lahikainen ja Arminen (2015) nostavat esiin, ettei lasten omaa mediasuhdetta tulisi nähdä vain kontrollin näkökulmasta, vaan vanhemmat voivat sen sijaan jakaa lasten digitaalisen maailman kiinnostuksen kohteita ja löytää enemmän iloa perheen yhdessä oloon (mt. 280).

Digitaalinen median integroitua lasten jokapäiväiseen elämään on yksinomaan sisältöjen ja välineiden käyttömääriä tarkasteleva ruutuaika ilmiötä kaventava tarkastelutapa. Se ei myöskään riittävä tuki lasten digitaalisen median käytölle, sillä on olennaista pohtia myös kulutettuja sisältöjä. (Chaudron 2015.) Yhteinen pohdinta ja keskustelu on noussut mobiililaitteiden myötä yhä tärkeämmäksi kotien mediakasvatuksessa, kuten myös vanhempien siinä mahdollisesti kaipaama tuki (Noppari 2014, 123). Diginatiiveista puhuttaessa nykylasten oletetaan syntyneen erityisillä median käytön taidoilla varustettuna, vaikka lapsen kasvun ja kehityksen lainalaisuudet ovat todellisuudessa pysyneet samana (O' Neill, 2015). Suurin osa lapsista hankkii digitaalisen median käyttö perustaidot helposti, jotkut hallitsevat myös kehittyneempiä taitoja. Vain pieni osa lapsista käyttää digitekniikkaa luovasti passiivisen kuluttamisen lisäksi. (Chaudron 2015.) Koska media on osa lasten arkea, on myös varhaiskasvatuksen henkilöstön otettava se työssään huomioon, etteivät lapset jää yksin mediakokemustensa kanssa (Mustola & Rissanen, 2017, 314). Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa mediakasvatuksen tavoitteena on ohjata lapsia turvallisten käyttötaitojen omaksumisessa ja mahdollistaa mediakokemuksista toiminnallinen käsittely sekä aiheista keskustelu aikuisten ja vertaisryhmän kanssa (OPH 2014, 18; OPH 2018, 41.)

Vanhemmilla on käytössä erilaisia tyyplejä ja strategioita lastensa digitaalisen median käytön tukemisessa ja ohjaamisessa kotona. Vanhemmat käyttävät monipuolisia tukemisen tapoja, yleisimpiä ovat rajoittava tuki, yhteiskäyttö ja aktiivinen tuki. Lisäksi vanhemmat hyödyntävät myös valvontaa ja teknologisia rajoitteita (Nikken & Jansz 2014; Goh, Bay, & Hsueh-Hua Chen 2015.) Lapsen digitaalisen median käytön tukemisen tapaa ennusti pääasiassa lapsen ikä, verkkokäyttytyminen, kodin tietokoneiden määrä, vanhempien

sukupuoli, koulutus ja omat tietokone- sekä nettitaidot (Nikken, & Jansz, 2014). Lasten ikä ei vaikuttanut vanhempien tukemisen tapaan, vaan tapa muuttui lasten kasvun, kehityksen ja kapasiteetin myötä. Korkeasti koulutetut vanhemmat käyttivät laajemmin erilaisia strategioita, myös rajoittamista, etenkin jos vanhemmilla on työn kautta median käytön osaamista. (Livingstone ym. 2015; Vandewater, Park, Huang & Wartella. 2005.) Matalammin koulutetut vanhemmat kokevat useammin epävarmuutta laitteiden käytön suhteen, rajoittavat kaavamaisemmin digitaalisen median käyttöä ja heillä oli vaikeuksia tukea vahvasti lastensa median käyttöä (Livingstone ym. 2015; Nikken, & Schols, 2015).

Rajoittava tuki on tavallisin tukemisen muoto, jossa myös yleisesti yhdistetään käyttö palkkioihin ja rangaistuksiin. Rajoittava tuki on usein aikaperustaista mutta se on tullut vaativammaksi älylaitteiden myötä. Rajoittavia strategioita käyttäviä vanhempia tarkastellessa huomattiin, että heillä oli vain vähän tietoa lastensa todellisesta digitaalisesta toiminnasta. Kävi myös ilmi, että lapset kaipaivat enemmän neuvontaa heille saatavilla olevien laitteiden ja sovellusten käytöstä. (Livingstone ym. 2015.) Ajan rajoittaminen ei riitä mediakasvatukseksi, koska lapsen kuluttamalla sisällöillä on myös suuri merkitys (Noppari 2014, 123). Koska lasten ja vanhempien vuorovaikutus on lasten kasvuille merkityksellistä voisi ratkaisuna toimia korkealaatuisten yhteiskäyttöisten sovellusten tarjoaminen pienille lapsille ja heidän perheilleen myönteisen yhteiskäytön mahdollistamiseksi (Lee ja Barron 2015).

Yhteiskäyttö tarkoittaa tukemisen tapaa, jossa vanhempi käyttää laitteita ja sisältöjä yhdessä lapsen kanssa. Tutkitusti esimerkiksi 5-vuotiaiden lasten käyttämät sisällöt olivat pääasiassa vanhempien tiedossa, mutta yllätyksiä tuli silti ilmi. Vanhempien kiinnostus lasten käyttämiin sisältöihin on myös tärkeää, mutta vähenee selvästi jo 5-6 -vuotiaiden lasten kohdalla, erityisesti pelien osalta. (Noppari 2014, 31; Suoninen 2014, 73.) Hyvin pientenkin lasten kanssa vanhempien tuki loppuu, kun lapset oppivat taitaviksi suosikki-toiminnoissaan. Vanhempien lisäksi myös sisarukset voivat olla aktiivisia pienten lasten digitaalisen median käytön tukemisessa toimiessaan heidän ohjaajinaan tai kontrolloidessaan heille sopivia välineistä ja sisältöjä. (Chaudron 2015.)

Aktiivinen tukeminen taas tarkoittaa keskustelevaa ja lapsen oman harkintaan luottamiseen perustuvaa tukemisen tapaa. Vanhemmat auttavat lapsia toimimaan laitteiden ja si-

sältöjen kanssa erityisesti käytön alkuvaiheessa ja tuki vähenee, kun lapset oppivat käytön. Keskustelu median käytöstä ja sisällöistä on aktiivisessa tukemisessa tärkeää ja vanhemmat luottavat lapsensa kertovan, jos digitaalisen median sisältöjen kanssa ilmenee ongelmia tai lapsi kohtaa jotakin mikä jää vaivaamaan. Aktiivinen tukeminen vähentää ilmeisesti tukemisen tavoista eniten riskejä vähentämättä samalla hyötyjä. (Chaudron ym. 2018, 47; Livingstone ym. 2015, 9.)

Tekninen tukeminen eli laitteiden valmistelemisen lasten käyttöön asentamalla niihin ikätason mukaiset turva-asetukset, suojaukset ja estot, vähentää riskiä altistumiselle sopimattomaan sisältöön ja esim. ostoihin internetissä (Chaudron 2015). Internetin videopalveluissa lapset voivat joutua kohtaamaan ikätasolle sopimatonta materiaalia, esimerkiksi lasten ohjelmista tehtyihin väkivaltaisiin tai pornografisiin parodioihin. (Suoninen 2014, 73). Teknisillä rajoituksilla voidaan hallita samanaikaisesti käyttöaika, käytettäviä sovelluksia ja turvallisuutta esim. vanhemman älylaitteelta käsin.

Käytön tukemisen tavat vaihtelevat lasten iän mukaan niin, että nuorempien lasten vanhemmat ja matalammin koulutetut käyttävät enemmän rajoittavaa tukemista. Tyttöjen median ja internetin käyttöä valvotaan enemmän kuin poikien ja äidit ovat monipuolisempia ja vuorovaikutteisempia median käytön tukemisessa kuin isät. Maiden välillä on eroja tukemisen tavoissa, rajoittava tukeminen on Keski- ja Etelä-Euroopassa tavallista, kun taas pohjoismaissa ja erityisesti Suomessa aktiivinen tukeminen on vallitsevaa. (Chaudron 2015; Livingstone ym. 2015.)

3.3 Kodin ja päiväkodin yhteistyö

Lasten digitaalisen median käyttö tapahtuu pääosin kotona virallisen oppimisympäristön ulkopuolella. Media on kuitenkin itsessään merkittävä kasvuympäristö muun muassa kodin ja päiväkodin ohella. (Kupiainen 2007, 17.) Lapset tarvitsevat aikuisten tukea tasapainoiseen kasvuun ja aktiiviseen sekä elämää rikastuttavaan toimijuuteen median käytössä kuten muillakin elämän osa-alueilla. Jaettu kasvatusvastuu vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä vahvistaa myös lapsen mediasuhdetta ja mediataitoja. (Huhtanen 2016, 20; OPH 2018, 16.) Kupiaisen ja Sintosen mukaan (2009) kodin ja päiväkodin mediakasvatus nähdään erillisinä, mikä ei parhaalla tavalla palvele lapsen tarpeita. Tarvitaan

konkreettisia yhteistyön muotoja ja rakenteita, joilla vähentää aiheeseen liittyvää epävarmuutta ja neuvottomuutta. Jyrkkä kahtiajakoisuus lasten ja median suhteesta eli vaihtoehtoisesti haitta- tai hyötynäköaloja korostava diskurssi (Mt. 11-13) on uudistuneiden varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavien asiakirjojen vaatimuksen myötä pyrittävä ja-
lostamaan rakentavaksi yhteistyöksi lapsen huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välillä.

Perheillä on erilaisia näkökulmia ja käytäntöjä digitaaliseen median käyttöön, jotka saattavat heijastaa vanhempien asenteita ja arvoja. Perheiden asenteet muokkaavat pienten lasten digitaalisen median saatavuutta ja käyttökokemuksia kotona. (Plowman, Stevenson, Stephen & McPake 2012.) Seitsemässä Euroopan maassa tehdyn tutkimuksen mukaan (Livingstone ym. 2015) alle kahdeksanvuotiaiden lasten vanhemmat kaipaavat tukea liittyen mm. lasten digitaalisen median käytön tukemiseen sekä lasten ja vanhempien sisarusten kanssa aiheesta keskusteluun. Vanhemmat vastaanottaisivat tätä tukea mielellään varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta mutta tukea ei ollut saatavilla eikä vanhemmille myöskään välitetty tietoa lasten digitaalisista aktiviteeteista päiväkodissa. Koska varhaiskasvatus on julkisesti rahoitettua ja tavoittaa suurimman osan vanhemmista, olisi se luonteva taho yhteistyölle. Eniten tukea kaipaavien vanhempien voi olla vaikeaa hankkia tukea omatoimisesti ja varhaiskasvatuksen yhteistyö voisi lisätä lasten yhdenvertaisuutta digitaalisen median käytön mahdollisuuksien suhteen. (Livingstone ym. 2015.) Jos varhaiskasvatuksessa keskusteltaisiin perheiden yksilöllisistä suhtautumistavoista ja digitaalisen median käytöstä kotona, päiväkodin pedagogisella henkilöstöllä olisi paremmat valmiudet ymmärtää lasten taitojen ja kokemusten eroja sekä perheiden toiveita digitaalisen median suhteen. (Plowman & McPake 2013, ECA 2018.) Vaikka kodeilla on tärkeä rooli, on myös päiväkotiki merkittävä mediakasvatuksen paikka. Runsas kuvaohjelmien ja digitaalisten pelien käyttö kotona on huomioitava hyödyntämällä pedagogista erityisosaamista, eikä systemaattinen mediakasvatus saa jäädä ainoastaan asiasta kiinnostuneen henkilöstön toteutuksen varaan. (Huhtanen 2016, 20; Suoninen 2014, 72.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) velvoittavat päiväkoteja monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologisen osaamisalueen myötä suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen mediakasvatukseen. Huoltajien tukeminen lapsen mediakasvatuksessa kuuluu myös henkilöstön tehtäviin (OPH 2014, 18; OPH 2018, 16). Tieto- ja viestintäteknologian roolia lasten elämässä toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohjaamana tutkimalla lasten kanssa median ja

teknologian roolia arjessa sekä tutustumalla erilaisiin laitteisiin, sovelluksiin ja peleihin monipuolisesti ja turvallisesti, ohjaten lasta vastuullisuuteen ja oman sekä toisten hyvinvoinnin huomioimiseen. Lasten kanssa on tärkeää pohtia sisältöjen todenmukaisuutta ja samalla vahvistaa kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. (OPH 2014, 18; OPH 2018, 26, 45.) Lasten kasvatuksellisen ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämisen näkökulma on keskeinen (OPH 2018, 26). Henkilöstö ymmärtää myös paremmin lasten leikkejä tunties- saan heille suunnattua mediaa (OPH 2018, 39).

Ohjaavissa asiakirjoissa henkilöstön ja huoltajien yhteistyön tavoitteena on yhteinen si- toutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyö tapahtuu henkilöstön aloitteellisuuden ja aktiivisuuden mahdollistamassa vuo- rovaikutuksessa. (OPH 2014, 25; OPH 2018, 34.) Perheiden tavat käyttää digitaalista me- diaa heijastuvat varhaiskasvatuksen arkeen lapsen leikeissä, pohdinnoissa, tunteissa, tie- doissa sekä taidoissa ja on syytä ottaa huomioon yhteistyössä ja toiminnan suunnittelussa. Käytännössä varhaiskasvatuksen henkilöstöä ohjataan keskustelemaan vanhempien ja lasten kanssa mediasta ja välittämään perheille tietoa ja pohtimaan parhaita toimintata- poja. Lapsen mediankäyttöä koskevat asiat nostetaan päivittäisten ja lapsikohtaisten suun- nitelmien laatimiseen liittyvien keskusteluiden aiheiksi sekä tarjotaan yhteisö, jossa las- ten mediatottumuksia ja sopivia toimintatapoja voidaan miettiä myös yhdessä muiden vanhempien kanssa. (Ojala, Niinistö, Pentikäinen, Puura-Castren, Rintakorpi, Ruhala ym. 2008, 28.) Yhteistyön ja mediakasvatusvastuun jakaminen tukee lapsen mediataitojen monipuolisuutta ja vahvistaa hänen mediasuhdettaan (Huhtanen 2016, 20).

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä kotien yhteistyöstä lasten digitaalisen median käyttöön ja sen tukemiseen liittyen on vain vähän tutkimusta (Kumpulainen & Gillen 2017, 25). Vanhempien mielestä 0-6 vuotiaat lapset oppivat digitaalisesta mediasta di- giajalle tärkeitä taitoja, mutta varhaiskasvatusta toteuttavat tahot eivät välttämättä ole ke- hityksessä mukana (Marsh, Brooks, Hughes, Ritchie, Roberts & Wright 2005). Euroop- palaiset vanhemmat eivät yleisesti ole hyvin perillä lastensa digitaaliseen mediaan tai tek- nologiaan liittyvästä toiminnasta esikoulussa tai päiväkodissa (Livingstone ym. 2015). Vanhempien toiveena on vahva yhteistyö varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa tie- don ja hyvien käytäntöjen jakamiseksi digitaalisen median käytöstä kehityksen ja oppi- misen tukemiseksi kodeissa. Aubrey ja Dahl (2014) nostavat esiin, että vastaavasti myös

henkilöstön vähäinen tietämys pienten lasten digitaalisen median käytöstä kotona rajoitti yhteistyön mahdollisuuksia.

Vähäisestä yhteistyöstä huolimatta eurooppalaiset alle 8-vuotiaiden lasten vanhemmat näkevät varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen mahdollisesti luotettavimpana yhteistyötahona lastensa digitaalisen median käytön tukemisessa. Vanhemmat toivovat erityisesti tietoa suositelluista sovelluksista ja sivustoista sekä ohjeita niiden löytämiseen. Vanhemmat toivovat myös neuvoja verkkoturvallisuuden ja yksityisyydensuojan ylläpitoon. Pienten lastensa digitaalisen median käytöstä epävarmojen vanhempien yhteistyötoiveet ovat muita vanhempia vahvempia. (Livingstone ym. 2015.) Huolimatta henkilöstön myönteisestä suhtautumisesta digitaalisen teknologian käyttöön heidän ammatilliset valmiutensa eivät välttämättä ole riittävät. Päiväkotien henkilöstön tulisi kuitenkin kyetä vastaamaan lapsen pääasiassa kotona tapahtuvan median käytön hallinnan kehittymisen tarpeisiin. (Marsh 2005.) Laajassa eurooppalaisessa tutkimuksessa 0-8 vuotiaiden lasten median käytöstä todetaan, että Suomessa on vielä paljon työtä vanhempien ja opettajien yhteistyön vahvistamiseksi kansallisten opetussuunnitelmien mukaisesti (Chaudron ym. 2018, 122).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia näkemyksiä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmilla ja päiväkodin henkilöstöllä on lasten digitaalisen median käytöstä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millainen on koetun tuen ja ohjauksen tarve digitaalisen median käyttöön liittyen. Lisäksi kartoitetaan vanhempien ja henkilöstön kokemuksia ja toiveita lasten digitaalisen median käytön tukemiseen liittyvästä yhteistyöstä. Tavoitteena on lisätä tietoa lasten median käytön tukemisen tarpeista ja mahdollisuuksista. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä ovat vanhempien ja henkilöstön näkemykset varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytöstä?
2. Mitkä ovat vanhempien ja henkilöstön näkemykset lasten digitaalisen median käytön tukemisesta?
3. Mitkä ovat vanhempien ja henkilöstön näkemykset yhteistyöstä lasten digitaalisen median käytön tukemisessa ja ohjaamisessa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen aihe varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytön tukemisesta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön yhteistyössä on tärkeäksi nostettu, mutta vielä melko vähän tutkittu alue (ks. Livingstone ym. 2015, Kumpulainen & Gillen 2018). Tutkimus on toteutettu verkkokyselynä, jossa tutkimuksen kohteena oli päiväkotien lasten vanhemmat ja kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta henkilöt kolmella helsinkiläisellä varhaiskasvatusalueella.

5.1 Tutkimusstrategia

Tutkimus toteutettiin empiirisenä määrällisenä kyselytutkimuksena, jossa kerättiin myös laadullista aineistoa. Tutkimusote on siis sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Toteutuksessa on mixed methods- tutkimuksen piirteitä sen sisältäessä suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Mixed methods- tutkimuksesta voidaan käyttää myös esimerkiksi termejä monipiirteinen menetelmä tai metodologinen triangulaatio. Tutkimuksen kohteen ollessa vähän tunnettu ilmiö, laadullisen ja määrällisen aineiston yhdistäminen voi tarjota yksittäistä lähestymistapaa laajemman näkökulman aiheeseen. (Creswell & Plano Clark 2007, 5-6.) Tutkimuksessa hyödynnettiin yksivaiheista menetelmätriangulaatiota, jossa määrällinen ja laadullinen aineisto kerättiin ja analysoitiin samanaikaisesti. Menetelmässä määrällistä aineistoa voidaan täydentää laadullisella aineistolla ja aineistoja vertailla yhdessä tuloksia tarkasteltaessa. (Creswell & Plano Clark 2007, 140.)

Tutkimuksessa noudatettiin tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkimuskysely suunnattiin täysi-ikäisille, siihen vastattiin täysin anonyymisti ja sen yhteydessä ei tallennettu lainkaan tutkimustarkoituksiin yksilöityjä tunniste- tai henkilötietoja (nimi, henkilötunnus, osoite) eikä myöskään muodostettu tutkimusrekisteriä. Vanhemmat ja henkilöstön jäsenet päättivät itse osallistumisestaan kyselytutkimukseen ilmaisten suostumuksensa vastamalla kyselyyn tiedostaen, että kyselyn tekemisen keskeyttäminen on kaikissa kyselyn vaiheissa mahdollista.

5.2 Tutkimusaineisto ja tutkimuksen kulku

Tutkimusasetelmaksi valittiin poikkileikkausasetelma helsinkiläisten vanhempien ja lasten päiväkotien henkilöstön näkemysten selvittämiseksi. Asetelmassa oli kaksi erillistä kyselyä (Liitteet 2 ja 3), jotka oli suunniteltu vastinpariksi. Koska aineistoa haluttiin saada mahdollisimman laajalta joukolta vanhempia ja henkilökuntaa, pienten lasten vanhemmat ovat kiireisiä ja lasten digitaalisen median käyttö on herkkä aihe, tutkimuksen aineisto päätettiin kerätä verkkokyselyllä. Helsingin kymmenestä varhaiskasvatusalueesta valittiin kolme edustamaan erilaisia koulutus- ja tularakenteita julkisesti saatavilla olevien tietojen perusteella. Otanta oli yksinkertaistettu satunnaisotanta eli tutkittavat valikoituivat mahdollisimman satunnaisesti tunnetusta perusjoukosta (Metsämuuronen 2011, 61). Kyselyt lähetettiin sähköisinä linkkeinä eikä niiden leviämistä päiväkodeista vanhemmille eikä vanhempien tai henkilöstön vastausaktiivisuutta voitu tarkasti todentaa tai kontrolloida.

Tutkimus toteutettiin Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan 7.11.2019 myöntämällä tutkimusluvalla. Sähköinen tutkimuskysely lähetettiin valittujen kolmen alueen päiväkodeille sekä niiden johtajille sähköpostilla marraskuussa 2019. Päiväkodin henkilöstölle suunnattu tutkimuskuvauksen sisältävä tiedote ja kyselylinkki lähetettiin 76 päiväkodin johtajan sekä henkilöstön sähköpostiin. Päiväkodit lähettivät vanhemmille suunnatun kyselyn saatekirjeineen edelleen vanhemmille. Varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille suunnattu tutkimuskuvauksen sisältävä tiedote ja kyselylinkki lähetettiin erillisessä sähköpostissa päiväkotien johtajien ja henkilöstön sähköpostiin vanhemmille välitettäväksi. Kysely oli mahdollista vastata kaksi viikkoa. Toisen viikon alussa päiväkodeille lähetettiin muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta ja pyyntö kirjeen lähettämisestä edelleen vanhemmille.

Varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat

Huoltajien kyselyyn tuli kaikkiaan 223 vastausta, joista kyselyn loppuun asti vastanneiden 189 henkilön vastaukset huomioitiin analyysissa. Heistä naisia oli 75,7 prosenttia (n=143) ja miehiä 21,7 % (n=41). Muunsukupuolisia oli 0,5 % (n=1). Huoltajien koulutustasoa kysyttiin kuusiportaisella asteikolla, joka analyysia varten tiivistettiin kolmeen luokkaan korkeimman suoritettun tutkinnon mukaan. 1) peruskoulu tai toisen asteen tutkinto

21,7 % (n= 41) 2) alempi korkeakoulututkinto 29,6% (n= 56) ja 3) ylempi korkeakoulututkinto tai tohtorin/lisensiaatin tutkinto 48,7% (n = 92). Kaikista helsinkiläisistä peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon oli vuonna 2018 suorittanut 57%, alemman korkeakoulututkinnon 23% ja ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulutuksen 21 % (Suomen virallinen tilasto 2018).

Kyselyyn vastanneiden lapsista (N=188) tyttöjä oli 48 % (n=90), poikia 52 % (n= 98) ja yksi ei halunnut kertoa lapsensa sukupuolta. Huoltajilta kysyttiin myös lasten ikää. Analyyseja varten lapset jaettiin iän perusteella kolmeen ryhmään: 0-2 -vuotiaat 22,7% (n=43), 3-4 -vuotiaat 35% (n=66) ja 5-6 vuotiaat 41,8% (n=79)

Lasten lukumäärä vastanneiden perheissä vaihteli yhdestä neljään, yhdessä perheessä oli lapsia viisi tai enemmän. Perhekoko tiivistettiin kolmeen luokkaan: ei sisaruksia 41,8% (n=79), yksi sisarus 43,9% (n= 83) ja kaksi tai useampia sisaruksia 14,2% (n = 27).

Päiväkodin kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta vastaava henkilöstö

Henkilöstön kyselyyn tuli kaikkiaan 49 vastausta, joista kyselyn loppuun asti vastanneiden 40 henkilön vastaukset huomioitiin analyysissa. Heistä naisia oli 97,5% prosenttia (n=39) ja miehiä 2,5% (n=1). Henkilöstön koulutustasoa kysyttäessä vaihtoehtoina olivat kaikki päiväkodin hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta vastaavat ammattiryhmät. Kyselyyn vastanneista oli varhaiskasvatuksen opettajia (VO) 60% (N=24), joista yksi oli varhaiskasvatuksen S2-opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajia (VEO) 10% (n=4), varhaiskasvatuksen lastenhoitajia 30% (n=12).

Vastaajien työkokemus oli 0-2 vuotta 2,5 % (n=1), 2-5 vuotta 27,5 % (n=11), 6-10 vuotta 15 % (n=6), 10-20 vuotta 25 % (n=10) ja yli 20 vuotta 30 % (n=12). Päiväkodin henkilöstö työskenteli: 0-3-vuotiailla 22,5% (n=9), 3-5 -vuotiailla 32,5% (n=13) ja 6-7 -vuotiailla 37,5% (n=15) ja muunlaisessa ikäryhmässä, kuten 1-4 vuotiaat tai kaikilla ikäryhmillä 7,5% (n=3).

5.3 Aineiston koonnin menetelmät

Tutkimuskysely rakentui prosessissa, jossa varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttöä pohdittiin ensin laajasti aiemman tutkimuskirjallisuuden, julkisen keskustelun ja empiiristen kokemusten avaamisen keinoin. Tämä tutkimus kohdentui median käyttöön kodin ja perheen kontekstissa, päiväkodissa tapahtuva digitaalisen median käyttö ja mediakasvatus eivät olleet kohteena. Tutkimus rajattiin koskemaan varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttöä ja sen tukemista erityisesti vanhempien ja henkilöstön yhteistyössä. Haluttiin myös selvittää yleisesti vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä ilmiöstä ymmärryksen lisäämiseksi. Teemat operationalisoitiin eli pohdittiin, miten saadaan tutkimusongelman kannalta luotua olennaiset mittarit arkikielellisessä muodossa, niin että kysely mittaa asetettujen tutkimusongelmien mukaisia teemoja (Vilkkä 2007, 36).

Tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten kannalta olennaisista sisällöistä laadittiin mitareita eli monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Ensimmäinen versio tutkimuskyselystä opponoitiin graduseminaariryhmässä. Palautteen perusteella korjattiin epätarkkuuksia ja väärin ymmärryksen mahdollisuuksia. Tehtyjen muutosten ja tarkennusten jälkeen molemmat kyselylomakkeet koekäytettiin erillisillä kohderyhmillä. Kyselylomakkeen koekäyttö on tehtävä aina ennen varsinaisen aineiston keräämistä, laadukkaan ja luotettavan tutkimuksen mahdollistamiseksi (Vilkkä 2007, 78). Vanhemmille suunnattua kyselyä koekäytti yhdeksän henkilöä ja henkilöstölle suunnattua kyselylomaketta 10 henkilöä. Koekäyttökyselyt sisälsivät palautteenantoa varten avoimen vastausmahdollisuuden jokaisen osion lopussa. Koekäytön perusteella kysymysten muotoja ja vastausvaihtoehtoja tarkennettiin ja rajattiin tutkimuskysymysten kannalta tarkoituksenmukaisemmiksi.

Kyselyssä vanhemmille (Liite 2) oli 30 kysymystä neljässä osiossa:

- Taustatiedot (kysymykset 1-11)
- Lapsen digitaalista median käyttöä koskevat näkemykset ja käytännöt (kysymykset 12-21)
- Lapsen tukeminen digitaalisen median käytössä (kysymykset 22-25)
- Lapsen digitaalisen median käytön tukeminen – vanhempien ja päiväkodin välinen yhteistyö (kysymykset 26-30)

Kyselyssä henkilöstölle (Liite 3) oli 20 kysymystä kolmessa osiossa:

- Taustatiedot (kysymykset 1-6)
- Lasten digitaalisen median käyttöä koskevat näkemykset (kysymykset 7-13)
- Lasten digitaalisen median käytön tukeminen – vanhempien ja päiväkodin välinen yhteistyö (kysymykset 14-20)

Kyselyissä oli sekä suljettuja monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä, lisäksi viisiportaisella likert-asteikolla näkemyksiä koskevia väittämiä (*1 = Täysin eri mieltä, 2 = Osittain eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Melko samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä*). Likert-asteikollisten kysymysten yhteydessä oli avoin kysymys, jossa vastaajalla oli mahdollisuus tarkentaa tai perustella vastauksiaan. Suljetut kysymykset olivat pakollisia vastattavia, eli kyselyyn vastaamisen jatkaminen edellytti kysymykseen vastaamista. Avoimet kysymykset olivat vapaaehtoisia ja mahdollistivat kyselyyn jatkamisen vastaamatta.

Otannon kattavuutta ja kyselyiden vastausastetta on nettikyselyille tyypillisesti vaikea suoraan arvioida koska kyselyn leviämistä ei voi kontrolloida. Vastausasteen arviointi suoritettiin välillisesti päiväkotien määrän, oletetun lasten ja henkilöstön määrän ja vastausten määrän perusteella. Kysely lähetettiin 76 päiväkotiin ja yhden päiväkodin lapsimääräksi oletettiin 100 lasta, jolloin koko kyselyn perusjoukko olisi 7600 lapsen vanhempaa. Tämä vastaa noin 30% Helsingin kymmenellä päivähoitoalueella vuonna 2018 kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä olleista lapsista (THL 2019). Näiden perusteella vanhempien kyselyn vastausprosentiksi arvioitiin noin 2,5-3%.

Tavoitteena oli saada tutkimukseen toisiaan vastaavat vanhempien ja henkilöstön otokset. Otantojen vastaavuutta arvioitiin henkilöstön ja lasten suhdeluvun perusteella koska kysely välitettiin päiväkotien kautta vanhemmille. Henkilöstön ja lasten suhdeluku Helsingin varhaiskasvatuksessa voidaan arvioida olevan 1:6 jos huomioidaan alle kolmevuotiaiden lasten mitoitus (1:4) ja oletetaan yhdestä kuuteen vuotiaiden osallistuvan varhaiskasvatukseen tasaisesti. Vanhempien ja henkilöstön kyselyiden tutkimukseen sisällytettyjen täydellisten vastausten vastauksien suhde oli $189/40 = 4,7$. Henkilöstön vastauksia saatiin siis hieman enemmän kuin pelkän suhdeluvun perusteella tasapainoinen otanta olisi edellyttänyt. Henkilöstön kyselyn vastausmäärä jäi kuitenkin analyysin luotettavuuden kannalta ihanteellista otoskokoa alhaisemmaksi.

5.4 Aineiston analyysimenetelmät

Tässä tutkimuksessa kerättiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa. Määrällistä aineistoa analysoitiin tarkastelemalla vastausten frekvenssejä sekä ryhmien välisillä vertailuilla käyttäen ei-parametrisia menetelmiä. Laadullinen aineisto analysoitiin sisällönanalyysilla

Määrällinen aineiston analyysi

Aineiston määrällisessä analyysissä sekä kuvioden laatimisessa käytettiin IBM SPSS Statistics 25 –ohjelmistoa. Määrällinen ja laadullinen aineisto erotettiin analyysia varten. Määrällinen aineisto ladattiin taulukkomuodossa Kyselynetti-alustalta ja vietiin SPSS-ohjelmistoon. Vanhempien kyselylomakkeen vastauksista muodostettiin 98 muuttujaa. Henkilökunnan kyselylomakkeen vastauksista muodostettiin 61 muuttujaa. Muuttujat olivat joko kaksijaksoisia luokitteluasteikollisia (suljetut monivalinnat, esim. kotona käytössä olevat laitteet) tai järjestysasteikollisia (Likert-monivalinnat, esim. suhtautuminen). Lisäksi kyselyssä oli monivalintakysymyksiä (esim. käyttöaika, sopiva ikä hankkia puheelin lapselle), joita muutettiin numeerisiksi ja käsiteltiin järjestysasteikollisina tilastollisessa analyysissä. Joistakin kaksijakoisista luokitteluasteikollisista muuttujista muodostettiin myös summamuuttujia (esim. mainittujen huolenaiheiden lukumäärä). Muuttujien jakaumien tunnuslukuja tarkasteltiin ja niiden normaalisuus testattiin käyttämällä Kolmogorov-Smirnovin testiä. Koska mikään muuttujista ei ollut normaalisti jakautunut, käytettiin ei-parametrisia testejä (Valli & Aaltola 2015, 104).

Selittävinä muuttujina käytettiin aiemman tutkimuksen perusteella relevantteja muuttujia (lapsen sukupuoli, lapsen ikäryhmä, vanhempien koulutustausta, henkilöstön ammattinimike). Selittäviä muuttujia tiivistettiin, jos luokkia oli useita. Lapsen ikä tiivistettiin kolmeen analyysin kannalta oleelliseen ryhmään, samoin vanhempien koulutustausta. Koska selittävät muuttujat olivat luokittelu- (sukupuoli, ammattinimike) tai järjestysasteikollisia (lapsen ikäryhmä, vanhempien koulutustausta) ja selitettävät muuttujat myös luokittelu- tai järjestysasteikollisia ryhmien välisiä eroja testattiin Khiin neliötestillä (Valli & Aaltola 2015, 104) kaksijakoisille muuttujille. Järjestysasteikollisille muuttujille ryhmien välisiä eroja testattiin joko Mann-Whitneyn U-testillä tai Kruskal-Wallisin ei-parametrisella varianssianalyysillä (Metsämuuronen 2006 1080; Valli & Aaltola 2015, 111-114) testattavien ryhmien määrästä riippuen. Tilastollisen merkitsevyyden rajaksi

valittiin 95% (todennäköisyys ($p < 0.05$)). Tulokset esitettiin pääosin graafisesti koska siinä saatiin tiivistetty kokonaiskuva aineistosta. Käytetyt kuviotyypit olivat joko pylväs- tai ympyrädiagrammeja. Taulukoissa esitettiin ainoastaan kuvioissa esitettyjen merkitsevien tulosten testisuureet ja tarvittavat jakaumien arvot. Muuttujien suuren määrän vuoksi jakaumien tunnuslukuja ei esitetä tuloksissa.

Laadullisen aineiston sisällönanalyysi

Tämän tutkimuksen laadullinen tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusmenetelmä, jota voidaan soveltaa laajasti erilaisissa tutkimuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Aineistoa tarkastellaan siinä oleellisista kysymyksenasettelun ja teoreettisen viitekehyksen ohjaamista näkökulmista (Vilkka 2007, 82). Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Siinä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, ja se sopii myös strukturoimattoman aineiston analyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87.) Analyysiin kuuluu kolme vaihetta, aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91-93).

Tutkimuksen analyysi aloitettiin lukemalla aineistoa useaan kertaan yleiskuvan saamiseksi. Avoimet vastaukset esikäsiteltiin koostamalla se Excel-taulukoihin vastaajakohittaisen tausta-aineiston yhteyteen. Aineiston analyysiyksiköksi valittiin vastauksien lauseen tai useamman lauseen mittaiset ajatuskokonaisuudet. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineisto ryhmiteltiin tutkimuskysymysten suhteen relevanteiksi pääkategorioiksi (käyttö, tuki, yhteistyö), jonka jälkeen ajatuskokonaisuudet pelkistettiin säilyttämällä niiden keskeinen merkitys. Pelkistetyistä ilmaisuista muodostettiin yläkategorioita (Taulukko 1). Neljännessä vaiheessa luokiteltiin pelkistettyjä ilmaisuja aineistoa alakategorioihin etsimällä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston luokittelusta määrällisessä analyysissä sisältöön ”käyttö” liittyen. Kursivointi ilmaisee kategorioiden ketjun.

Pääkategoria	Yläkategoria	Alakategoria	Vertailu
<i>Käyttö</i>	<i>Suhtautumi-</i>		
	<i>nen käyttöön</i>	<i>Myönteinen</i>	
	Käyttötavat	<i>Tarkka</i>	Vanhemmat
	perheessä	<i>Käytännöllinen</i>	Henkilöstö
	Ristiriidat		
	Säätelytaidot		
	ja tunteet		

Vanhempien ja henkilöstön vastauksia käsiteltiin rinnakkain ja myös niistä etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroja, joka teki yhteisten ja erillisten teemojen tarkastelun mahdolliseksi. Kategorioista johdettiin käsitteitä, jotka yhdistettiin synteesivaiheessa määrällisen aineiston analyysiin. Tulosten raportoinnin yhteydessä käytettiin tekstisitaatteja alkuperäisessä muodossa, joilla avattiin tarkemmin tuloksia. Sitaattien yhteydessä mainittiin vanhemman sukupuoli ja ikäryhmä, lapsen sukupuoli ja ikä lukijalle taustatiedoksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

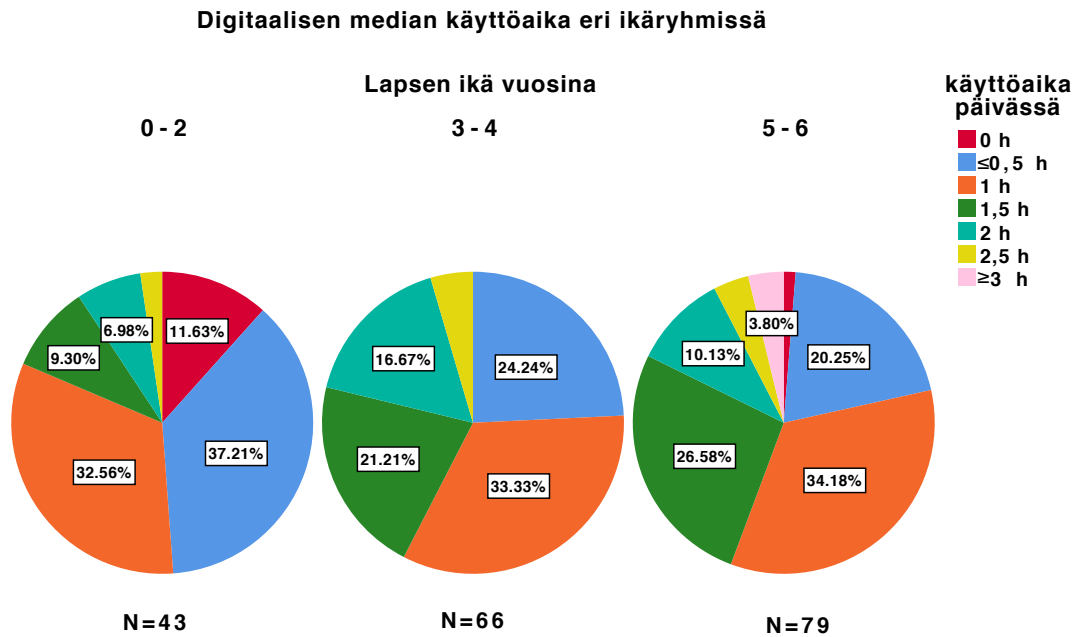
Tässä luvussa tutkimuksen tulokset käsitellään tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tämän tulosluvun ensimmäisessä alaluvussa käsitellään lapsen digitaalisen median käyttöä (6.1), toisessa käytön tukemista (6.2) ja kolmannessa kodin ja päiväkodin yhteistyötä (6.3). Kvantitatiiviset tulokset esitetään mahdollisimman laajasti pylväs- ja ympyrädiagrammeina, niin että lukijalla on mahdollisuus saada kokonaiskuva näkemysten monimuotoisuudesta. Kuvioiden yhteydessä esitetään sanallisesti keskeiset ja tilastollisesti merkitsevät tulokset. Tilastollisten testien testisuureet ja eri ryhmien koot esitetään pääosin taulukoissa, jotka on tulososion luettavuuden parantamiseksi esitetty liitteissä (Liite 1). Kvalitatiiviset tulokset esitetään määrällisten tulosten yhteydessä tarkentamaan ja syventämään tuloksia. Laadulliset tulokset esitetään sanallisesti ja aineistositaatein.

6.1 Näkemyksiä digitaalisen median käytöstä

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksessa nousseiden teemojen mukaisesti ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyvät tulokset eli tarkastellaan vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä pienten lasten digitaalisen median käytöstä perheissä. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään lapsen digitaalisen median käyttöaikoja, sisältöjä ja laitteita ikäryhmittäin vanhempien mukaan (6.1.1) ja seuraavaksi vanhempien näkemyksiä aikuisten median käytöstä perheissä sekä median käyttöön liittyvien ristiriitojen ilmenemisestä (6.1.2). Seuraavassa alaluvussa (6.1.3) käsitellään vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemykset pienten lasten digitaalisen median käytöstä.

6.1.1 Lapsen median käyttö

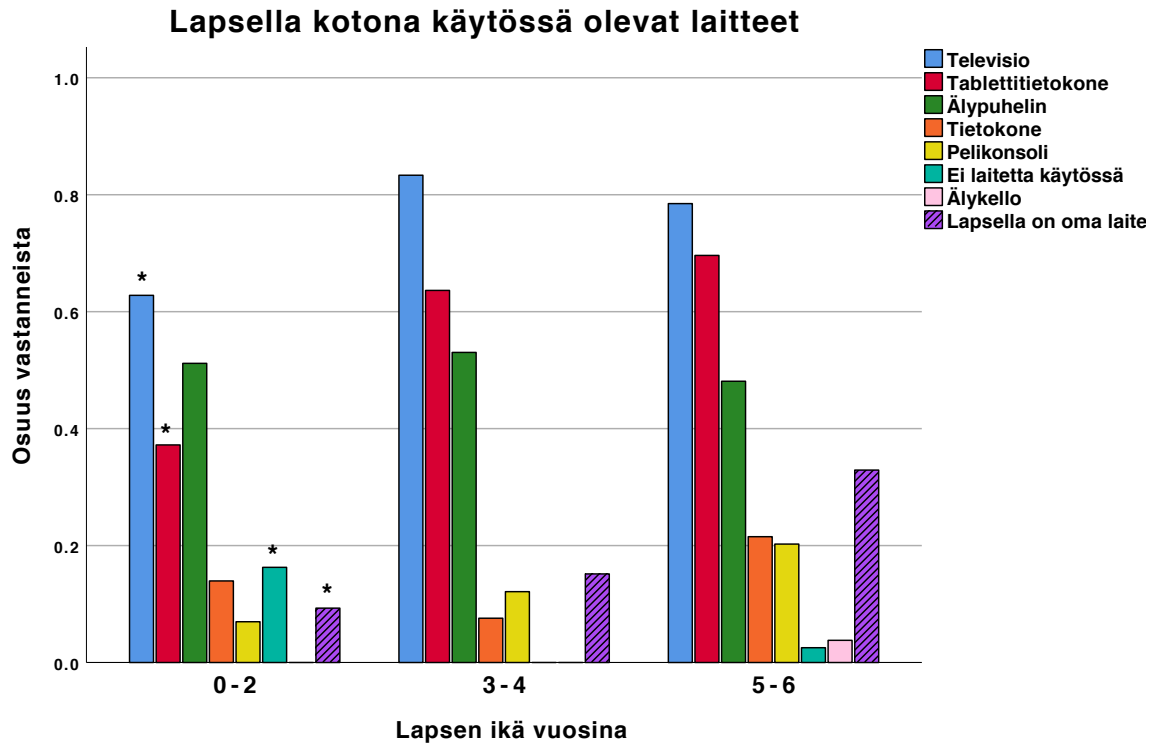
Käsitys pienten lasten digitaalisen median käytöstä saatiin kysymällä vanhemmilta. Lasten digitaalisen median käyttöajat perustuvat vanhempien omaan raportointiin, ei riippumattomiin mittareihin. Käyttöaikaa tarkasteltiin ikäryhmissä, jotka ovat relevantteja yleisimmin käytössä olevien käyttösuositusten kanssa.

Kuvio 2. Lapsen digitaalisen median päivittäinen käyttöaika vanhempien raportoimana eri ikäryhmissä.

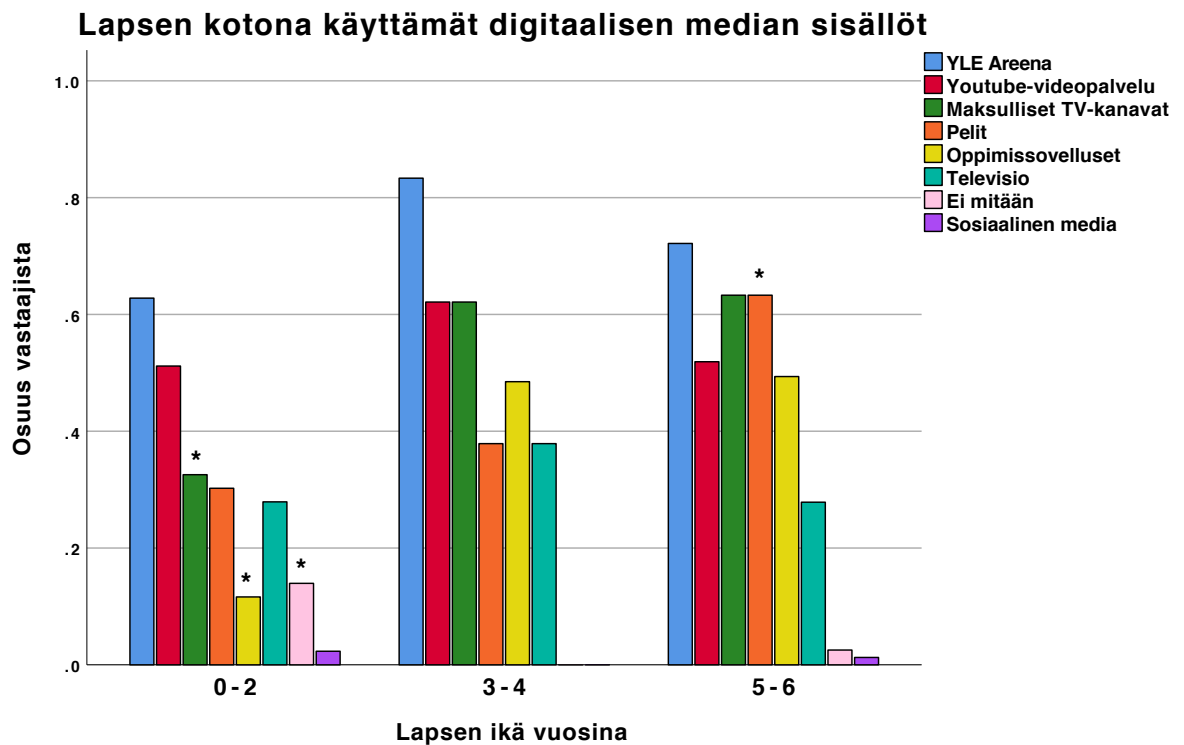
Lasten digitaalisen median päivittäinen käyttö erosi Kruskal-Wallis- testin mukaan merkitsevästi ikäryhmien välillä ($H=13.374$, $p < 0.001$). Parittaisen Kruskal-Wallis -testin mukaan alle kaksivuotiaat lapset käyttivät mediaa päivittäin vähemmän kuin vanhemmat ikäryhmät ($p < 0.002$ (0-2/3-4) ja $p < 0.004$ (0-2/5-6)). Kahden vanhemman ikäryhmän välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa käyttöajassa. Myöskään tyttöjen ja poikien päivittäisessä käyttöajassa ei ollut lainkaan eroa. Päivittäinen käyttöaika väheni vanhemman koulutustason noustessa. Ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä (Kruskal-Wallis $H=5.332$, $p < 0.07$).

Tyypillisimmin alle kaksivuotiaat lapset käyttivät digitaalista mediaa puoli tuntia päivässä mutta yli 50% lapsista tunnin tai enemmän (Kuvio 2). Vanhemmissa ikäryhmissä tyypillisimmin mediaa käytettiin tunnin ajan päivässä mutta lähes 20 % lapsista vietti digitaalisen median parissa päivittäin yli kaksi tuntia. Lapsia, jotka eivät käyttäneet lainkaan digitaalista mediaa oli lähinnä alle kaksivuotiaiden ikäryhmässä ja lapsia, jotka käyttivät digitaalista mediaa yli kolme tuntia päivässä, oli vain viisi-kuusivuotiaiden ikäryhmässä.

Kuvio 3. Lapsen käytössä kotona olevat medialaitteet sekä oman laitteen omistajuus ikäryhmittäin. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroava ryhmä merkitty tähdellä. Osuus vastanneista vastaa prosenttiosuuksia; 0.1=10 %, 1.0 = 100 %.

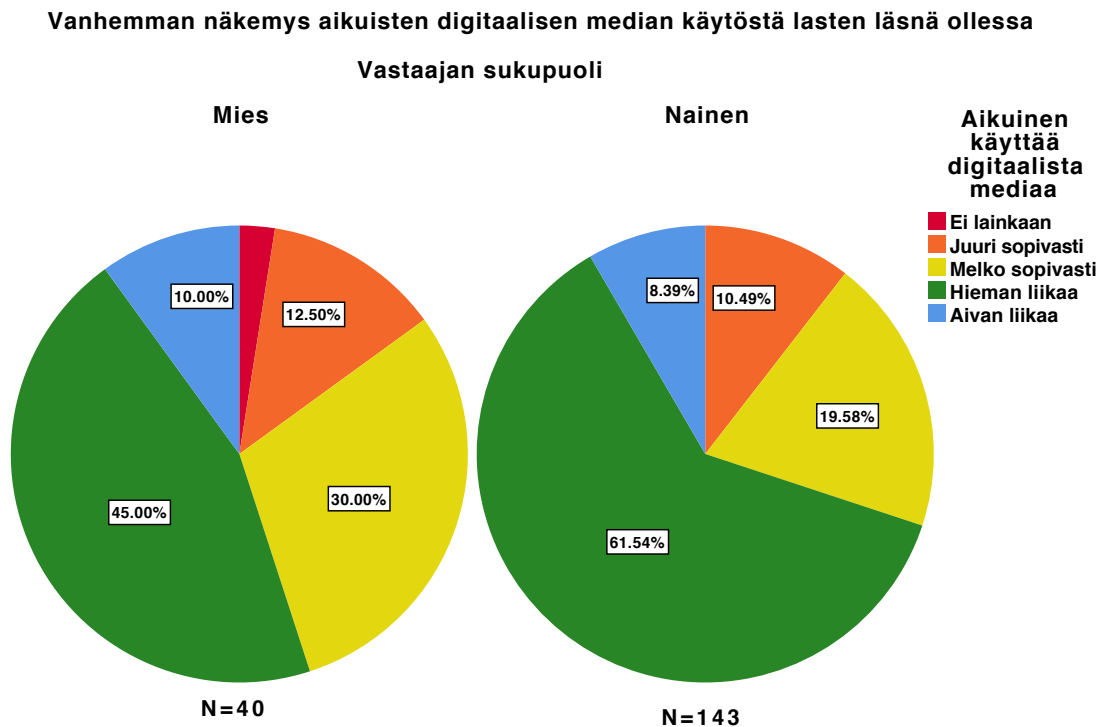
Useimmilla lapsilla (79 %) oli käytössä useampi kuin yksi laite, yleisimpiä olivat televisio, tablettitietokone ja älypuhelin (Kuvio 3). Lasten älypuhelimien käyttö oli yhtä yleistä kaikissa ikäryhmissä. Alle kaksivuotiaiden television ja tabletin käyttö oli merkitsevästi (Taulukko 2) vanhempien ikäryhmien käyttöä vähäisempää. Nuorimpien ikäryhmässä oli myös merkitsevästi enemmän lapsia, jotka eivät käyttäneet lainkaan laitteita (osuus 0-2 v. ikäryhmästä 16 %). Kaikista lapsista 21 %:lla oli käytössä oma älylaite, viisi- ja kuusi-vuotiailla oli niitä merkitsevästi muita ikäryhmiä enemmän. Viisi- ja kuusivuotiaat lapset, joilla oli oma laite, käyttivät päivittäin muita ikäryhmänsä lapsia merkitsevästi enemmän digitaalista mediaa ($U=441$, $p < 0.007$).

Kuvio 4. Lapsen kotona käyttämät mediasisällöt ikäryhmittäin. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroavat ryhmät merkitty tähdellä.

Yle Areena oli yleisin digitaalisen median sisältö kaikissa ikäryhmissä (Kuvio 4), myöskään YouTuben käytössä ei ollut eroa ikäryhmien välillä. Alle kaksivuotiaat käyttivät merkitsevästi vähemmän oppimissovelluksia ja maksullisia TV-kanavia (Taulukko 3) ja viisi- ja kuusivuotiaat pelasivat merkitsevästi enemmän kuin muut ikäryhmät. Tulosten perusteella pienet lapset eivät käytä juuri lainkaan sosiaalista mediaa. Avoimissa vastauksissa käyttösisältöinä tulivat esiin myös valokuvien katselu, musiikin kuuntelu ja tanssiminen musiikin tahtiin, Instagramin tarinoiden seuraaminen sekä videopuhelut läheisille yhdessä vanhempien kanssa.

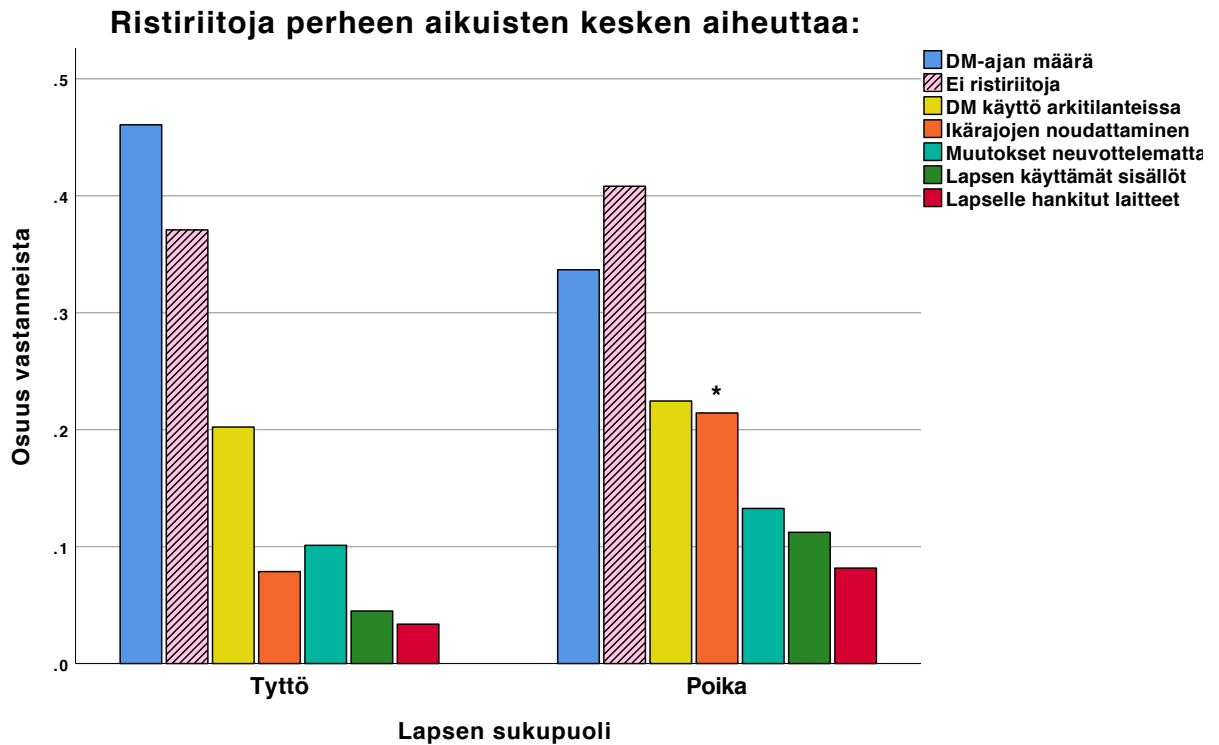
6.1.2 Ristiriidat

Kuvio 5. Aikuisten digitaalisen median käyttö lasten läsnä ollessa vastaajan sukupuolen mukaan.

Suurin osa vanhemmista kokee aikuisten käyttävän hieman liikaa digitaalista mediaa lasten läsnä ollessa (Kuvio 5) ja noin joka kymmenes vanhemmista ilmaisi aikuisten käyttöä olevan aivan liikaa. Vanhemmat kertoivat pohtivansa lasten huomioon ottamista omassa median käytössään, esim. sopimalla koko perhettä koskevista ruuduttomista ajankohdista, tai perheen yhteisestä älylaitetopikista, välttämällä aikuisten median käyttöä lasten ollessa hereillä, lapselle kerrottu aikuisen median käytön tarkoitus (esim. sääennuste, pankkiasiat). Haasteena mainittiin vanhempien keskenään hyvin erilainen digitaalisen median käyttö perheen sisällä ja sen aiheuttamat ristiriidat.

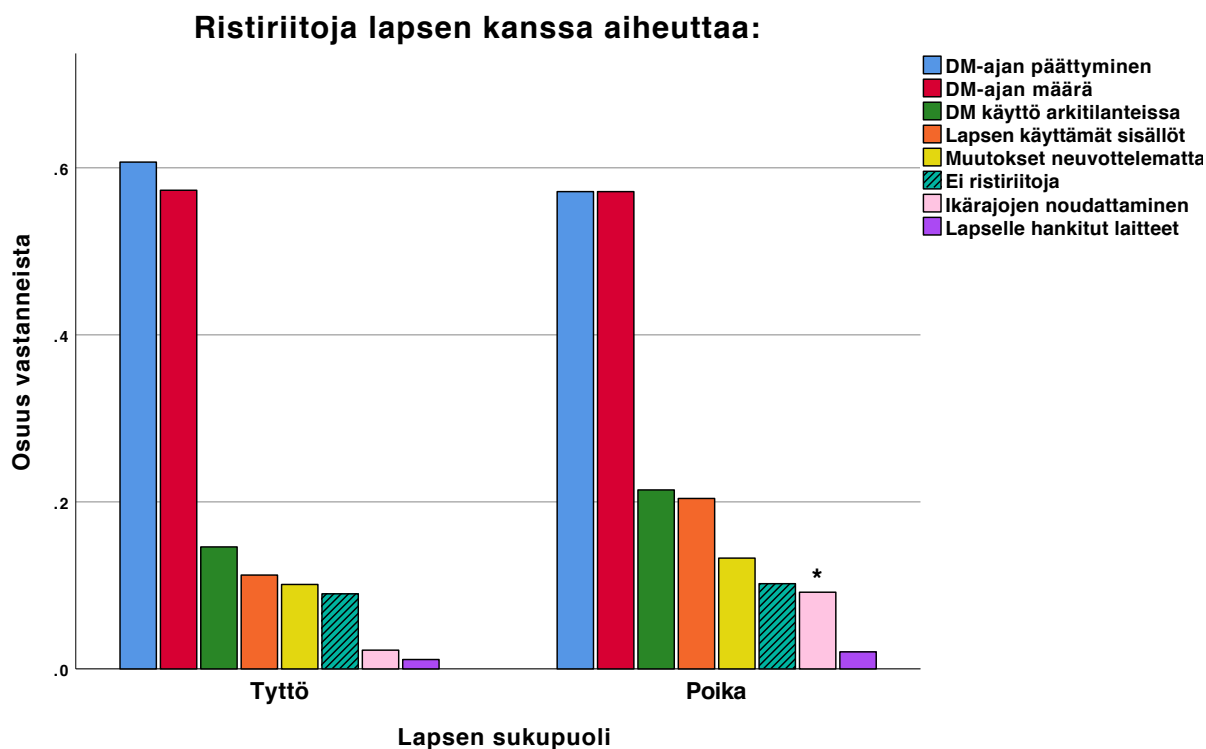
Vanhemmat pyrkivät rajoittamaan oman puhelimen käyttöä lasten ollessa läsnä. Perheessä ei ole enää tietokonetta esillä (tietokone kaapissa) joten joidenkin asioiden hoitaminen on siirtynyt puhelimelle. Myös väsyneenä kiusaus käyttää esimerkiksi puhelinta kasvaa. Mietimme ratkaisuja tähän. (N, 25-32 v., 5-vuotias poika).

Kuvio 7. Perheen aikuisten välillä digitaalisen median käyttöä koskevien ristiriitojen aiheet lapsen sukupuolen mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Vanhemmat kokivat lapsen digitaalisen median käytöstä sopimisen sujuvan aikuisten kesken valtaosin helposti (Melko helppoa 46%, Todella helppoa 36,5%). Melko vaikeaa sopiminen oli 10,5%:lle ja todella vaikeaa ainoastaan 1%:lle. Yleisimmin ristiriitoja vanhempien kesken aiheuttaa digitaalisen median parissa vietetyn ajan määrä (Kuvio 7), muita melko yleisiä ristiriitojen aiheita olivat digitaalisen median käyttö arkitilanteissa sekä ikärajojen noudattaminen. Poikien vanhemmat raportoivat ikärajat merkitsevästi tyttöjen vanhempia useammin ristiriidan aiheeksi (Taulukko 4).

Osa vanhemmista mainitsi ristiriitaisia näkemyksiä lastensa median käytöstä ilmenevän myös isovanhempien kanssa, esimerkiksi ikärajojen noudattaminen, laitteiden hankkiminen lapselle ilman vanhemman lupaa, uutisten tai muun aikuisten sisällön katsominen lapsen ollessa läsnä.

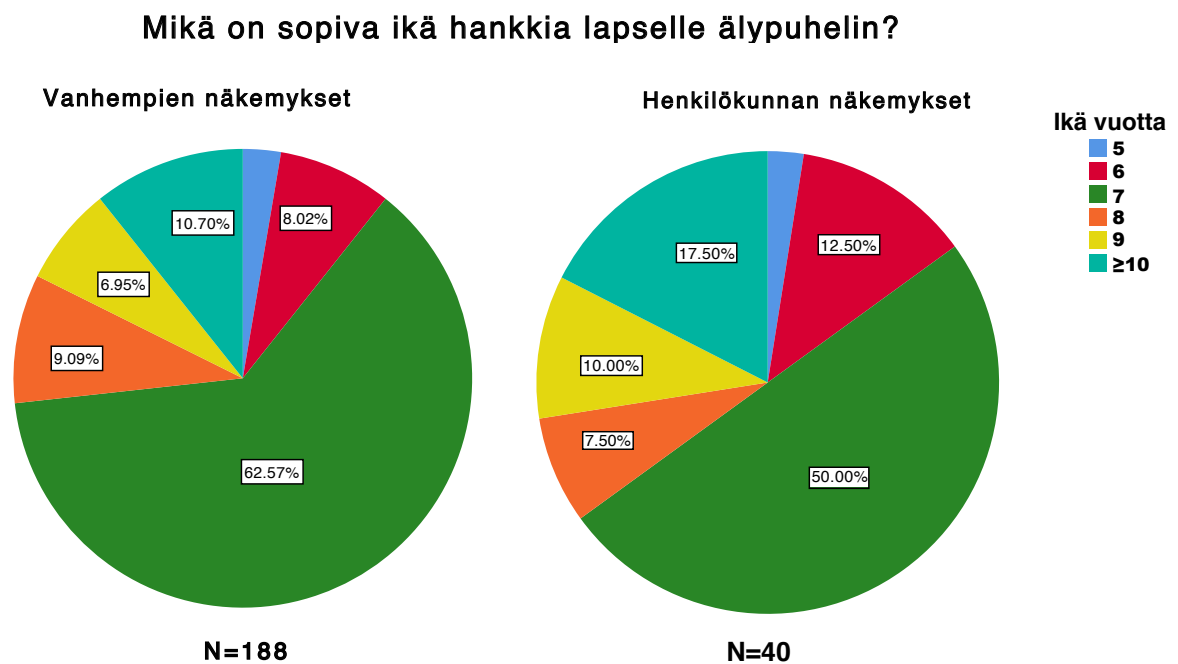

Kuvio 6. Vanhempien ja lasten välillä digitaalisen median käyttöä koskevien ristiriitojen aiheet lapsen sukupuolen mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Vanhemmille syntyi lasten kanssa ristiriitoja digitaalisen median käytöstä tyypillisimmin toisinaan (42,3%), melko usein tapahtuvia tai päivittäisiä ristiriitoja lasten kanssa raportoi 16,4 % ja 2,1% vastaajista. Lasten kanssa tyypillisimmin ristiriitoja aiheutti digitaalisen median käyttöajan määrä ja käytön päätyminen, jotka lähes 60 % sekä tyttöjen että poikien vanhemmista nimesi (Kuvio 6). Poikien vanhemmat nimesivät ikärajojen noudattamisen merkitsevästi useammin ristiriidan aiheeksi (Taulukko 4). Ainoastaan pieni osa vanhemmista (6,4%) ilmaisi ettei riitoja digitaalisen median käytöstä ilmennyt lainkaan.

6.1.3 Vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä

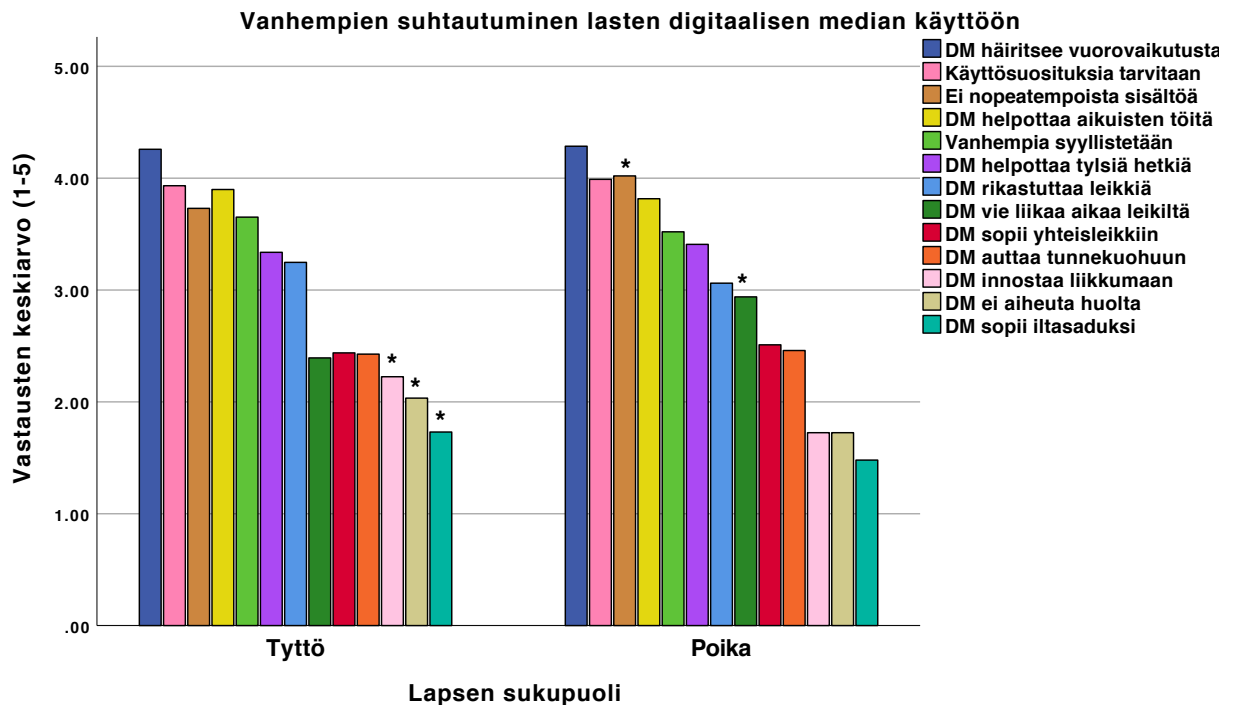
Näkemyksiä lasten digitaalisen median käyttöön liittyvistä näkemyksistä selvitettiin monivalinnoilla ja likert-asteikollisilla kysymyksillä, johon sisältyi mahdollisuus kommentoida ja tarkentaa omia vastauksia.

Kuvio 8. Vanhempien ja henkilöstön näkemykset sopivasta iästä hankkia lapselle älypuhelin.

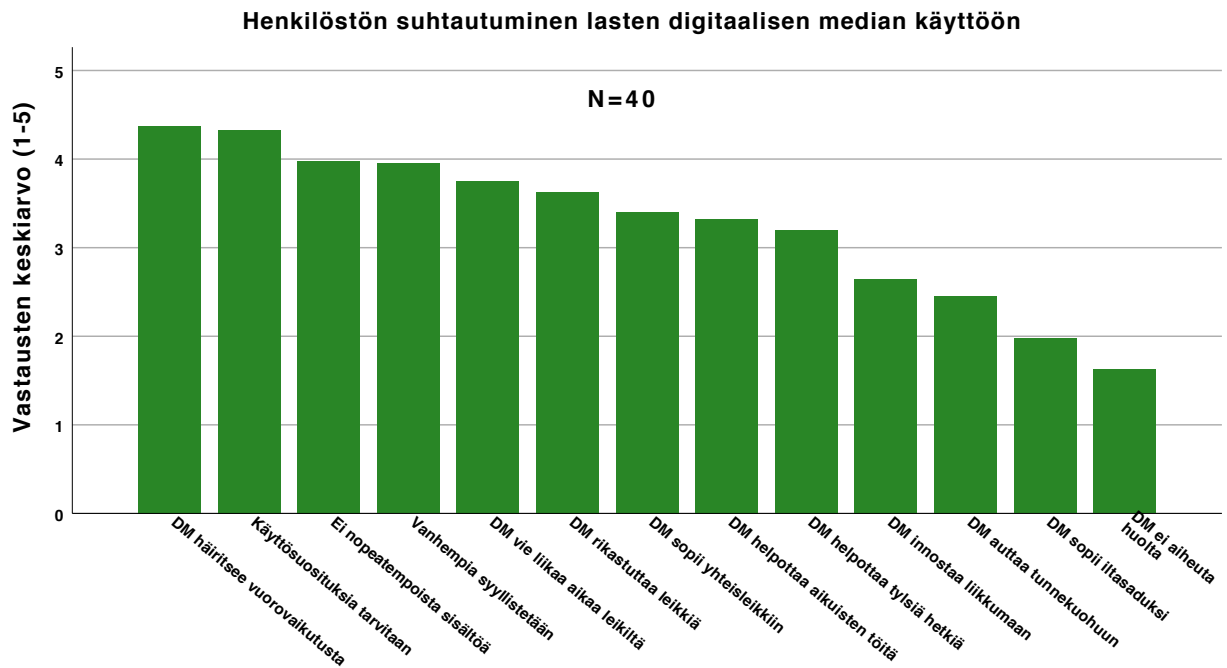
Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemykset olivat melko yhteneviä lapsen sopivasta iästä saada käyttöönsä oma älypuhelin, suurin osa hankkisi sen 7-vuotiaalle lapselle (Kuvio 8). Suurin osa vanhemmista (40,7%) ja henkilöstöstä (32,5%) näki 7-vuotiaan lapsen olevan valmis käyttämään älylaitteita (esim. älypuhelin tai tabletti) ilman aikuisen läsnäoloa. Vanhempien vastauksissa seuraavaksi suurin yhtenäinen ikäryhmä oli yli 10-vuotiaat (20,6 %), 8-9 vuotiaat valmiina itsenäiseen älylaitteiden käyttöön näki 16,4%, 5-6 -vuotiaat 12,7% ja 1-4-vuotiaat 9,5%. Aikuisen rooli lapsen käytön ja sisällön säätelyssä nostetaan esiin kuitenkin myös lapsen itsenäisen älylaitteiden käytön yhteydessä.

Puhelin on perusteltua hankkia lapselle koulun alkaessa, mutta lapsi ei silti saisi mielestäni käyttää puhelinta miten vain ja mihin vain. Kun asia tulee ajankohtaiseksi meillä, tulen käyttämään jotain puhelimen käyttöä rajoittavaa sovellusta/palvelua, jonka avulla määritellään milloin puhelinta voi käyttää ja mitä sillä voi tehdä. (N, 33-40 v., 5-vuotias tyttö)

Kuvio 9. Vanhempien suhtautuminen pienten lasten digitaalisen median käyttöön lapsen sukupuolen mukaan. Aineisto on kerätty viisiportaisella likert-asteikolla (1 = Täysin eri mieltä, 5= Täysin samaa mieltä). Mann-Whitneyn U-testissä merkitsevästi suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Suurin osa vanhemmista ja henkilöstöstä ilmaisi, että pienten lasten älylaitteiden käytöstä on syytä olla huolissaan ja selkeämmät suositukset pienten lasten digitaalisen median käytölle olisivat tarpeen (Kuviot 9 ja 10). Tyttöjen ja poikien vanhempien suhtautuminen erosi merkitsevästi viidessä kolmestatoista väittämästä. Tyttöjen vanhemmat kokivat merkitsevästi vähemmän huolta lasten digitaalisen median käytöstä (Taulukko 5). Vanhemmat ja henkilöstö jakoivat yhteisen näkemyksen siitä, että aikuisten digitaalisen median käyttö häiritsee vuorovaikutusta lasten kanssa. Tyttöjen vanhempien näkemyksen mukaan digitaalinen media sopii iltasaduksi ja innostaa lapsia liikkumaan merkitsevästi poikien vanhempia enemmän. Poikien vanhemmat taas näkivät digitaalisen median vievän liikaa aikaa leikiltä ja että nopeatempoisten ja runsasvirikkeisien ohjelmien katsomista on syytä välttää merkitsevästi tyttöjen vanhempia enemmän. Suurempi osa vanhemmista oli osittain tai täysin samaa mieltä digitaalisen median leikkiä rikastuttavasta vaikutuksesta (53,4%).

Kuvio 10 Henkilöstön suhtautuminen pienten lasten digitaalisen median käyttöön. Aineisto on kerätty viisiportaisella likert-asteikolla (1 = Täysin eri mieltä, 5= Täysin samaa mieltä).

Vanhempien näkemyksistä muodostui kolme selkeää suhtautumistapaa pienten lasten digitaalisen median käyttöön, joille annettiin nimet ”myönteinen”, ”tarkka” ja ”käytännöllinen” suhtautumistapa. Vanhempien **myönteisessä** tavassa nousee esiin monipuolisen vuorovaikutuksen mahdollisuudet (esim. videopuhelut, Instagram-tarinat, sosiaalisen median tykkäykset), leikin mahdollisuudet, ilahduttavat ja opettavaiset sisällöt, englannin kielen oppiminen ja median käyttö luonnollisena, hallittuna osana perhe-elämää. Aika- ja käyttörajoituksiin suhtaudutaan sallivasti. Vanhemmat kokevat toisaalta myös painetta saavatko heidän lapsensa riittävästi tietoja ja taitoja digitaalisen median käytöstä, jos he eivät itse ole kovin kiinnostuneita peleistä ja oppimissisällöistä.

Kaiken ruutuajan ja laitteiden niputtaminen samaksi tuntuu typerältä. On aivan eri asia, pelataanko kehittävää peliä vai katsotaanko passiivisesti videoita. Samoin joskus lapsikin voi kaivata puhtaasti viihdykettä, joten en näe miksi se olisi absoluuttisesti väärin. Vaikka puoli tuntia lastenohjelmia päiväkodin jälkeen lusikoiden keräämiseksi tekee kaikkien illasta helpomman (myös siis lapsen). (N, 33-40 v., 3-vuotias poika)

Tarkka suhtautumistapa tuo esiin aikuisten huolella harkitun ja säädellyn sisältöjen, laitteiden ja käyttöajan määrittelyn. Suhtautumistavassa korostuu vanhempien oman toiminnan hallinta lapsille tarpeettoman media-altistuksen välttämiseksi. Lapset käyttävät mediaa vapaammin vain kuvatuissa erityistilanteissa, esim. pitkällä matkoilla ja vanhempien

välttämättömien töiden aikana. Osa vanhemmista on päätenyt tarkkaan suhtautumiseen havaittuaan aiemman sallivamman suhtautumisen toimimattomaksi.

Meillä on kuitenkin valittu tarkka linja ja sen ansioista lapsilla on hyvä keskittymiskyky, keksivät aamuisin leikkejä ja nukkumaanmeno sujuu hyvin. (N, 33-40 v., 6-vuotias poika)

Käytännöllinen suhtautumistapa näkee digitaalisen median käytön nykyaikaan kuuluvana ja sitä käytetään arjessa joka tapauksessa. Digitaalisen median käyttö nähdään väliinena, joka helpottaa arjen sujumista ja vanhempien ajankäyttöä. Digitaalisen median käytön pohdintaa ei erityisesti tuoda esiin laajemmassa viitekehityksessä.

Youtubea ei saa lapsi katsoa valvomatta ja lapselle on sanottu että liian hurjia videoita ei saa katsoa. Lapsi ilmoittaa yleensä itse tällaisissa tilanteissa, että haluaa vaihtaa videota. Pyrin siihen, että lapsi katsoisi videoita vain kun itse tarvitsee keskittyä johonkin missä lapsi ei voi olla mukana tms. (N, alle 25 v., 3-vuotias poika)

Suuri osa henkilöstöstä ilmaisee digitaalisen median käytön kuuluvan nyky maailmaan ja mustavalkoinen hyvä-paha-ajattelu ei ole rakentavaa vaan on tärkeää säilyttää tasapaino digitaalisen median käytön ja lapsen kasvulle tärkeiden tekijöiden (uni, ruokailu, liikkuminen, vuorovaikutus) kanssa. Perheiden digitaalisen median käytön kirjo on henkilöstön mukaan hyvin laaja, käytön puuttumisesta kokoaikaiseen laitteiden käyttöön. Toisaalta esiin tulee myös näkemyksiä lasten käytön kontrolloimisen tärkeydestä (ikärajat, sisällöt, aika) ja riittävän kriittisestä suhtautumisesta käyttöä kohtaan.

Joskus älylaite voi rikastuttaa leikkiä (esim. musiikki tms. leikin tueksi), mutta mielestäni tärkeintä olisi, ettei älylaite häiritse sosiaalisia suhteita leikissä (esim. korvaisi keskustelua tai aiheuttaisi riitaa). (N, 25-32 v., VO)

Vanhemmat ja henkilöstö pohtivat digitaalisen median käytön vaikutuksia lapsen säätelytaitoihin ja tunteisiin. Vanhemmat kuvailevat havainneensa älylaitteiden käytön edesauttavan rauhoittumista ja tylsyyden sietämistä, mutta useat mainitsevat, että eivät halua tietoisesti hyödyntää tätä arjessa. Vanhemmat kuvailevat digitaalisen median käytön vaikeuttavan passivoivasti leikkiä ja mielikuvitukseen, lasten ehdollistuvan nopeasti ruudun käyttöön tietyissä tilanteissa. Vanhemmat nostavat esiin lasten kykenevän luonnostaan rajaamaan viriketulvaa eri tavoin. Henkilöstö havaitsee digitaalista mediaa käytettävän liian nuorille lapsille ajallisesti liikaa arjen toimintojen sujumiseksi ja lapsen rauhoittamiseksi. Henkilöstö nostaa esiin lasten vaikeuden sietää tylsyyttä ja keksiä itse tekemistä omaa mielikuvitusta käyttäen päiväkodin arjessa. Henkilöstön mielestä useimmat vanhemmat kuitenkin huolehtivat vastuullisesti ikärajoista ja säätelivät lapsensa digitaalisen median käyttöä.

*Tabletti ja puhelin aiheuttavat enemmän riippuvuutta kuin televisiosta katsotut ohjelmat. Joku siinä pienemmässä omissa käsissä olevassa ruudussa on immersoivampaa. Koke-
mukseni mukaan näistä laitteista luopuminen käyttöajan päätyttyä on vaikeampaa. Lait-
teiden käyttö myös aiheuttaa vaihtelevan ajan kestävän apaattisuuden. Aktiivisempaan
toimeen on selvästi vaikea tarttua. Kun tämä vaihe menee ohi, on taas toiminta helpom-
paa ja seuraavan leikin keksiminen sujuu paremmin. (N, 25-32 v., 5-vuotias tyttö)*

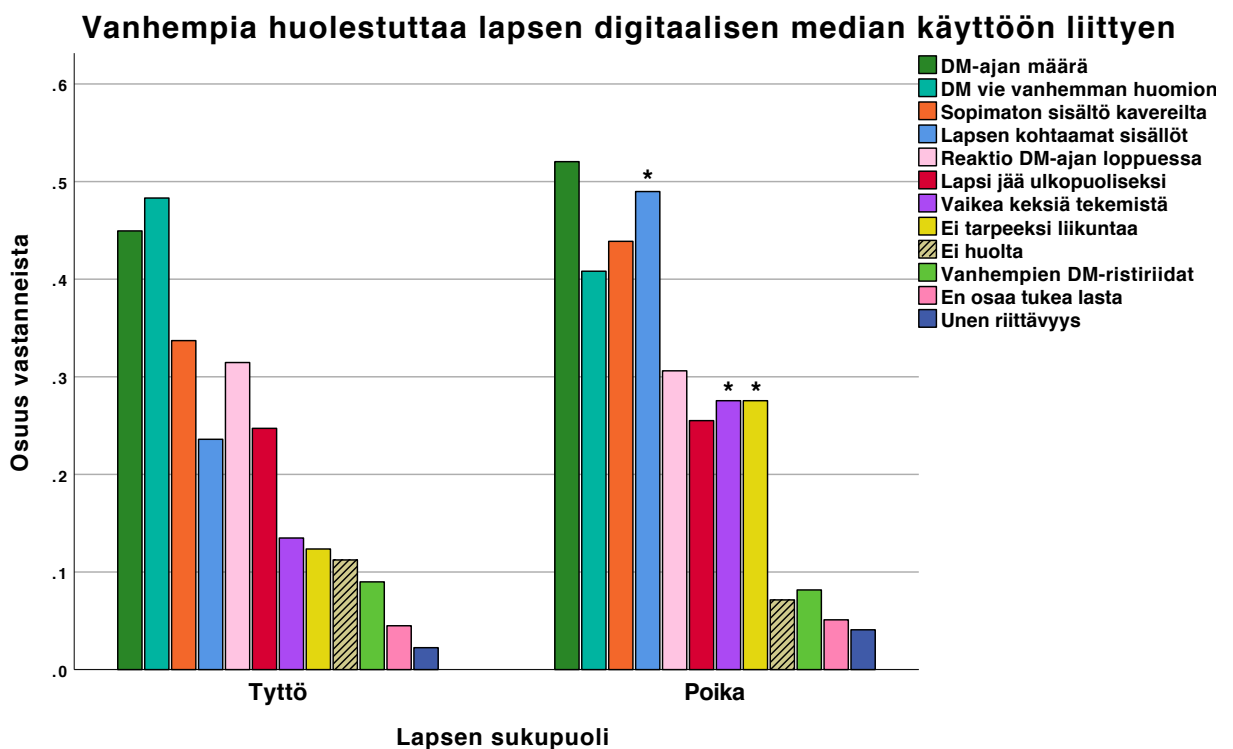
*Lapsen tapa reagoida, jos ei saa katsoa tablettia ja tarve täyttää kaikki vapaa-aika ruu-
dulla, johon emme tietenkään suostu. Huolestuttaa myös kuinka esim youtubessa lapsi
vaihtaa nopeatempoisesti ohjelmasta toiseen eli ei jaksakaan keskittyä kauan yhteen. Olemme
miettinyt, että keskittymiskyky ja pitkäjänteisyys ei pääse kehittymään älylaitteiden pa-
rissa ja tekee lapsen usein silminnähden hermostuneeksi. (N 33-40 v., 6-vuotias tyttö)*

*Liika pelaaminen hallitsee lapsen ajatusmaailmaa, eikä lapsi esim. viikonlopusta kysyt-
täessä osaa kertoa mitään muuta kuin mitä peliä on pelannut ja mitä pelissä on tapahtu-
nut. (M, 47-55 v., VO)*

6.2 Tuen ja ohjauksen näkökulma

Tässä alaluvussa esitetään tutkimuksessa nousseiden teemojen mukaisesti vanhempien ja päiväkodin henkilöstön lasten digitaalisen median käyttöön liittyviä huolen aiheita (6.2.1). Vanhempien ja henkilöstön näkemyksen mukaan parhaita lapsen tukemisen tapoja median käytössä sekä aikuisten kokemaa lisätiedon ja tuen tarvetta avataan (6.2.2).

6.2.1 Lapsen median käyttöön liittyvä huoli

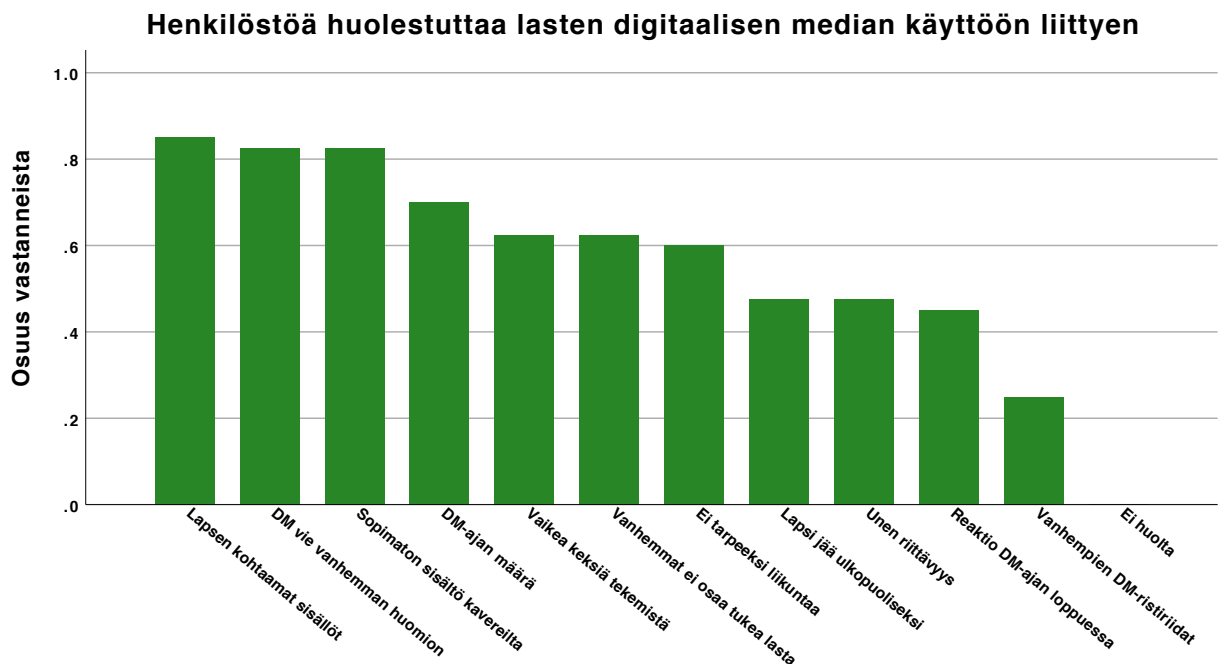
Kuvio 11. Vanhempia pienten lasten digitaalisen median käytössä huolestuttavat asiat lapsen sukupuolen mukaan. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Poikien vanhemmilla oli huolenaiheiden summamuuttujaa tarkasteltaessa Mann-Whitneyn testissä merkitsevästi useampia huolen aiheita kuin tyttöjen vanhemmilla ($U = 3427$, $p < 0.11$). Yksittäisistä huolenaiheista poikien vanhempia huolestutti merkitsevästi enemmän (Kuvio 11, Taulukko 6) lapsen ikätasolle sopimattomille mediasisällöille altistuminen. Myös vaikeus keksiä tekemistä digitaalisen median käytön loppumisen jälkeen sekä riittävän liikunnan mahdollistuminen huolestuttivat heitä tyttöjen vanhempia enemmän. Vanhemmat luottavat omiin taitoihinsa tukea lapsen digitaalisen median käyttöä. Vähiten

he ovat huolissaan lapsensa unen riittävydestä. Yleisimmin vanhempia ja henkilöstöä huolestuttivat digitaalisen median käyttöajan määrä, vanhempien huomion kiinnittyminen digitaaliseen mediaan ja lapsen mediassa kohtaamat sisällöt (kuviot 11 ja 12). Henkilöstöstä n. 70-80% oli huolissaan kolmesta yleisimmästä aiheesta, vanhemmista noin 40-50%.

Avoimissa vastauksissa vanhemmat ilmaisivat erityisesti lapselle sopimattomien sisältöjen ja älylaitteilla vietetyn ajan vaikutuksen lapsen käytökseen ja tunnesäätelyyn aiheuttavan huolta. Vanhempia huolestutti myös lapsen ulkopuolisuuden tunteet ja jopa kiusaamisen mahdollisuus, jos lapsen ei sallita käyttää yhtä vapaasti digitaalista mediaa kuin kaverit käyttävät.

Olen huomannut, että tunnekuohun jälkeen/aikana lapseni pyytää puhelinta, voidakseen katsoa videoita. En pidä siitä, että lapseni lohtua puhelimesta/yrittää sivuuttaa pahan mielen videoita katsomalla. Lapsi tuntuu haluavan katsoa erityisesti videoita, jotka hämmentävät/pelottavat/herättävät jonkun vastaavan tunteen. Tämän huomion tehtyäni en enää anna puhelinta lapselleni, vaan hän saa tyytyä ainoastaan pikku kakkoseen ja netflixistä rauhallisten ohjelmien katsomiseen. (N, alle 25-v., 3-vuotias poika)

Kuvio 12. Henkilöstöä pienten lasten digitaalisen median käytössä huolestuttavat asiat.

Avoimissa vastauksissa kuviossa 12 esitettyjen teemojen lisäksi esiin nousi lapsi-vanhempi-vuorovaikutuksen vaarantuminen. Henkilöstö ilmaisi huolensa lasten kautta välittyneistä tilanteista, joissa vanhemman huomiota on vaikea tavoittaa älylaitteen käytöltä ja tilanteista, joissa lapsi jää yksin älylaitteelle vanhemman nukkuessa tai tehdessä töitä.

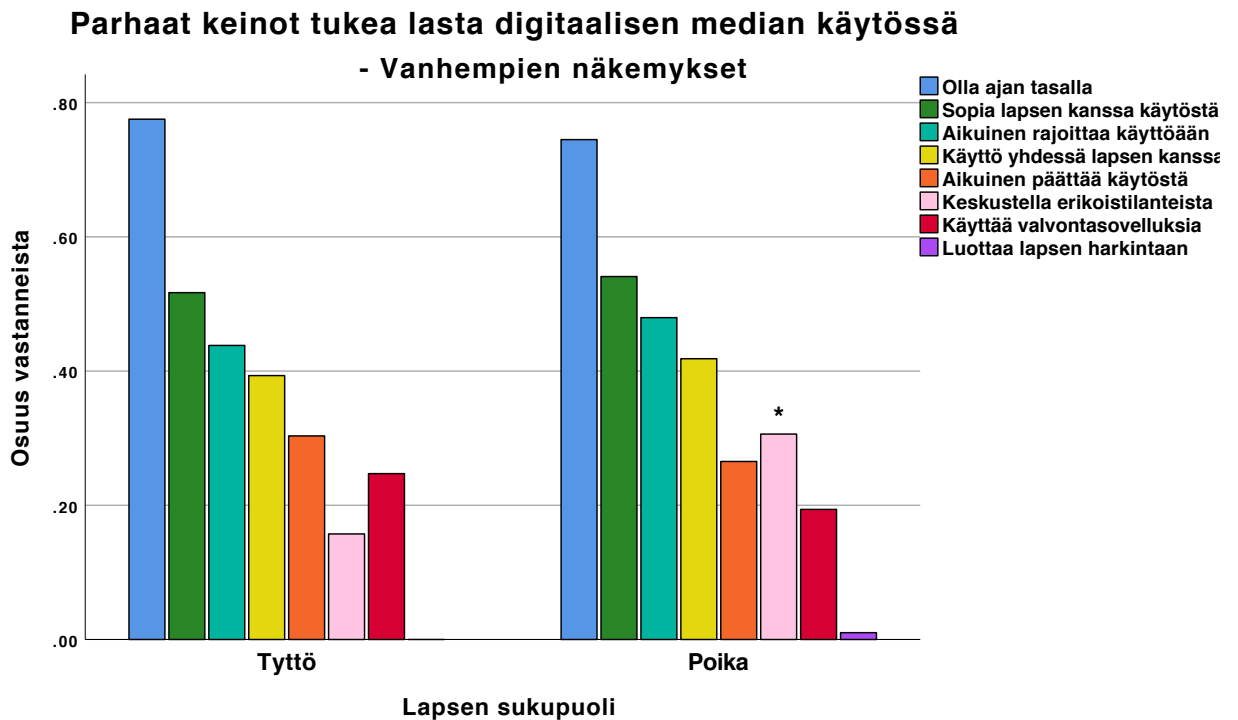
Henkilöstö nosti esiin huolen lapsen ja vanhemman yhdessäolon ja kommunikoinnin riittävydestä, leikkiteemojen kaventuminen yksinomaan videoihin ja peleihin, jolloin lasten yhteisten leikkiteemojen löytäminen, oman mielikuvituksen käyttö ja yhteiseen tekemiseen keskittyminen on vaikeampaa. Digitaalisiin sisältöihin liittyviä pelkoja nousee yllättäen esiin puheissa ja piirustuksissa. Digitaalisen median käyttö lapsen palkitsemiseen mietitytti muutamia.

Keskustelu ja vanhemman ja lapsen kohtaaminen ovat selvästi vähentyneet.; Usein kuulee lapsilta kommentteja, että päiväkodissa on tylsää, kun ei saa pelata, ja leikkejä ja muita puuhia on vaikea aloittaa tai jatkaa pitempään. (N, 40-47v., VEO)

On tärkeää, että vanhemmat tarjoavat syliä ja lohtua lapselle esimerkiksi silloin kun lapselle tulee paha mieli. Itseäni huolestuttaa älylaitteiden vaikutus vuorovaikutuksen määrään ja laatuun. (N, 40-47 v., VO)

Nykyisin keskustelu lasten ja vanhempien digitaalisen median käytöstä on hyvin mustavalkoista. Mielestäni aikamääräiset suositukset eivät ole toimivia. Perheiden tilanteet ovat niin yksilöllisiä. Enemmän ruutuaajan sijaan pitäisi puhua siitä ehtiikö lapsi kommunikoidaan vanhempien kanssa ja leikkimään rauhassa päiväkodin lisäksi, kuin kuinka monta tuntia ruutuaika voi olla päivässä. Ikärajojen valvontaan minusta pitäisi sen sijaan kiinnittää enemmän huomiota. (N, alle 25 v., VLH)

6.2.2 Lapsen median käytön tukeminen

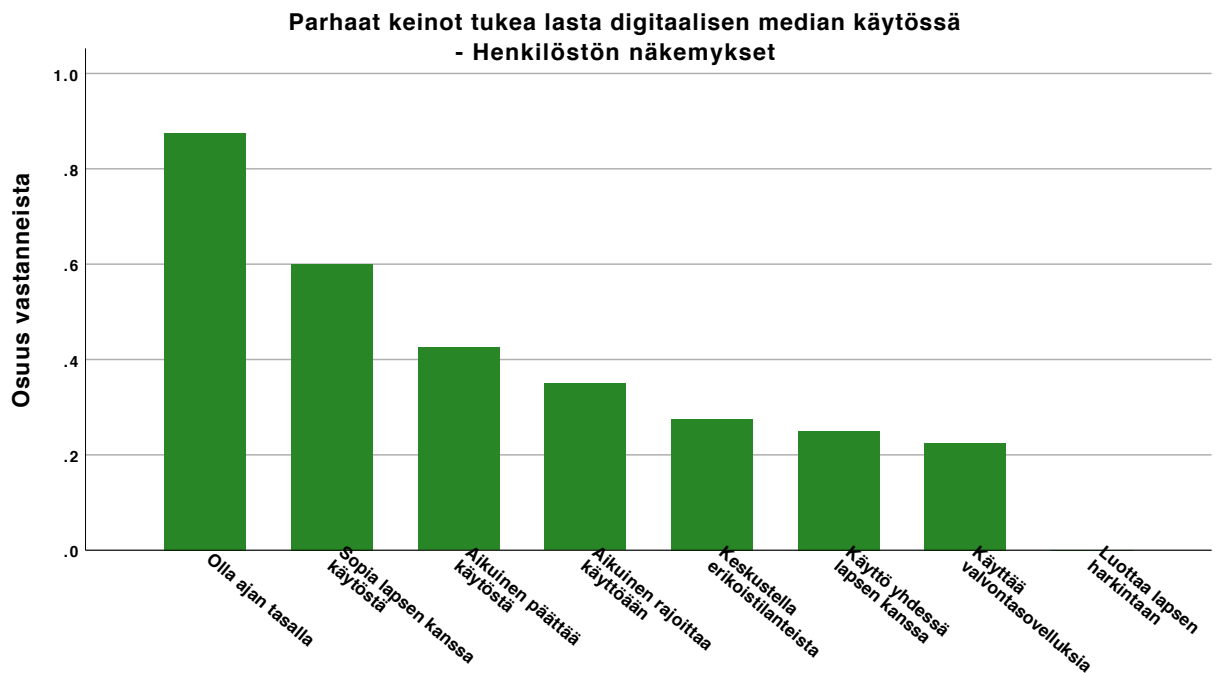

Kuvio 13. Vanhempien näkemykset parhaista keinoista tukea lasta digitaalisen median käytössä. Khiin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) suurempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Vanhemmat kuvailivat yleisimpänä keinona lapsiystävällisestä mediaympäristöstä huolehtimisessa käyttävänsä perheen aikuisten ja/tai isompien sisarusten digitaalisen median käytön rajoittamista: Joko televisiota ja älylaitteita ei käytetä lainkaan tai vain hyvin vähän lapsen ollessa hereillä tai käyttöä rajataan pienille lapsille sopivien sisältöjen mukaan. Aikuiset valvovat lasten digitaalisen median käyttöä aika-, sisältö- ja laitelähtöisesti huomioiden käyttöajankohdat, ikärajat ja laitteiden saavutettavuuden. Myös lapsen median käytön valvominen läsnä olemalla ja valppaana puuttumaan, jos sisältö muuttuu pelottavaksi, osa kuvasi lapsen käyttävän digitaalista mediaa aina tai useimmiten yhdessä vanhempien kanssa. Vanhemmat kuvailevat hyvin moninaisia perheen median käytön tapoja lasten läsnä ollessa: harkitusta ja tietoisesta käytöstä jatkuvasti taustalla auki olevaan televisioon, spontaaniin ja tapauskohtaiseen sisältöjen rajaamiseen.

Pääsääntöisesti kodin mediaympäristö pyörii lasten ehdoilla; digitaalisen median sisältö on lapsiystävällistä, kun lapset ovat läsnä. Illat rauhoitamme yhdessäololle ilman mediaa; luemme satuja, juttelemme, kerromme tarinoita. Vanhemmat katsovat omia juttujaan lasten nukkumaanmenon jälkeen. (M 40-47 v., 4-vuotias poika)

Meillä ei ole televisiota, joten tietokoneelta katsotut ohjelmat valitaan aina tietoisesti. Mieheni pelaa joskus hieman väkivaltaisia tietokonepelejä, jolloin yritämme rajoittaa lapsen pääsyn katsomaan / kuulemaan peliä. (N 25-32 v., 1-vuotias tyttö)

Kuvio 13. Henkilöstön näkemykset parhaista keinoista tukea lasta digitaalisen median käytössä

Aikuisten tietoisuus ja valvonta lapsen käyttämien sovellusten ja sisältöjen suhteen sekä lapsen kanssa käytöstä sopiminen ovat sekä vanhempien että henkilöstön parhaana pitämiä keinoja lapsen digitaalisen median käytön tukemisessa (Kuviot 13 ja 14). Henkilöstö piti yleisesti hyvänä tukemisen keinona aikuisen päättämässä lapsen median käytöstä ja myös vanhempien oman median käytön rajoittamisen lapsen ollessa läsnä. Vanhempien mielestä aikuisen oman median käytön rajoittaminen ja yhteiskäyttö lapsen kanssa ovat keinolistan kärjessä. Poikien vanhemmat valitsivat merkitsevästi tyttöjen vanhempia useammin hyväksi tukikeinoksi keskusteleminen ennakoon, miten toimia, jos lapsi kohtaa digitaalisessa mediassa ikävää sisältöä (Taulukko 7).

Vanhempien mukaan perheissä tuetaan lapsen digitaalisen median käyttöä valvomalla sisältöjen sopivuutta ja ikärajojen noudattamista, laitteiden itsenäistä käyttöä ja ruutuaikaa. Aikuisen läsnäolo, digitaalisen median yhteiskäyttö ja keskustelut vanhempien kanssa nousee tukemisessa tärkeään rooliin. Tekninen tuki ilmenee esim. koneissa olevilla sormenjälkitunnistuksilla, salasanoilla, laitteisiin asennetuilla lasten erillisillä profiileilla ja

valvontasovelluksilla (Screen time, Family link). YouTube-videopalvelun sisältöjen valvonta koetaan ongelmalliseksi.

Kerromme lapselle, että internetissä ja televisiossa on paljon myös sellaista, josta voi tulla lapselle pelottava ja ahdistava olo. Jos näkee sellaista tai kaveri on nähnyt, aikuinen voi auttaa, kun aikuiselle kertoo mitä on nähnyt ja millainen olo siitä tuli (N 25-32 v., 5-vuotias tyttö)

Jos televisiosta tulee jotain lapselle sopimatonta, vaihdetaan kanavaa. Jos lapsi valitsee YouTubesta itseään pelottavan (lapsille suunnatun) videon, laitan videon pois. Ympäri maailmaa tunnutaan tekevän omituisia ja pelottavia videoita lapsille, en oikein ymmärrä, kuka niitä haluaa katsoa tai tehdä. (N 40-47 v., 2-vuotias tyttö)

Sovellukset ikärajojen mukaan; Youtubessa vain tsekatut kanavat on ok; Family link valvoo puhelimia, padeja: 1h/laite ja 6.30-21; PS tilin lasten valvontaosio valvoo peliaikaa: 1h 6:30-19. (M 40-47 v., 6-vuotias tyttö)

Vanhemmat kaipasivat lisätietona käytännön ohjeita lapsille sopivista sisällöistä ja käyttöajoista sekä tutkittua tietoa digitaalisen median käytön hyödyistä ja haitoista. Henkilöstö kaipasi myös erityisesti tutkimustietoon perustuvia suosituksia ja tietoa digitaalisen median käytön vaikutuksista lapsen kasvuun. Halutaan käytännön tietoa pienten lasten oppimista edistävästä peleistä ja myös alle 3-vuotiaille sopivista digitaalisista sisällöistä. Myös selkeyttä digitaalisen mediaan käyttöön päiväkodissa ja siihen liittyvään yhteistyöhön kaivataan.

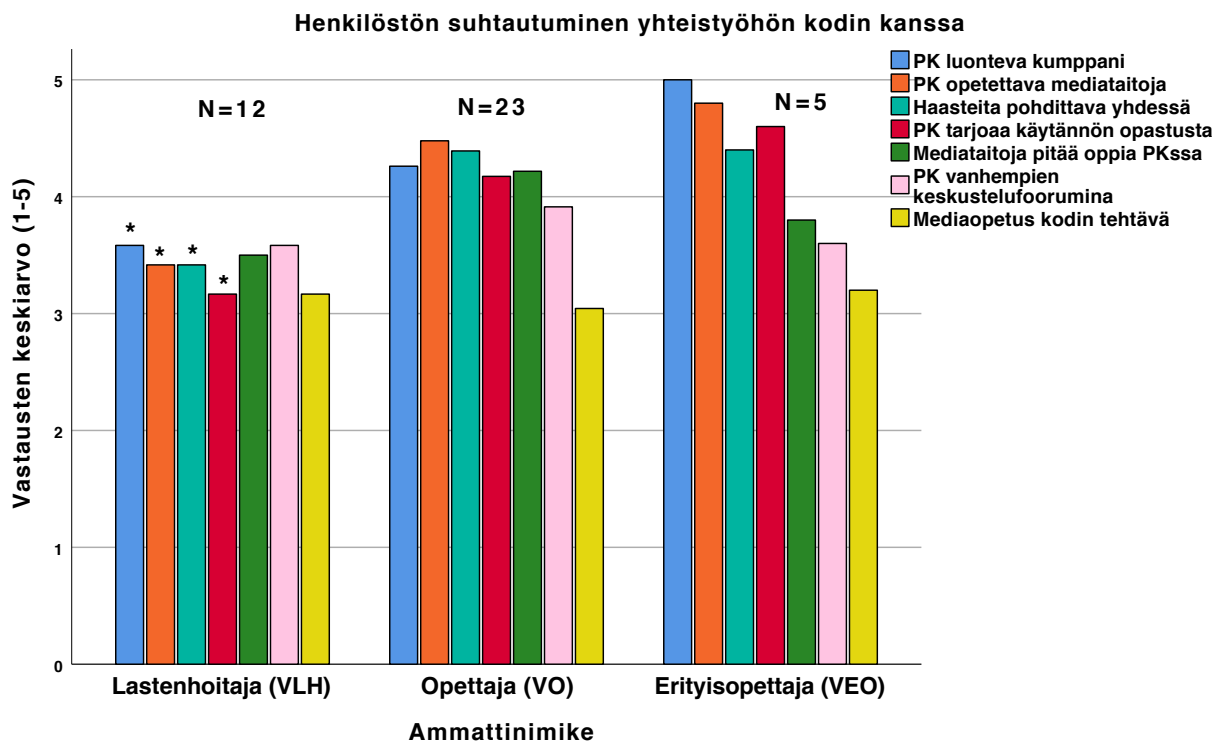
Yhteistä keskustelua varhaiskasvatustilanteissa siitä onko digitaalisen median käyttö perheiden oma asia vai varhaiskasvatuksen kanssa yhteinen asia. (N 40-47 v., VO)

Mahdollisia suosituksia tehtäessä ja ylipäättänsä julkisessa keskustelussa pitäisi huomioida, että nykylapset eivät muultakaan osin tule elämään ja kasvamaan samanlaisessa ympäristössä kuin aikuiset ovat kasvaneet. Usein tuntuu, että monesti keskusteluissa ei edes yritetä huomioida mitä hyötyjä kohtuullisesta älylaitteiden käytöstä saattaa myös olla. (N, 33-40, 6-vuotias tyttö)

6.3 Kodin ja päiväkodin yhteistyö

Tässä alaluvussa käsitellään tutkimuksessa nousseiden teemojen mukaisesti suhtautumisesta yhteistyöhön lasten digitaalisen median käyttöä koskien (6.3.1). kokemuksia ja toiveita kodin ja päiväkodin yhteistyöstä (6.3.2).

6.3.1 Suhtautuminen yhteistyöhön

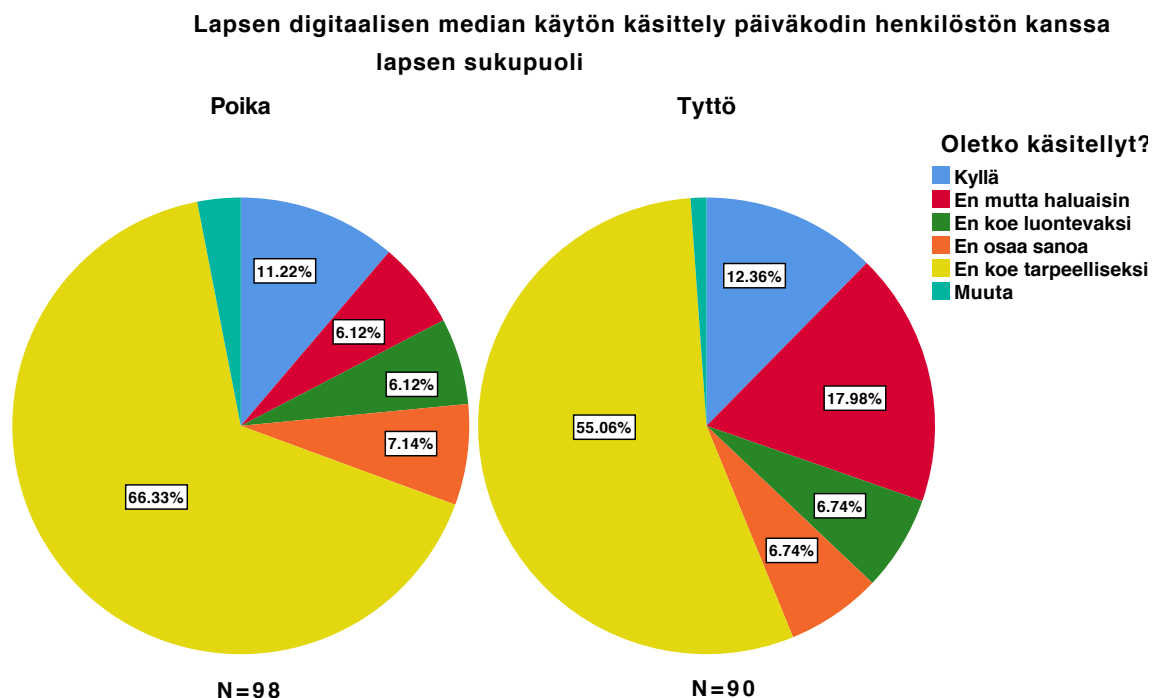
Kuvio 14. Henkilöstön suhtautuminen lasten digitaalisen median käyttöä koskevaan yhteistyöhön kodin kanssa ammattinimikkeen mukaan. Kruskal-Wallis testissä merkitsevästi ($p < 0.05$) muista eroavat ryhmät on merkitty tähdellä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja -ryhmään kuuluu yksi varhaiskasvatuksen S2-opettaja.

Päiväkotien henkilöstö suhtautui myönteisesti yhteistyöhön kodin kanssa (Kuvio 14), päiväkoti nähtiin luontevana yhteistyötahona ja mediakasvatuksen toteuttajana. Myös käytännön mediataitojen opastus ja haasteiden pohtiminen vanhempien kanssa yhdessä nähtiin päiväkotiin sopiviksi. Ammattiryhmien välillä oli merkitseviä eroja neljässä kysymyksessä seitsemästä (Taulukko 9), joissa varhaiskasvatuksen lastenhoitajien suhtautuminen yhteistyöhön ei ollut yhtä myönteistä kuin kahdella opettajien ryhmällä. Vanhem-

mille esitettiin yhteistyötä koskien samat kysymykset kuin henkilöstölle, joihin vanhemmat suhtautuivat hyvin myönteisesti. Viisiportaisella Likert-asteikolla kaikkien kysymysten vastausten keskiarvot olivat vanhemmilla 3,48-3,80 sekä kaikkien kysymysten mediaanit 4, paitsi kysyttäessä tulisiko päiväkodin mahdollistaa vanhempien välinen keskustelu 3.

En tykkää ajatuksesta, että me sanelemme päiväkodissa minkä verran lapsi saa käyttää mediaa yms. Toki jos on jotakin huolen aiheita (kielen kehitys, lapsen pelkotilat, puhuminen ikärajoiltaan sopimattomista peleistä) ne täytyy voida ottaa puheeksi. (N 25-32 v., VLH)

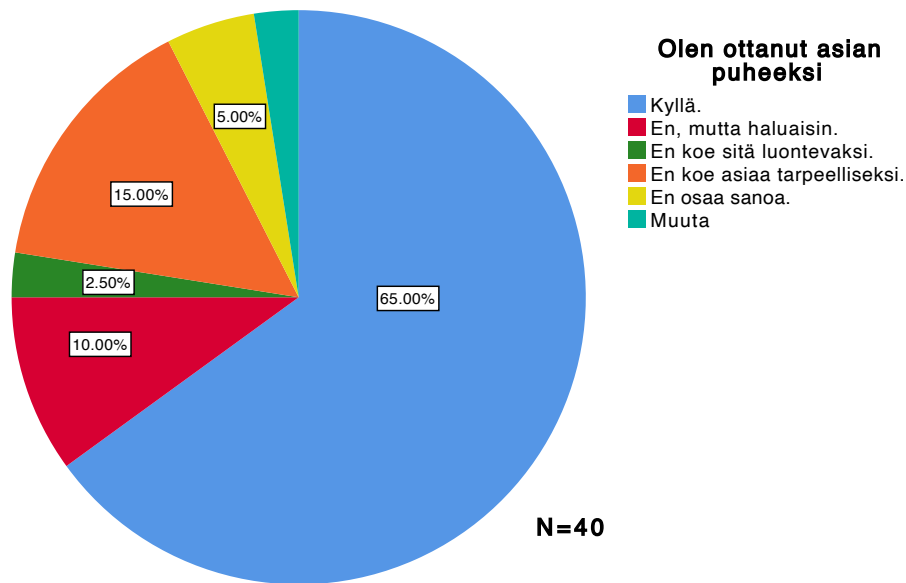
6.3.2 Kokemukset ja toiveet yhteistyöstä

Kuvio 15. Vanhempien vastaukset lapsen digitaalisen median käytön käsittelystä päiväkodin henkilöstön kanssa.

Vanhemmista vain hieman yli 10% kertoo käsitelleensä lapsen digitaalisen median käyttöä päiväkodin henkilöstön kanssa (kuvio 15). Poikien ja tyttöjen vanhempien vastaukset eroavat merkitsevästi Mann-Whitneyn testissä ($U = 3723$, $p < 0.49$). Poikien vanhemmat kokevat lapsen digitaalisen median käytöstä keskustelemisen vähemmän tarpeelliseksi kuin tyttöjen. Tyttöjen vanhempia, jotka eivät ole asiaa päiväkodissa käsitelleet, mutta haluaisivat käsitellä, on enemmän kuin poikien. Lapsen digitaalisen median käytöstä keskustelemisen päiväkodissa kokee helpoksi vanhemmista hieman alle puolet.

Lasten digitaalisen median käytön käsittely vanhempien kanssa

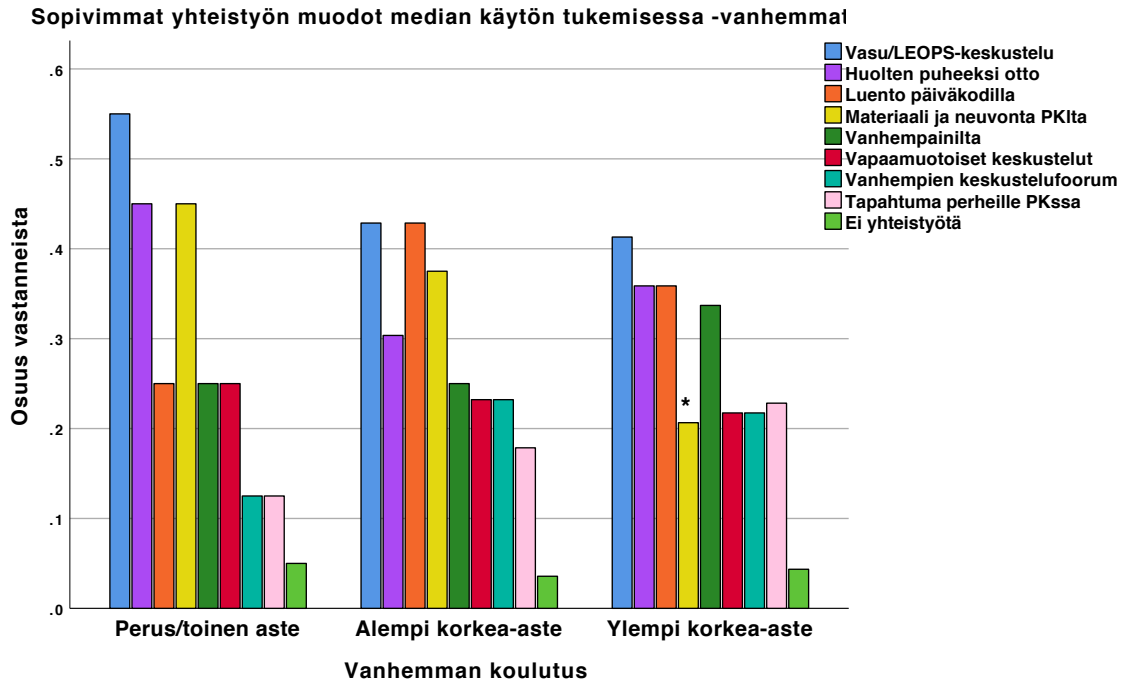
Kuvio 16. Henkilöstön vastaukset lasten digitaalisen median käytön käsittelystä vanhempien kanssa.

Henkilöstöstä suurempi osa (65%) on käsitellyt lapsen digitaalisen median käyttöä vanhempien kanssa. Henkilöstöstä lapsen digitaalisen median käytöstä keskustelemisen vanhempien kanssa helpoksi kokee 2/3 osaa vastaajista.

Vanhemmilla ja henkilöstöllä on kokemusta yhteistyöstä lähinnä lasten digitaalisen median käyttöön liittyvistä vanhempainilloista. Vanhemmat suhtautuivat vanhempainiltoihin myönteisesti, mutta kokivat yhteisen keskustelun hankalaksi polarisoituneiden näkemysten ja henkilöstön asiantuntemuksen puutteen vuoksi. Henkilöstö kuvaa vanhempainiltojen merkitystä tiedon jakamisessa ja vanhempien välisen keskustelun mahdollistamisessa. Digitaalisen median käyttö päiväkodeissa jakaa vanhempien mielipiteitä voimakkaasti: Toiset näkevät mediakasvatuksen olevan kotien ja päiväkotien yhteinen tehtävä ja saaneensa riittävästi tietoa päiväkodin digitaalisen median käyttötavoista. Toiset vanhemmat kokivat, että päiväkodissa ei tule lainkaan käyttää digitaalista media pienten lasten kanssa ja vanhemmille ei kerrota riittävästi tavoitteista, toimintatavoista ja sisällöistä.

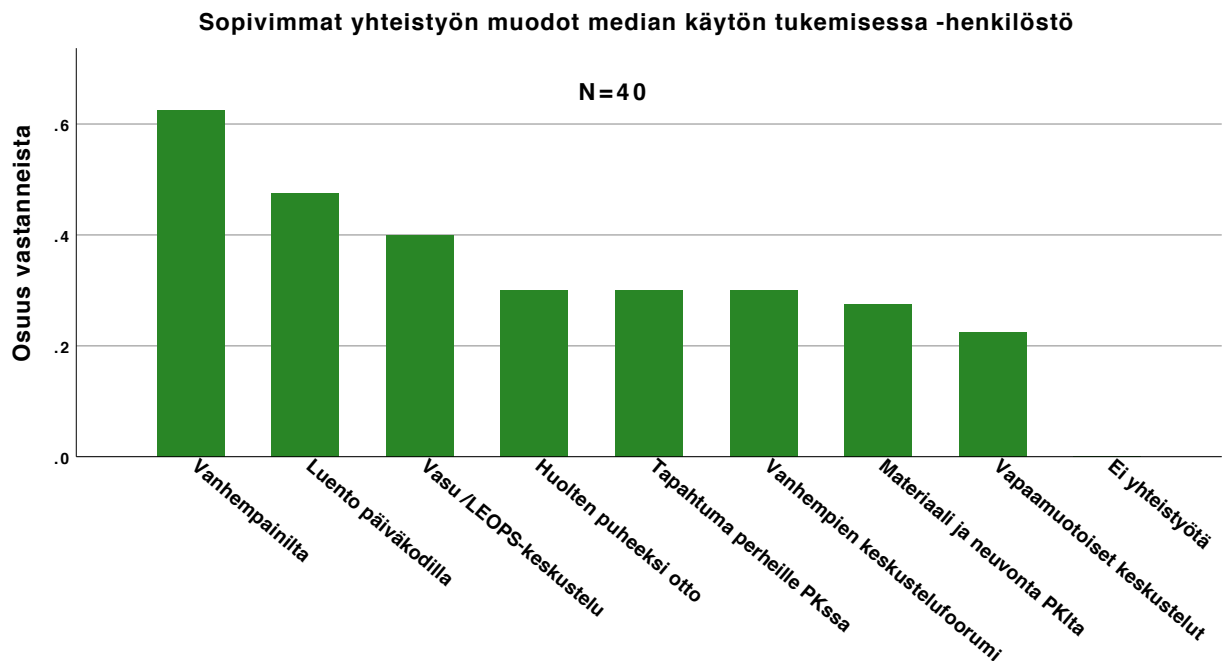
Mielestäni päiväkotitoi voisi selvittää tarkemmin millainen digikäytäntö kullakin lapsella on kotonaan. Kuulen lähes viikottain, että päiväkodissa on katsottu jotain opettajan puhelimesta tai tabletista, vaikka oma käytäntömme asiassa on erittäin tiukka toistaiseksi. Mielestämme kolmevuotiaan maailmaan ei tarvitse kuulua päivittäistä ruutuaikaa. (N 33-40 v., 3-vuotias lapsi)

En ymmärrä mitä tällä kysymyksellä haetaan koska oma kokemukseni on, että media kasvatus on täysin minun vastuulla ja ilman kotona ja vapaa ajalla tapahtuvaa media kasvatusta lapseni ei osaisi mitään perus asioita mennessään kouluun. (N 25-32 v., 6-vuotias poika.)

Kuvio 17. Vanhempien mielestä sopivimmat yhteistyömuodot koulutustaustan mukaan. Kiihin neliötestissä merkitsevästi ($p < 0.05$) pienempi ryhmä on merkitty tähdellä.

Vanhempien mielestä paras yhteistyötapa on asian käsittely leops-/vasukeskusteluissa varhaiskasvatuksen opettajan kanssa ja henkilöstön keskustelun aloite huolen herätessä (Kuvio 17). Merkitsevästi pienempi osa korkeimmin koulutetuista vanhemmista koki päiväkodilta saatavan materiaalin ja neuvonnan tärkeäksi (Taulukko 8). Korkeammin koulutetut vanhemmat suosivat vanhempien yhteistä keskustelua matalammin koulutettuja enemmän. Hyvin pieni osa vanhemmista ei kokenut yhteistyön muotoja lainkaan tarpeelliseksi (4,2%) Henkilöstön mielestä vanhempainillat ja päiväkodilla järjestettävä asiantuntijaluento ovat parhaita yhteistyön muotoja, vasta kolmantena mainitaan asian käsittely leops-/vasukeskustelut varhaiskasvatuksen opettajan kanssa (kuvio 18).

Kuvio 18. Henkilöstön mielestä sopivimmat yhteistyömuodot.

Suurella osalla vanhemmista ei ollut kokemusta yhteistyöstä päiväkodin kanssa liittyen lasten digitaalisen median käyttöön. Vanhemmat nostavat esiin, että päiväkodissa ei ole lainkaan tai vain hyvin vähän digitaalisen median käyttöä, henkilöstön osaamista asian tiimoilta pidetään riittämättömänä ja aihe epäajankohtaisena, jos ongelmia ei ole ilmennyt lapsen kanssa. Osa vanhemmista taas toivoo, ettei päiväkodissa käytettäisi digitaalista mediaa lainkaan, jotkut ovat turhautuneita, koska eivät mielestään saa riittävästi tietoa päiväkodin digitaalisen median käyttöön liittyvistä toimintatavoista. Toisaalta vanhemmat näkevät yhteistyössä paljon kehitettävää ja työn olevan vasta alussa. Henkilöstö kokee yhteistyön olevan tarpeen ja hyödyllistä ja toivoisi selkeämpää ohjeistusta yhteistyölle.

Vanhemmat kokevat helposti syyllisyyttä, jos asia otetaan puheeksi, vaikka ihan neutraalilla kysymyksellä. Jos se kuuluisi luontevana osana esim. vasu-/leops-keskustelua ei sen esiin ottaminen herättäisi hämmennystä. (N 40-47 v., VO)

Lapset pelaavat heille soveltumattomia pelejä ja käyttävät ikätasolle sopimatonta sisältöä. Etenkin vanhempien tietoisuutta tulisi lisätä. Yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä sekä avoin keskustelu on tässä hetkessä tärkeää. (N 25-32 v., VO)

Vanhempia tulisi tukea puuhaamaan lapsen kanssa kaikenlaista muutakin mukavaa kuin vain pelaamista ja sisällön katsehua digitaalisilla välineillä. Esimerkiksi ääni- ja musiikkiohjelmat, valokuvaeditointi, pienet helposti kuvattavat elokuvat, animaatiot yms. Näistä voisi järjestää kokemuksellisen illan perheiden kanssa päiväkodilla. (N 40-47 v., VO)

7 TULOSTEN TARKASTELU

Tässä luvussa tutkimuksen tuloksia tarkastellaan tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä niin, että luvun ensimmäisessä alaluvussa käsitellään lapsen digitaalisen median käyttöä perheissä (7.1), toisessa käytön tukemista (7.2) ja kolmannessa kodin ja päiväkodin yhteistyötä (7.3).

7.1 Digitaalisen median käyttö perheissä

Tässä kappaleessa esitetään yhteenveto ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisista tuloksista koskien varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttöä vanhempien kuvaamana, käytöstä sopimista sekä vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä lasten digitaalisen median käytöstä. Tuloksia tarkastellaan aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa.

Tämän tutkimuksen mukaan varhaiskasvatusikäisten lasten päivittäinen digitaalisen median käyttö alkaa jo varhain ja käytön vaihtelu on huomattavaa, kuten on todettu aiemminkin pienten lasten median käyttöä koskevissa tutkimuksissa (Noppari 2014, 13; Suoninen 2014, 65.) Lasten mediankäytölle yleisesti sovellettujen suositusten mukaan alle kaksivuotiaiden ei tulisi juurikaan viettää aikaa digitaalisen median parissa tai vain hyvin vähän (Council 2016; WHO 2019; THL 2019; Saarikivi & Martikainen 2019). Alle kaksivuotiaista digitaalista mediaa ei tämän tutkimuksen mukaan käyttänyt lainkaan vain n. 10 %. Tyypillisimmin pienimmät lapset käyttivät mediaa kuitenkin melko vähän eli puoli tuntia päivässä tai vähemmän. Useissa aikaperustaisissa suosituksissa isommille lapsille suositeltu tunnin käyttöaika (Council 2016, WHO 2019, THL 2019, Saarikivi & Martikainen 2019) oli tavallisin vanhempien kahdesta kuuteen vuotiaille lapsille raportoima käyttöaika myös tässä tutkimuksessa kerätyssä aineistossa. Runsaasta, yli kahden tunnin käytöstä raportoi vain hyvin pieni osa vastaajista. Vanhempien raportoimat käyttöajat saattavat aliarvioida todellista käyttöä.

Aiemmin vastaavissa tutkimuksissa on selvinnyt varhaiskasvatusikäisten lasten median käytön olevan tärkeä, mutta ei hallitseva osa lasten arkea (Chaudron 2015; Kumpulainen ym. 2019, 10, 38) kuten myös tämän tutkimuksen tuloksissa melkein kaikki lapset käyttävät digitaalista mediaa ja vanhempien raportoimat käyttöajat olivat pääosin maltillisia. Raportoitu käyttöaika väheni vanhempien koulutustason kasvaessa, vaikka tulos jäi juuri

merkitsevyyden rajan alle. Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu yhteys vanhempien sosioekonomiseen asemaan ja koulutuksen sekä lasten median käyttötapojen välillä. Korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset vanhemmat rajoittavat enemmän lastensa digitaalisen median käyttöä ja kannustavat heitä aktiivisemmin muuhun toimintaan. (Livingstone ym. 2015, ss., Määttä ym. 2017.)

Yleisimmin lapset käyttivät kotona useampia laitteita, tavallisimpina televisio, tabletti ja älypuhelin. Nuorimmilla lapsilla oli vähemmän laitteita käytössään mutta kaikilla ikäryhmillä oli yhtä yleisesti älypuhelin käytössään. Viidesosalla oli käytössään oma laite ja heidän päivittäinen käyttöaikansa oli merkitsevästi muita lapsia suurempi. Samat sisällöt eli Yle Areena ja YouTube olivat yhtä käytettyjä kaikissa tutkituissa ikäryhmissä. Digitaalisten pelien ja oppimissisältöjen käyttö lisääntyi iän myötä. Tulokset ovat sekä laitteiden että sisällön osalta samansuuntaisia suomalaisten lasten ajankäyttöä selvittäneen tutkimuksen kanssa (Kumpulainen ym. 2019, 14, 18).

Vanhempien suhtautuminen lasten digitaalisen median käyttöön erosi merkitsevästi lapsen sukupuolen mukaan vaikka päivittäinen käyttöaika oli tytöillä ja pojilla sama. Tyttöjen vanhemmat kokivat vähemmän huolta ja kokivat digitaalisen median lisäävän liikkumista ja sopivan iltasaduksi lapselle enemmän kuin poikien. Poikien vanhempien mielestä nopeatempoista sisältöä on syytä välttää ja että digitaalisen median käyttö vie liikaa aikaa leikiltä. Tyttöjen on aiemmin raportoitu käyttävän digitaalista mediaa musiikin tahdissa tanssimiseen poikia enemmän, mikä voi mahdollisesti selittää liikkumista koskevaa havaintoa (Chaudron ym. 2018, 35). Poikien on myös mainittu harrastavan enemmän digitaalisten pelien pelaamista vapaa-ajalla (Goh ym. 2015, Kumpulainen ym. 2019, 18) Vanhempien suhtautumisen erot voivat heijastaa tyttöjen ja poikien digitaalisen median käyttötapojen eroja laajemminkin mutta sukupuolieroja vanhempien suhtautumisessa ei ole systemaattisesti tutkittu. Sukupuoli saattaa olla myös merkittävä digitaalisen median vaikutusta välittävä tekijä sillä digitaalisen median liiallinen käyttö heikensi tyttöjen kognitiivista testisuoriutumista vähemmän kuin poikien (Madigan ym. 2019).

Suurin osa vanhemmista koki lapsen digitaalisen median käyttötavoista sopimisen sujuvan pääosin hyvin aikuisten kesken, vain pieni osa koki sen melko vaikeaksi. Digitaalisen median käytön kannalta on todettu olennaiseksi vanhempien tapa sopia ja seurata lapsen digitaalisen median käyttöä, jonka lisäksi on huomioitava vanhempien tapaan auttaa lasta

rauhottumaan, oppimaan itsesääteilyä ja tylsyyden sietämistä. (Radesky, Schumacher & Zuckerman, 2015.) Ristiriitoja syntyi digitaalisen median käyttöajoista sekä tilanteista, poikien vanhemmille erityisesti ikärajojen noudattamisesta. Lasten kanssa digitaalisen median käytöstä syntyi ristiriitoja toisinaan melkein puolelle vastaajista, melko usein tai päivittäin noin viidennekselle. Eniten ristiriitoja aiheutti digitaalisen median käytön lopettaminen ja käytetyn ajan määrä. Siirtyminen peleistä tai netistä kasvokkaiseen vuorovaikutukseen on mainittu arjen ja vuorovaikutuksen sujuvuutta vaikeuttavaksi tekijäksi (Lahikainen & Arminen, 2015, 287). Poikien kanssa ristiriitoja aiheutti tyttöjä merkitsevästi enemmän myös ikärajojen noudattaminen. Poikien ja tyttöjen käyttämät pelisisällöt ovat Chaudronin ym. (2018, 62) mukaan selkeästi sukupuolittuneita, poikien suosissa mm. urheilu- ja taistelupelejä. Etenkin taistelupeleissä voi olla korkeammat ikärajat kuin tyttöjen suosimissa pukeutumis-, huolenpito- ja ehostuspeleissä.

Suurin osa vanhemmista vastasi aikuisten käyttävän hieman liikaa digitaalista mediaa lasten läsnä ollessa. Aiemman tutkimuksen mukaan aikuisen mobiililaitteen käytöstä monissa arkitilanteissa on tullut kulttuurinen normi, joka voi häiritä kommunikaatiota lapsen kanssa. (Radesky, Miller ym. 2015). Vanhemmat ja henkilöstö näkevät yleisimmin 7-vuotiaan olevan sopivan ikäinen saamaan älypuhelimien ja käyttämään sitä itsenäisesti, mutta aikuisen säätelämä. Vanhemmat ja henkilöstö ovat yhtä mieltä siitä, että varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytölle tarvitaan selkeämpiä suosituksia ja aikuisten median käyttö häiritsee vuorovaikutusta lasten kanssa. Myös lasten digitaalisen median opettavaiseksi tai hyödylliseksi markkinoitu tai koettu sisältö välittömästi saavutettavilta ja siirrettäviltä mobiililaitteilta voi syrjäyttää vuorovaikutuksen aikuisten kanssa (Radesky, Schumacher & Zuckerman 2015).

Vanhempien näkemyksistä muodostui kolme selkeää tapaa, jotka nimettiin ”myönteinen”, ”tarkka” ja ”käytännöllinen” suhtautumistapa. Henkilöstö näki digitaalisen median käytön olevan luonteva osa nyky maailmaa. He katsoivat vanhempien pääasiallisesti huolehtivan tasapainoisesta ja turvallisesta käytöstä. Vanhemmat ja henkilöstö katsoivat digitaalisen median käytön kuitenkin voivan vaikuttaa säätelytaitoihin ja tunteisiin lapsista riippuen monin tavoin. Vaikka tutkimuksissa osoitetut digitaalisen median käytön vaikutukset ovat pääosin heikkoja, myös kumulatiiviset ja pitkän ajan vaikutukset tulisi huomioida nykyistä paremmin (Browne ym. 2020). Lisäksi vaikutusten on soitettu olevan

yksilöllisiä ja monitekijäisiä (Madigan ym. 2019) Vanhempien ja henkilöstön näkemykset vaikutuksista tunnetaitoihin ja itsesäätelyyn voivat sijoittua tälle alueelle.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat vaikuttivat pääsääntöisesti harkitsevan hyvin tarkkaan oman perheensä ja lapsensa digitaalisen median käyttötapoja. Vapaamman käytön ”myönteisesti” median käyttöön suhtautuvien vanhempien näkemys vapaamman käytön sallimisesta mainittiin harkituksi toimintatavaksi.

7.2 Varhaiskasvatusikäisten lasten tukeminen median käytössä

Tässä kappaleessa esitetään yhteenveto toisen tutkimuskysymyksen mukaisista tuloksista koskien varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttöä koskevia huolia vanhempien kuvaamana, parhaita lapsen tukemisen keinoja ja aikuisten kokemaa lisätiedon tarvetta. Tuloksia tarkastellaan aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa.

Henkilöstö ilmaisee enemmän yleistä huolta kuin vanhemmat, vanhempien huolen aiheet ovat moninaisempia. Yleisimmin vanhempia (40-50%) ja henkilöstöä (70-80%) huolestuttaa digitaalisen median käyttöajan määrä, vanhempien huomion kiinnittyminen digitaaliseen mediaan ja lapsen mediassa kohtaamat sisällöt. Poikien vanhemmat kokevat huolta tyttöjen vanhempia enemmän. Erityisesti heitä huolestuttaa altistuminen kavereiden myötä sopimattomille sisällöille ja digitaalisen median käytön passivoiva vaikutus lapseen. Aiempien tutkimusten mukaan vanhemmat näkevät digitaalisen median olevan pysyvä ja hyödyllinen osa lasten todellisuutta, mutta samalla he ovat huolissaan median liiallisesta käytöstä, sopimattomasta sisällöstä ja ymmärtävät sääntelyn ja huolenpidon tarpeen. (Chaudron 2015.) Vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia siitä, kuinka lapset seuraavat perheenjäsenten esimerkkiä ja toiveet lasten digitaalisen median käytöstä voivat olla ristiriidassa perheessä opittavien käyttötapojen kanssa. Esimerkiksi vanhempien oma digitaalisen median käyttöaika on vahvasti yhteydessä lasten mediaan käyttämään aikaan (Chaudron 2015; Lauricella ym., 2015.)

Molempien avoimissa vastauksissa nousee esiin myös huoli median käytön vaikutuksista lasten käytökseen ja tunnesäätelyyn. Vanhempia huolestuttaa erityisesti lapselle sopimat-

tomien sisältöjen ja älylaitteilla vietetyn ajan vaikutukset lapseen sekä lapsen ulkopuolisuuden tunteet ja jopa kiusaamisen mahdollisuus, jos hänen ei sallita käyttää yhtä vapaasti digitaalista mediaa kuin kaverit käyttävät. Henkilöstö nostaa esiin huolen lapsen ja vanhemman vuorovaikutteisen yhdessäolon ja kommunikoinnin riittävydestä sekä leikki-teemojen kaventumisesta ainoastaan pelien ja videoiden teemoihin sekä toimintaan liittyvästä keskittymisen ja oman mielikuvituksen käytön vaikeutumisesta.

Tässä tutkimuksessa ilmaistuja huolen aiheita on tuotu aiemmin esiin myös tutkimuksessa ja tutkimusperustaisissa julkaisuissa. Vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset kokevat pienten lasten median käyttöön liittyviksi riskeiksi etenkin median käytön terveydelliset tai sosiaaliset vaikutukset, sopimattomat mediasisällöt sekä odottamattomat kustannukset (Chaudron 2015.) Esimerkiksi aikuisen uppoutuminen omaan median käyttöönsä voi estää häntä huomaamasta lapsen toiveita vuorovaikutuksesta, joilla on keskeinen merkitys lasten ja vanhempien vuorovaikutuksen kehittämisessä ja sekä lapsen että aikuisen runsas median käyttö voi vaikuttaa vahingollisesti heidän keskinäisen vuorovaikutuksen kehittymiseen. (ECA 2018, 5; Madigan ym. 2019).

Tutkimustietoa pienten lasten digitaalisen median käytön tukemisesta kotona on vielä vähän (Livingstone ym. 2015). Tiedetään kuitenkin, että aikuisten aktiivinen rooli lapsen median käytössä sekä mediataitojen vahvistaminen pienentää riskejä vähentämättä hyötyjä (Chaudron 2015). Tässä tutkimuksessa tuli ilmi, että vanhemmat huolehtivat lapsiystävällisestä mediaympäristöstä rajoittamalla perheen median käyttöä pienimmän lapsen iän mukaiseksi, rajoittamalla lasten digitaalisen median käyttöä aika-, sisältö- ja laitelähtöisesti ja läsnä olemalla. Vanhemmilla tiedetään olevan käytössä erilaisia tyylejä ja strategioita lastensa digitaalisen median käytön tukemisessa kotona. Näistä yleisimpiä ovat rajoittava tuki, yhteiskäyttö ja aktiivinen tuki ja niitä käytetään monipuolisesti. Lisäksi vanhemmat hyödyntävät myös valvontaa ja teknologisia rajoitteita (Nikken & Jansz 2014; Goh, Bay & Hsueh-Hua Chen 2015.) Perheiden mediaympäristöt ovat hyvin moninaisia tarkkaan harkitusta ja hallitusta hyvin vapaaseen suhtautumiseen. Vanhemmat ja henkilöstö pitävät aikuisten tietoista valvontaa ja lasten kanssa käytöstä sopimista parhaina tuen muotoina. Vanhempien mielestä aikuisen oman median käytön rajoittaminen ja yhteiskäyttö lapsen kanssa ovat keinolistan kärjessä.

Vanhemmat kokevat tarvitsevansa lisätietoa lapsille sopivista sisällöistä, käyttöajoista sekä tutkittua tietoa digitaalisen median käytön hyödyistä ja haitoista. Henkilöstö kaipasi erityisesti tutkimustietoon perustuvia suosituksia ja tietoa digitaalisen median käytön vaikutuksista lapsen kasvuun. Myös selkeyttä digitaalisen mediaan käyttöön päiväkodissa ja siihen liittyvään yhteistyöhön kaivataan.

7.3 Kodin ja päiväkodin yhteistyö

Tässä kappaleessa esitetään yhteenveto kolmannen tutkimuskysymyksen mukaisista tuloksista koskien vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä ja toiveita yhteistyöstä lapsen digitaalisen median käytön tukemisessa. Tuloksia tarkastellaan aiemman tutkimuskirjallisuuden valossa.

Vanhemmat suhtautuvat hyvin myönteisesti yhteistyöhön päiväkodin kanssa ja kokevat vasu/leops-keskustelujen ja myös ilmenneen huolen esiin nostamisen henkilöstön toimesta olevan parhaita yhteistyötapoja. Koulutustaso vaikuttaa merkitsevästi vanhempien yhteistyötoiveisiin. Matalammin koulutetut vanhemmat kaipaavat enemmän neuvontaa ja korkeammin koulutetut yhteistä jakamista vertaisryhmässä. Tutkimuksen mukaan vähemmän koulutetut vanhemmat kokevat useammin epävarmuutta ja pienten lastensa digitaalisen median käytöstä epävarmojen vanhempien yhteistyötoiveiden ovat muita vanhempia vahvempia. (Livingstone ym. 2015; Nikken, & Schols, 2015.) Vain hyvin pieni osa vanhemmista ei halua lainkaan yhteistyötä.

Henkilöstön mielestä parhaimmat yhteistyömuodot ovat vanhempainillat ja luennot päiväkodilla, vasu- ja leops -keskustelut vasta kolmannella sijalla. Vanhemmat näkevät yhteistyössä paljon kehitettävää ja työn olevan vasta alussa. Henkilöstö näkee yhteistyön tarpeellisenä ja toivoo myös selkeämpää ohjeistusta yhteistyölle. Konkreettisten yhteistyömuotojen ja rakenteiden tarve nousee esiin myös tutkimuskirjallisuudessa (Kupiainen & Sintonen 2009, 11-13) ja myös varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavat asiakirjat sisältävät vaatimuksen rakentavaan yhteistyöhön lapsen huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välillä (OPH 2018, 34; OPH 2014, 25).

Vain pieni osa vanhemmista on käsitellyt oman lapsensa digitaalisen median käyttöä henkilöstön kanssa ja suurin osa ei koe sitä edes tarpeelliseksi, poikien vanhemmat merkittävästi tyttöjä vähemmän. Poikien vanhemmat kokevat enemmän huolta kuin tyttöjen (6.2.1.) ja havainto vähäisemmästä halukkuudesta yhteistyöhön vaikuttaa olevan ristiriidassa tämän kanssa. Aiemmin on havaittu, että vanhemmat eivät välttämättä luota varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamiseen lasten digitaalisen median käytön suhteen (Marsh ym. 2005). Vanhemmista hieman alle puolet ja henkilöstöstä kaksi kolmannesta kokee aiheesta keskustelun päiväkodissa helpoksi. Yleisin yhteistyökokemus on vanhempainilloista, joissa henkilöstö kuvailee jakavansa tietoa ja mahdollistavansa vanhempien välistä keskustelua. Tulosten mukaan vanhemmat suhtautuvat iltoihin myönteisesti, mutta kokevat myös polarisoituneen keskusteluilmapiirin hankalaksi ja toivovat vahvempaa asiantuntijuutta sisältöihin. Aiemmin on esitetty, että huolimatta henkilöstön myönteisestä suhtautumisesta digitaalisen teknologian käyttöön, heidän ammatilliset valmiutensa eivät välttämättä ole riittävät rakentamaan yhteistyöhön. Päiväkotien henkilöstön tulisi kuitenkin kyetä vastaamaan lapsen pääasiassa kotona tapahtuvan median käytön tukeen. (Marsh ym. 2005.)

Tämän tutkimuksen tuloksissa nousee esiin vanhempien suhtautumisen varhaiskasvatukseen lasten digitaalisen median käyttöön olevan hyvin moninaista. Vanhempien näkemykset digitaalisen median käyttöön päiväkodissa sisältää vahvasti jakautuneita kantoja myönteisestä ja luottavaisesta suhtautumisesta, näkemykseen ettei päiväkodissa tulisi käyttää lainkaan mediaa. Vanhemmat nostivat esiin näkemyksen, että heille ei kerrota riittävästi päiväkodin teknologian käytön tavoitteista, toimintatavoista ja sisällöistä. Vastaavia tuloksia tiedon välittämisen niukkuudesta lasten digitaalisesta toiminnasta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on raportoitu myös aiemmin (Livingstone 2015). Perheillä on erilaisia näkökulmia ja käytäntöjä digitaaliseen median käyttöön, joihin heijastuvat vanhempien yleiset asenteet ja arvostelmat digitaaliseen mediaan liittyen (Plowman ym. 2012). Tutkimustietoon perustuvissa näkemyksissä on noussut esiin tarve keskustella varhaiskasvatuksessa perheiden yksilöllisistä suhtautumistavoista sekä lapsen digitaalisen median käytöstä kotona. Keskustelu mahdollistaisi päiväkodin henkilöstölle valmiudet ymmärtää lasten taitojen ja kokemusten eroja sekä perheiden toiveita digitaalisen median suhteen. (Plowman & McPake 2013, ECA 2018.) Luottamuksellisen yhteistyön rakentamiseksi olisi tärkeää, että vanhemmille kerrotaan avoimesti päiväkodin ja esiopetuksen ohjaaviin asiakirjoihin perustuvista tavoitteista ja toimintamalleista.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimus toteutettiin määrällisenä ja laadullisena tutkimuksena ja sen luotettavuus pyrittiin varmistamaan hyvin suunnitellulla ja testatulla kyselylomakkeella, riittävän suurella ja oikein satunnaistetulla otannalla sekä huolellisella tulosten käsittelyllä ja analyysillä. Yleisesti tutkimustulosten toistettavuudella eli reliabiliteetilla kuvataan tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia, tulosten validiteetti eli pätevyys taas kuvaa tutkimuksen kykyä kuvata oikein tutkittavaa ilmiötä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 226).

Tutkimuksen kokonaisluotettavuus pyrittiin takaamaan vähentämällä kyselyyn liittyvien satunnaisvirheiden mahdollisuutta (Vilka 2007, 152). Kyselylomakkeet suunniteltiin huolellisesti vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja koekäytettiin ennen kyselyn toteuttamista. Aineiston hankinnassa pystyttiin säilyttämään tutkijan ja tiedonantajien etäisyys, minkä voi katsoa edesauttavan tutkimuksen puolueettomuutta (Vilka 2007, 16). Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä, mikä mahdollisti vanhemmille ja henkilöstölle täyden anonymiteetin ilman tutkijan vaikutusta vastaustilanteessa. "Vastausten perusteella voitiin päätellä, että kysymykset olivat yksiselitteisiä ja tiedonantajat olivat ymmärtäneet ne. Monissa kysymyksissä oli monivalintojen lisänä avoin kommenttikenttä, jossa tiedonantajien oli mahdollista tarkentaa näkemyksiään. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta sillä se vähentää tulkintavirheen mahdollisuutta. Yhdessä kysymyksessä havaittiin vastauksia todennäköisesti vääristävä rakenne ja vastaukset jätettiin analysoimatta. Tutkimuksen rakenteellinen toistettavuus on hyvä, sillä tutkimuskyselyn voisi vaivatta toteuttaa uudelleen samankaltaisena. Tutkimuskyselyt olivat laajoja koska tavoitteena oli hyvän yleiskuvan saaminen. Tarkempi rajaaminen tiettyihin osa-alueisiin olisi mahdollistanut niiden syvällisemmän tarkastelun.

Tutkimuksen perusjoukko oli laaja eli kolmen helsinkiläisen varhaiskasvatusalueen vanhemmat ja henkilöstö. Vaikka vanhempien kyselyssä vastausprosentti jäi alhaiseksi, oli otos (N=189) silti riittävän suuri tilastollisesti luotettavien tulosten saamiseksi. Määrällisen analyysin tulokset voidaan siis vanhempien osalta yleistää perusjoukkoon varsin luotettavasti. Henkilöstön kyselyssä vastauksia saatiin odotettua vähemmän useista vastauspyynnöistä huolimatta (N=40) ja tulosten yleistettävyys on vanhempia matalampi. Kyselyihin saadut määrälliset ja laadulliset vastaukset olivat keskenään yhdenmukaisia, mikä

kertoo luotettavuudesta. Tutkimuksessa käytettiin määrällisen aineiston analyysiin pääasiallisesti ei-parametrisiä menetelmiä, koska muuttujat eivät olleet normaalisti jakautuneita sekä laadulliselle aineistolle sisällön analyysia. Analyysin toteutus on raportoitu riittävällä tarkkuudella luotettavuuden arvioinnin ja toistettavuuden varmistamiseksi.

Vanhempien kyselyssä otos katsottiin rakenteeltaan edustavaksi, tyttöjen ja poikien vanhempia oli vastaajissa yhtä paljon, samoin eri ikäryhmät olivat varsin tasaisesti edustettuna. Vaikka eri koulutustasot olivat vanhempien kyselyssä edustettuna, ylempi korkeakoulututkinto oli helsinkiläisten koulutustasoon verraten yleisempi, mikä on voinut vaikuttaa tuloksiin. On myös mahdollista, että aiheesta kiinnostuneet ja valveutuneet vanhemmat ovat vastanneet muita useammin kyselyyn. Vastausten kirjo viittaa kuitenkin moninäkökulmaisuuuteen. Lasten digitaalisen median päivittäinen käyttöaika oli lähellä yleisimpiä suosituksia, mutta on mahdollista, että vanhemmat aliarvioivat kyselytutkimuksessa lasten todellista käyttöaika. Henkilöstön kyselyssä vastauksia analysoitiin pääasiassa yhtenä joukkona, vaikka varhaiskasvatuksen opettajien ja hoitajien työnkuva on erilainen, mikä voi vaikuttaa myös yhteistyötä koskeviin kokemuksiin ja näkemyksiin. Yleisesti voidaan arvioida, että tutkimuksen ulkoinen validiteetti eli yleistettävyyks on hyvällä tasolla.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää todennettujen ilmiöiden yhdenmukaisuus ja vastaavuus aiemman tutkimuksen kanssa (Moilanen & Räihä 2018, 55). Tulokset olivat yleisesti samansuuntaisia aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa, jonka voi katsoa todentavan tulosten luotettavuutta. Määrällisen ja laadullisen analyysin tulosten yhtenevyys ts. sovellettu menetelmätriangulaatio viittaa samaan suuntaan. Tutkimuksessa pyrittiin raportoimaan määrällinen aineisto mahdollisimman läpinäkyvästi ja kattavasti graafisen esitystavan avulla, jotta lukija voi itse arvioida johtopäätösten ja aineiston suhdetta. Laadullisen aineiston osalta läpinäkyvyyttä ja jäljitettävyyttä pyrittiin lisäämään käyttämällä riittävästi alkuperäisiä aineistositaatteja tulosten raportoinnissa.

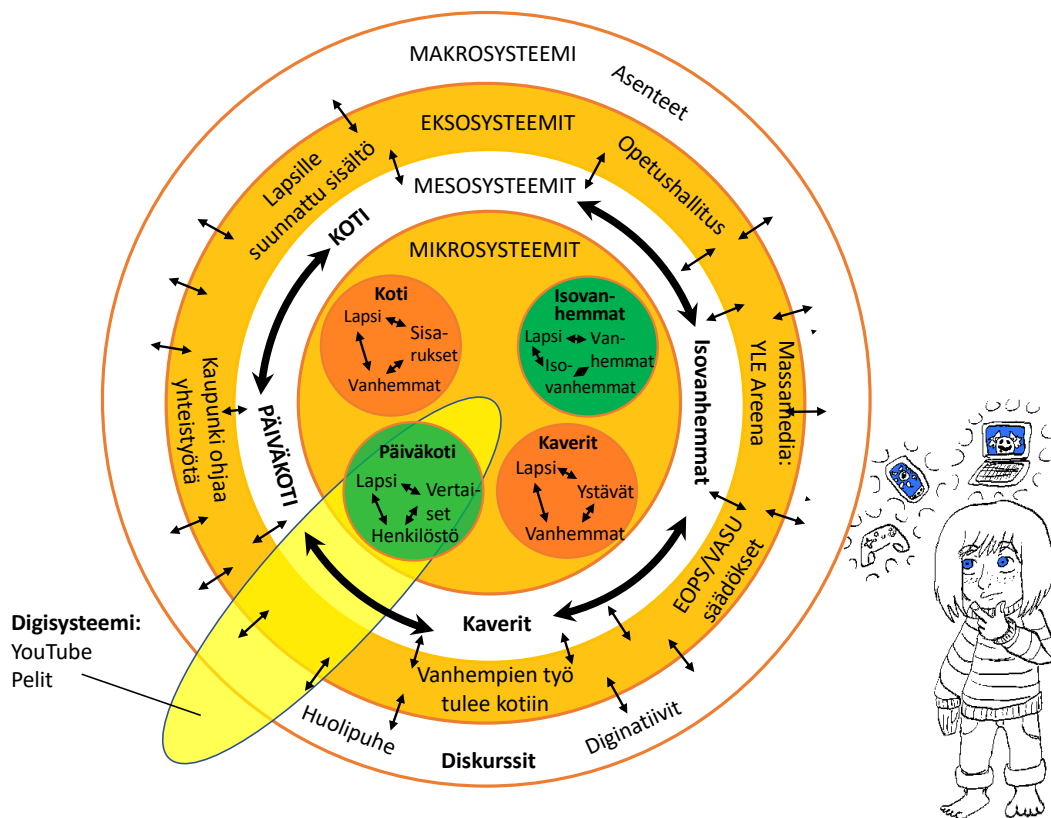
9 POHDINTA

Tässä luvussa tuloksia pohditaan Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian viitekehysessä ja lopuksi esitetään tutkimuksen johtopäätökset ja jatkotutkimusten aiheet.

9.1 Tulosten pohdintaa ekologisen systeemiteorian viitekehysessä

Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö on arkipäiväinen asia, jonka tarjoamia mahdollisuuksia ja myös mahdollisia haittapuolia on tärkeää tarkastella avoimesti. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena oli varhaiskasvatusikäisten lasten median käyttö kodeissa, käytön tukeminen ja siihen liittyvä vanhempien ja päiväkodin kasvatukselta, hoidosta ja opetuksesta vastaavan henkilöstön yhteistyö. Brownen, Thompsonin ja Madiganin (2020) mukaan digitaalinen media vaikuttaa samanaikaisesti monella tasolla laajemmalla yhteiskunnan ja kulttuurin tasolta yksilön tasolle, siksi keskittyminen yhteen, yksinkertaiseen tasoon pyrkiessämme ymmärtämään monimutkaista ilmiötä saattaa johtaa pelkistävään tarkasteluun.

Tässä pohdinnassa pyrin moninäkökulmaisuuteen; tutkimustuloksia ja koko käsiteltävää teemaa tarkastellaan kokonaisuutena Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa hyödyntäen. Salomaan (2016) mukaan Bronfenbrennerin ekologinen teoria mahdollistaa lapsen kasvun tarkastelun myös mikrotason eli perheen vuorovaikutuksen ulkopuolella. Se tarjoaa hedelmällisen näkökulman lasten kasvun pohtimiseen mediakontekstissa, silloin kun tavoitteena on institutionaalisten ja vapaamuotoisten kasvuympäristöjen vuoropuhelun vahvistamisen (Mt. 144). Tässä tutkimuksessa tutkittavat kasvuympäristöt olivat koti ja päiväkot.

Kuvio 19. Tutkimuksen keskeiset tulokset sijoitettuna Bronfenbrennerin ekologisen teorian viitekehykseen.

Median käyttö lapsen kasvuympäristöissä

Mikrosysteemi tarkoittaa lapsen välitöntä kasvu- ja vuorovaikutusympäristöä, joka voi muodostua esimerkiksi lapsen kotiympäristöstä, koulusta tai harrastuksista. Tuloksissa nousivat tärkeimpinä kodin ja päiväkodin mikrosysteemit. Näiden lisäksi tunnistettiin kaverien ja isovanhempien mikrosysteemit (Kuvio 19), jotka esiintyivät lapsen kohtaan median sisältöjen näkökulmasta. Erityisesti poikien mahdollinen altistuminen haitallisille mediasisällöille kavereiden kautta huolestutti vanhempia. Toisaalta kavereiden kanssa jaetut digitaaliset leikit ja puheenaiheet rikastuttivat lasten arkea kotona ja päiväkodissa. Nämä tekijät sisältyvät myös kavereiden mikrosysteemiin lasten viettäessä aikaa keskenään tai ilman omia vanhempiaan. Vanhemmat nostivat esiin myös ristiriidat isovanhempien kanssa lapsiystävällisestä mediaympäristöstä huolehtimisessa. Isovanhemmilla, samoin kuin mahdollisesti vanhemmilla tai henkilöstöllä saattaa puuttua median käyttöön liittyvää kasvatustietoisuutta. Kasvatustietoisuus kehittyy tiedostamisprosessin kautta ja isovanhemmille suunnattavalle tiedolle voisi tulosten mukaan olla tarvetta (Sa-

lomaa 2016). Yhteiskunnassa vaikuttaa hyvin moninaisia, mahdollisesti täysin vastakkaisia suhtautumistapoja digitaaliseen mediaan, ja vanhemmat kokevat huolta ja turhautumista tilanteissa, joissa heidän näkökulmansa ei kuulla tai huomioida.

Kodin mikrosysteemin sisällä on sovitettava yhteen vanhempien työ-, hyöty- ja viihdekäytön lisäksi eri-ikäisten sisarusten käyttöä määrittelevät intressit ja rajoitukset. Toisaalta esimerkiksi isompien sisarusten tarjoama malli ja tuki voi olla arvokas pienten lasten median käytön opettelussa. Vanhempien keskeisiin tehtäviin median käyttötaitojen opettamisen lisäksi kuuluu lapsen itsesääätelytaitojen vahvistaminen sekä tunne- ja turvallisuustaitojen huomioiminen. Lapsen on tärkeää opetella pienestä pitäen esimerkiksi oman ajankäytön hallintaa ja tässä vanhempien malli on tärkeä. Salokoski (2005, 99) esitti jo viisitoista vuotta sitten näkemyksen, jonka mukaan vanhempien oma runsas median käyttö voi toimia myös lasten median käytön mallina ja voimistaa altistumista haitallisille sisällöille.

Tässä tutkimuksessa nousi esiin niin vanhempien kuin henkilöstön huoli aikuisten riittävästä vuorovaikutuksellisesta läsnäolosta arjen tilanteissa lapsen kanssa. Ilmiö ei ole ainoastaan kodeissa huomioitava asia, vaan mobiililaitteiden myötä myös päiväkodin henkilöstöllä on myös mahdollisuus hoitaa juoksevia asioita päiväkodin älypuhelimella tai piipahtaa omallaan sosiaalisessa mediassa lasten leikkien lomassa, mahdollisesti häiriten läsnäolon toteutumista ja lapsen aloitteiden huomiointia. On huolehdittava, että pieni lapsi saa tarvitsemansa aikuisen huomion ja huolenpidon nykyisessä mediamaailmassa, jossa lapset toimivat itsenäisesti entistä aikaisemmin. Niin vanhempien kuin päiväkodin henkilöstön on tärkeää osoittaa aitoa kiinnostusta lapsen käyttämiä mediasisältöjä kohtaan. Lapsen digitaalisen median käytön tukeminen ei tarkoita ainoastaan mediahaitoilta suojelevia näkökantoja, vaan myös lapsen kiinnostuksen kohteiden selvittämistä, ja niistä kiinnostumista.

Päiväkodin ja kodin mikrosysteemeissä voi olla toisistaan voimakkaasti eroava asennoituminen lasten digitaalisen median käyttöön. Henkilöstö ei vaikuta aina olevan selvillä varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien perusteiden vaatimuksista mediakasvatukseen liittyen, vaan saattaa tulosten mukaan suhtautua kielteisesti aiheeseen omien asenteidensa ja arvomaailmansa pohjalta. Lapset elävät median keskellä ja tarvitsevat aikuisen

opastusta ja tukea niin kuin muissakin asioissa. Joskus myös henkilöstön sinänsä asianmukainen suhtautuminen ikärajiin saattaa johtaa lasten jäämiseen yksin mediapelkojensa kanssa. Tuloksissa nousi esiin, että lapsen ottaessa päiväkodissa puheeksi ikärajat ylittävän sisällön, puheenaihe voidaan torjua ikätasolle sopimattomana. Voidaan pohtia, kenen puoleen lapsi kääntyy mediasisältöön liittyvien huoliensa kanssa läheisen aikuisen reagoidessa torjuvasti. On ratkaistava, miten aikuinen pääsee mukaan lasten joskus hyvin intensiiviseenkin mediasisältöjä koskevaan keskusteluun ja aiheiden käsittelyyn. Nämä tilanteet ovat tärkeitä henkilöstön ja vanhempien yhteisiä jakamisen paikkoja.

Yhteistyön merkitys ja toteutuminen

Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön yhteistyö asettuu Bronfenbrennerin teoriassa mesosysteemiin, joka sisältää mikrosysteemien väliset vuorovaikutukset (Kuvio 19). Tutkimuksessa kävi ilmi, että yhteistyöhön suhtaudutaan myönteisesti, mutta osapuolilta vaikuttaa puuttuvan selkeä käsitys yhteistyön sisällöstä ja käytännön toteutuksesta. Tarvitaan luottamusta, avointa vuoropuhelua sekä johdonmukaisia ja vahvistettuja näkemyksiä toimintatavoista, joilla rohkaistaan niin henkilöstöä kuin vanhempia yhteistyössä. Aloitteen tekeminen ja vastuu yhteistyöstä on ensisijaisesti henkilöstöllä. Kävi ilmi, että osa vanhemmista koki epäluottamusta, koska heille ei avattu selkeästi ja suoraan päiväkodin digitaalisen median käytön tapoja vaan he saivat tietää käytöstä päiväkodissa vain lapseltaan. Avoin keskustelu, vanhempien kunnioitus ja varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien perusteiden avaaminen tässäkin asiassa on keskeistä toimivan yhteistyön rakentamiseksi. Luottamuksellisen yhteistyön kannalta on tärkeää, että henkilöstön tiedossa olisivat myös lapsen median käyttötavat kotona ja perheen suhtautuminen asiaan. Mertala ja Salomaa (2016, 164) korostavat ettei yksisuuntainen valistaminen täytä yhteistyön määritelmää vaan myös vanhempien osaamista ja voimavaroja voitaisiin rakentavan yhteisen toiminnan kautta hyödyntää tukemaan lapsia aktiiviseen toimijuuteen.

Tulosten mukaan vanhempien mielestä hyvä yhteistyön muoto olisi sisällyttää keskustelu lapsen digitaalisen median käytöstä ja perheen näkemyksistä aiheeksi säännöllisiin vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajan välisiin keskusteluihin. Tämä toimintatapa on todettu tarkoituksenmukaiseksi ja toimivaksi myös Kuuluu kuvaan- pilottihankkeessa (Salomaa & Sommers-Piironen 2018, 12). Lapsen säännöllisessä, yksilöllisessä keskustelussa (vasu, leops) olisi mahdollisuus käsitellä aihetta perheen toiveiden ja tarpeiden suuntaisesti.

Ympäröivä yhteisö vaikuttaa lasten median käyttöön

Bronfenbrennerin teoriassa eksosysteemiin kuuluvat lapseen välillisesti vaikuttavat tekijät. Vaikutukset välittyvät lapseen mikrosysteemeihin kuuluvien ihmisten kautta mutta lapsi ei yleensä ole niissä suoraan osallisena. Tuloksissa nousivat esiin vanhempien kotona tehtävän koti- ja palkkatyön vaikutus lasten digitaalisen median käyttöön, esimerkiksi tarve lapsen huomion sitomiseen silloin kun vanhemman on välttämätöntä keskittyä muuhun. Vanhempien työn voi katsoa kuuluvan sekä ekso- että kodin mikrosysteemiin, työn tullessa kotiin aikaisempaa useammin (kuvio 19). Massamedia luetaan kuuluvaksi eksosysteemiin Pennin (2014) mukaan. Lapset käyttivät sisältöinä massamediaa, erityisesti esin nousivat YLE Areena ja television suoratoistopalvelut. Tämä kertoo massamedian olevan edelleen merkittävä osa lasten median käyttöä huolimatta rajattomista mahdollisuuksista valita itse sisältöä.

Eksosysteemiin tunnistettiin kuuluvaksi myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lainsäädäntö ja ohjaavat asiakirjat. Niiden velvoittavuudesta huolimatta varhaiskasvatusyhteisöissä on ilmeistä kehittämisen tarvetta lasten digitaalisen median käytön tukemiseen ja yhteistyöhön liittyen. Yhteistyön vahvistaminen ja henkilöstön ammattitaidon kehittäminen oli tavoitteena jo vuosina 2006-2007 toteutetussa Mediamuffinssi-hankkeessa (Niinistö & Ruhala 2007, 131-132). Tämän jälkeen ohjaavia asiakirjoja on päivitetty huomattavasti mediakasvatuksen osalta mutta käytännön yhteistyössä on vielä toimeen pantavaa. Henkilöstön digitaalisen osaamisen vahvistamisen ohella tarvitaan konkreettisia toimintaohjeita lasten digitaalisen median käytön konkreettisista yhteistyön piiriin. Jotta keskustelu digitaalisen median käytöstä tulisi osaksi jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja esiopetuksen oppimissuunnitelmaa kunnallisen varhaiskasvatuksen hallinnon tulisi sisällyttää se ohjeistukseen (kuvio 19).

Maltillista keskustelua tarvitaan

Makrosysteemiin sisältyvät esimerkiksi yhteiskunnan vallitseva kulttuurinen viitekehys, vallitsevat arvot ja asenteet sekä toteutettavat politiikat. Makrosysteemiin liittyen tuloksissa ja kirjallisuudessa hahmottuu suomalaisten vanhempien vahva halu lasten digitaalisen median käytön pohdintaan, ohjaamiseen ja tukemiseen. Suomessa käytetään enemmän keskustelevaa tyyliä ja vanhemmat ovat hyvin selvillä lastensa median käytöstä moniin Euroopan maihin verrattuna (Livingstone ym. 2015, Chaudron ym. 2018). Tutkimukseni

tulokset ovat saman suuntaisia, vanhemmat pitivät lapsen tukemisen parhaina keinoina keskustelua ja ajan tasalla olemista lapsen digitaalisen median käytöstä.

Tutkimukseni tuloksissa koskien niin vanhempien kuin päiväkodin henkilöstön näkemyksiä ilmeni moninaisia suhtautumistapoja ja asenteita median käyttöön. Vanhemmat toivat esiin, että vertaisryhmäkeskusteluissa ääripäiden esiintulot estivät maltillisen vuoropuhelun. Myös yhteiskunnallisessa ja tieteellisessä keskustelussa kärjistyneet näkökulmat voivat haitata mahdollisuutta rakentavan diskurssin kehittymiselle, jossa digitaalisen median käyttö voidaan hahmottaa maltillisesti yhtä aikaa elämää rikastuttavana, mutta mahdollisesti ongelmia tuottavana ilmiönä (Browne, Thompson & Madigan 2020). Yhteiskunnassa lasten digitaalisen median käyttö nähdään keskeisenä arjen ja tulevaisuuden näkökulmista, joka ilmenee myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ohjaavissa asiakirjoissa. Digitaalisen median käytön muutos teknologian kehityksen myötä on ollut nopeaa ja huolinäkökulma nousee helposti vallitsevaksi. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella olisi mahdollisuus toimia nykyistä vahvemmin vanhempien kanssa yhteistyössä lasten digitaalisen median käytön tukena sekä aihetta koskevan maltillisen ja moniäänisen keskustelun rakentajana.

Digitaalinen media vuorovaikutuksen mahdollistajana

Walkerin (2015) esittämä kaikkien Bronfenbrennerin osasysteemien läpi leikkaava digisysteemi nousi tuloksissa esiin erityisesti videonjakopalvelujen, kuten YouTube osalta. Vanhempien vastauksissa todettiin palvelun olevan vaikeasti hallittavissa ja lasten päätyvän helposti ikätasolle sopimattomien sisältöjen pariin. Vanhempien välittömästä neuvottelu- ja vaikutuspiiristä etääntyneiden sisältöjen aiheuttamaa huolta ilmenee myös poikien suosimien, mahdollisesti ikärajallisten pelien osalta. (Kuvio 19.).

Vuoden 2020 keväällä tätä kirjoittaessani olemme maailmanlaajuisesti uudessa tilanteessa viruspandemian aiheuttamien laajojen rajoitusten ja sosiaalisen eristämisen vuoksi. Perusopetuksella siirtyi nopeasti digitaalisen etäopetukseen poikkeuksellisissa olosuhteissa. Esiopetus ja varhaiskasvatus kokeili myös digitaalisia keinoja lasten tavoittamiseen tilanteessa, jossa kasvokkainen vuorovaikutus ei ole mahdollista. Varhaiskasvatuksen opettajan suunnittelemat majan rakennustreffit kokoussovelluksessa tai esiopetuksessa olevien lasten kanssa toteutettu iloinen pöytäteatteriesitys etäopetuksessa oleville

vertaisilleen kuvanjakopalvelussa onkin yllättäen muuttuneessa maailmassa digisysteemin mahdollistamaa laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Etävuorovaikutus ei kuitenkaan tapahdu päiväkodin tai kodin mikrosysteemissä, vaan samanaikaisesti niiden ulko- ja sisäpuolelle asettuvassa digitaalisessa tilassa. Digitaalisen median läpileikkävyys voi mahdollistaa muillakin elämän alueilla myönteisiä kokemuksia ja vuorovaikutusta silloin, kun lähikontaktit eivät ole mahdollisia.

Varhaiskasvatusarjessa median avulla voidaan vahvistaa vanhemman mahdollisuuksia päästä jakamaan lapsen merkityksellisiä kokemuksia, kasvua ja oppimista. Esimerkiksi lasten ja henkilöstön yhdessä dokumentoima ja kuvanjakopalvelussa jakama arki voi toimia kotona lapsen ja vanhempien yhteisen keskustelun lähtökohtana.

9.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheita

Lasten median käytön ohjaaminen ja tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä valikoitui tutkimukseni aiheeksi, koska koin median käytön vaikuttavan voimakkaasti joidenkin lasten elämässä. Lapset toivat esiin kokemuksia ikätasolle sopimattomista sisällöistä puheissaan, leikeissään ja piirustuksissaan. Digitaalisen median sisällöt saattoivat täyttää lasten ajatukset niin ettei muulle jäänyt tilaa. Jos digitaalisen median käyttö vaikuttaa lapsiin yksilöllisesti ja monitekijäisesti tuen mahdollistamisen näkökulma on myös yhdenvertaisuuden kannalta tärkeä. Tutkimukseni mukaan lapset, joiden vanhempien koulutustaso oli matalampi, käyttivät muita lapsia enemmän digitaalista mediaa (tulos lähes tilastollisesti merkitsevä). Sama vanhempien ryhmä ilmaisi myös vahvemman toiveen lapsikohtaisesta yhteistyöstä. Tutkimukseni mukaan suurin osa lapsista käyttää digitaalista mediaa maltillisesti, osa varsin paljon ja pieni osa ei lainkaan. Tutkimukseni mukaan tyttöjen ja poikien vanhemmat suhtautuvat lasten median käyttöön eri tavalla, mikä viittaa tarpeeseen tarkastella ilmiötä tarkemmin lapsen sukupuolen vaikutus huomioiden. Poikien vanhemmat kokevat myös enemmän huolta, mikä on havaittu myös aiemmassa tutkimuksessa (Kucirkova, Littleton & Kyparissiadis 2018).

Tutkimuksessani vanhempien kiinnostus ja huolenpito lastensa digitaalisen median käyttöön nousi selkeästi esiin. Myös joidenkin perheiden tarve ohjaukseen ja lapsen digitaal-

lisen median käytön tarkoituksenmukaisuuden pohtimiseen nousi tuloksista esiin. Yhteinen pohdinta vanhempien kanssa voi lisätä kasvatustietoisuutta ja auttaa vanhempia tasapainottamaan lapsen elämää niin, että hän voi hyötyä median käytöstä ja samalla aikaa jää riittävästi myös muille tärkeille asioille. Jatkuva pääsy älylaitteille saattaa muodostaa riskin lapsen kasvulle, esimerkiksi suositukset ylittävän digitaalisen median käytön on osoitettu neljä- ja viisivuotiailla lapsilla olevan yhteydessä sekä kielellistä tietoa käsittelevien aivoalueiden että kielellisten taitojen viivästyneeseen kehitykseen (Hutton, Dudley, Horowitz-Kraus, DeWitt & Holland 2020). Pienten lasten kehityksessä ja hyvinvoinnissa ajankäytöllä on merkitystä, ei ainoastaan sillä mitä tehdään vaan myös mitä mahdollisesti jää tekemättä.

Kotimaisessa ja kansainvälisessä tutkimusperustaisessa keskustelussa nousee esiin varhaiskasvatuksen mahdollisuus toimia yhteistyössä luontevana tukena perheille sekä vanhempien yhteisen keskustelun mahdollistajana. Tutkimukseni mukaan vanhempien ja henkilöstön suhtautuminen yhteistyöhön on myönteistä. Käytännön tasolla kokemusta yhteistyöstä on vähän, samoin epävarmuutta yhteistyön tavoista, joita tulisikin kehittää perheiden mediankäyttötapojen moninaisuus huomioiden. Perhe voisi esimerkiksi toivoa käytännön vinkkejä hyvistä sovelluksista, säätelyapua arjen tilanteisiin, tukea käytön rajaamiseen tai kavereiden kanssa yhteisten sääntöjen luomiseen. Nykyisellään keskustelun avaamista saattaa estää lapsen median käytön pitäminen perheiden yksityisenä asiana. Tieto kotien käytännöistä mahdollistaa myös lasten yksilöllisten kokemusten, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden huomioimisen, koska lasten kasvuun ja oppimiseen vaikuttavana tekijänä niiden huomiotta jättämiselle ei ole perusteluja.

Aikuisen on tärkeää osoittaa kiinnostusta lapsen mediasuhteeseen, jonka ymmärtämiseen parhaana oppaana toimii lapsi itse. Varhaiskasvatusikäisten myönteisen mediasuhteen ja hyvien mediankäyttötottumusten muodostumisessa on vanhemmilla ja päiväkodin henkilöstöllä tärkeä merkitys. Asiasta saatava tutkimusperustainen tieto ja yhteinen pohdinta voi hälventää lapsen digitaalisen median käyttöön liittyvää perusteetonta huolta ja vanhempien syyllisyyden tunteita. Tutkimuksessani ilmeni, että yli puolet vanhemmista on sitä mieltä, että heitä syyllistetään pienten lasten digitaalisen median käytöstä. Mielestäni varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää ottaa näkemys omissa pohdinnoissaan huomi-

oon. Vanhempien syyllistäminen ei palvele lapsen tarpeita; jos perhe tarvitsee tukea esimerkiksi lapsen digitaalisen median käytön rajaamisessa, on se yhteisen keskustelun ja pohdinnan paikka.

Lasten tukeminen ja ohjaaminen digitaalisen median käytössä merkitsee ennen muuta yhteistä tekemistä ja yhdessä opettelua. Digitaalisen median käytön myönteisten mahdollisuuksien hyödyntämisen lisäksi on tärkeää huolehtia täysin ruuduttomista tilanteista arjessa. Vanhempien on tärkeää tiedostaa, että pienen lapsen on biologiansa määräämänä vaikea kieltäytyä tarjolla olevasta välittömästä mielihyvästä. Tätä hyödynnetään monien lapsille suunnattujen mediasisältöjen suunnittelussa. Ponnistelemista palkinnon saamiseksi on aikuisen ohjauksessa tietoisesti opeteltava (Sajaniemi ym 2015, 14). On tärkeää mahdollistaa toimintaa, joissa mielihyvän saavuttaminen vaatii pitkäjännitteisempää ponnistelua, esimerkkinä vertaisten kanssa kehittyvä roolileikki, keskittyminen sadun kuunteluun tai esikoulun kanavakirjontapenaalin monivaiheinen valmiiksi saattamiseen.

Tämän tutkimuksen herättämät jatkotutkimusaiheet nousivat esiin tutkimusprosessin kuluessa. Nettikysely antoi hyvän yleiskuvan aiheesta, jonka yksityiskohtaisempaa tarkastelua varten haastattelututkimus antaisi tarkemman kuvan. Tutkimukseni rajauksessa lasten oma näkökulma jäi kokonaan ulkopuolelle. Olisi tärkeää selvittää millaisena lapset itse näkevät oman mediasuhteensa; millaisia kiinnostuksen kohteita heillä on, millaisia huolia ja tuen tarpeita he kokevat, saavatko he mielestään riittävästi ohjausta ja ovatko aikuiset kiinnostuneita heidän digitaalisista mielenkiinnon kohteistaan siinä määrin kuin he toivoisivat. Tässä tutkimuksessa on nostettu esiin yhteistyön rakenteista ja muodosta sopimisen tarve. Olisi tärkeää saada tuloksia myös yhteistyön vaikuttavuudesta ja merkityksestä lapsille ja perheille.

Myös päiväkodin henkilöstön osaamista, lisäkoulutuksen tarvetta ja yhteistyön esteitä olisi tarpeen tutkia tarkemmin; mikä mahdollistaa tai estää mediakasvatuksen toteutumisen ohjaavien asiakirjojen mukaisesti. Miten henkilöstö suhtautuu lasten digitaalisiin leikkeihin ja kiinnostuksen kohteisiin, onko niille tilaa varhaiskasvatuskontekstissa vai ainoastaan lasten keskinäisessä jakamisessa. Myös vuorovaikutuksen näkökulma on relevantti ja tutkimuksen arvoinen aihe. Tutkimuksessani vanhempien huoli liittyen sekä lasten että aikuisten median käyttöön vuorovaikutusta häiritsevänä tekijänä tulee vahvasti esiin.

Lapsen kasvu vastuulliseksi median käyttäjäksi tapahtuu aikuisen tuen ja luottamuksen mahdollistamassa myönteisessä mediaympäristössä, ei pelkällä valvonnalla ja rajoittamisella. Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön on tärkeää suhtautua digitaalisen median käyttöön lasten elämään useimmiten kuuluvana, merkityksellisenä asiana. Aikuisten osoittamalla aidolla kiinnostuksella ja halulla osallistua lapsen mediatodellisuuteen on merkitystä, kuten myös luovuuteen ja itseilmaisuuksiin rohkaisevalla ja innostavalla asenteella. Varhaiskasvatusta järjestävien tahojen on huolehdittava oman ohjaavien asiakirjojen määrittämän kasvatusvastuunsa toteutumisesta lasten mediakasvatuksesta, jonka yksi tärkeä osa on yhteistyö vanhempien kanssa.

Lähteet

- Aubrey, C., & Dahl, S. (2014). The confidence and competence in information and communication technologies of practitioners, parents and young children in the Early Years Foundation Stage. *Early years*, 34(1), 94-108.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development. Experiments by nature and design. Cambridge: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (2017). Ekologisten järjestelmien teoria. *Teoksessa R. Vasta (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. Suomentanut Anne Toppi (s. 221–288). United Press Global. 2. uudistettu laitos.
- Browne, D., Thompson, D. A., & Madigan, S. (2020). Digital Media Use in Children: Clinical vs Scientific Responsibilities. *JAMA pediatrics*, 174(2), 111-112.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy-What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10, 21-35.
- Chaudron, S. (2015) Young Children (0–8) and Digital Technology: A Qualitative Exploratory Study across Seven Countries. *European Commission, Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of the Citizen, Report EUR 27052; doi:10.2788/00749*.
- Chaudron S., Di Gioia R., Gemo M. (2018) Young children (0-8) and digital technology, a qualitative study across Europe; EUR 29070; doi:10.2760/294383
- Council on Communications and Media, AAP (2016). Media and young minds. *Pediatrics* 138: e20162591.
- Creswell, John W, & Plano Clark, Vicki L. 2007. Designing and conducting – Mixed methods research. California: Sage Publications Inc, 1–140.
- Early Childhood Australia (2018). Statement on young children and digital technologies. Saatavilla: <http://www.earlychildhoodaustralia.org.au/wp-content/uploads/2018/10/Digital-policy-statement.pdf>.
- Danby, S., Davidson, C., Theobald, M., Scriven, B., Cobb-Moore, C., Houen, S., ... & Thorpe, K. (2013). Talk in activity during young children's use of digital technologies at home. *Australian Journal of Communication*, 40(2), 83-99.
- Davidson, C. N., & Goldberg, D. T. (2012). Our digital age: Implications for learning and its (online) institutions. *E-Learning and Digital Media*, 9(3), 249-266.

- Goh, W. W. L., Bay, S., and Hsueh-Hua Chen, V. (2015). Young school children's use of digital devices and parental rules. *Telematics and Informatics*, 32(4), 787–795. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2015.04.002>
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 5–341.
- Härkönen, Ulla. 2008, Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus–Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. *Verkkojulkaisussa Niikko, Anneli, Pellikka, Ismo & Savolainen, Erkki (toim.). Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia kartanonmäeltä*. Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 21-39.
- Hinkley, T., Verbestel, V., Ahrens, W., Lissner, L., Molnár, D., Moreno, L. A. & Veidebaum, T. (2014). Early childhood electronic media use as a predictor of poorer well-being: a prospective cohort study. *JAMA pediatrics*, 168(5), 485-492.
- Huhtanen, E. (2016). Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisuja, 5, 2016. 40 s.
- Hutton, J. S., Dudley, J., Horowitz-Kraus, T., DeWitt, T., & Holland, S. K. (2020). Associations between screen-based media use and brain white matter integrity in preschool-aged children. *JAMA pediatrics*, 174(1), e193869-e193869.
- Irisvik, S., & Utriainen, J. (2017). Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: S&S. 173 s.
- Kardefelt-Winther, D. (2017). How Does the Time Children Spend Using Digital Technology Impact Their Mental Well-being, Social Relationships and Physical Activity?: An Evidence-focused Literature Review. Florence, Italy: *UNICEF Office of Research-Innocenti*. 1-39.
- Kucirkova, N., Littleton, K., & Kyparissiadis, A. (2018). The influence of children's gender and age on children's use of digital media at home. *British Journal of Educational Technology*, 49(3), 545-559.
- Kumpulainen, K. & Gillen, J. (2017). Young Children's Digital Literacy Practices in the Home: A Review of the Literature. *COST ACTION IS11410 DigiLitEY*. Saatavilla: <http://digilitey.eu> University of Sheffield, Sheffield, ss. 1-34.
- Kumpulainen, K., Vartiainen, J., Ouakrim-Soivio, N., & Hienonen, N. (2019). Lasten kotiympäristöt monilukutaidon kehittymisen areenoina: Raportti pienten lasten huoltajille laaditusta kyselystä. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/299859/Lasten_kotiymparistot_monilukutaidon_kehittymisen_areenoina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kupiainen, R. (2007). Pienten lasten medialukutaito. *Teoksessa Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. Mediametkaa! Osa 2 Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan*. Jyväskylä: Gummerus, 16–22.
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. (2009). *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Helsinki: Helsinki University Press. 196 s.
- Lahikainen, A. R., & Arminen, I. (2015). Perheet, media ja tulevaisuus. *Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta. Mätkiä, Tiina. Repo, Katja (toim.)(2015). Media lapsiperheessä*. Vastapaino Tampere. Hansaprint Vantaa. S, 264.
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout V.J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology* 36, 11-17.
- Lee, J., and Barron, B. (2015). Aprendiendo en casa: media as a resource for learning among Hispanic-Latino families. A report of the Families and Media project. New York. Saatavilla: https://joanganzcooneycenter.org/wp-content/uploads/2015/02/jgcc_aprendiendoencasa.pdf
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015). How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style. London: *EU Kids Online, LSE*. 25 s.
- Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., & Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173, 244-250.
- Marsh, J., Brooks, G., Hughes, J., Ritchie, L., Roberts, S., and Wright, K. (2005). Digital beginnings: Young children's use of popular culture, media and new technologies. Sheffield. Saatavilla: [http://www.digitalbeginnings.shef.ac.uk/ DigitalBeginningsReport.pdf](http://www.digitalbeginnings.shef.ac.uk/DigitalBeginningsReport.pdf)
- McDaniel, B. T., & Radesky, J. S. (2018). Technoference: Parent distraction with technology and associations with child behavior problems. *Child development*, 89(1), 100-109.
- Mertala, P., & Salomaa, S. (2016). Kasvatuskeskeinen näkökulma varhaisvuosien mediakasvatukseen. Monimuotoinen mediakasvatus. *Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja*, 1(2016), 154-175.
- Metsämuuronen, J. (2006). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3.laitos, 2. painos, Gummerus, Jyväskylä 1324 s.

- Moilanen, P. & Räihä, P. (2018) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Valli, R. (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (43–61). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mustola, M., & Rissanen, M. J. (2017). Mediaympäristö. Teoksessa M. Koivula, A. Siipainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino, 307-314.
- Määttä, S., Konttinen, H., Haukkala, A., Erkkola, M., & Roos, E. (2017). Preschool children's context-specific sedentary behaviours and parental socioeconomic status in Finland: a cross-sectional study. *BMJ open*, 7(11), e016690.
- Niinistö, H., & Ruhala, A. (2007). Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa: *Näkökulmia mediakasvatukseen* (pp. 123-135). Mediakasvatusseura.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and technology*, 39(2), 250-266.
- Nikken, P., & de Haan, J. (2015). Guiding young children's internet use at home: Problems that parents experience in their parental mediation and the need for parenting support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1) Article 3. <https://doi.org/10.5817/CP2015-1-3>
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of child and family studies*, 24(11), 3423-3435.
- Noppari, Elina (2014) Mobiilimuksut: Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 3. Journalismin, median ja viestinnän tutkimuskeskus COMET, Tampereen yliopisto. 135 s.
- Ojala, V., Niinistö, H., Pentikäinen, L., Puura-Castren, A-L., Rintakorpi, K., Ruhala, A. & Rautiola, P. (2008). *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Stakes. 31 s.
- O'Neill, B. (2015). Ecological perspectives and children's use of the Internet: exploring micro to macro level analysis. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 3(2), 32-53.
- Opetushallitus. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014). Helsinki.
- Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018). Helsinki.
- Penn, H. (2005). Understanding early childhood education. Issues and controversies. Glasgow: Bell & Bain Ltd. 240 s.

- Plowman, L., & McPake, J. (2013). Seven myths about young children and technology. *Childhood Education* 89(1), 27-33.
- Plowman, L., McPake, J., & Stephen, C. (2010). The technologization of childhood? Young children and technology in the home. *Children & Society*, 24(1), 63-74.
- Plowman, L., Stevenson, O., Stephen, C., & McPake, J. (2012). Preschool children's learning with technology at home. *Computers in Education*, 59, 30-37.
- Radesky, J. S., Schumacher, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: the good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, 135(1), 1-3.
- Radesky, J., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C. (2015). Maternal mobile device use during a structured parent-child interaction task. *Academic pediatrics*, 15(2), 238-244.
- Radesky, J. S., Peacock-Chambers, E., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Use of mobile technology to calm upset children: Associations with social-emotional development. *JAMA pediatrics*, 170(4), 397-399.
- Radesky J.S., Silverstein M., Zuckerman B., & Christakis D.A. (2014). Infant self-regulation and early childhood media exposure. *Pediatrics*, 133(5), e1172-e1178.
- Saarikivi, K. A., & Martikainen, S. A. (2019). Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. *Teoksessa: Lapset, nuoret ja älylaitteet-Taiten tasapainoon (pp. 43-83)*. Duodecim.
- Sajaniemi, N., Suhonen, E., Nislin, M., & Mäkelä, J. E. (2015). Stressin säätely. Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salokoski, T. (2005). Tietokonepelit ja niiden pelaaminen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto
- Salomaa, S. (2016). Mediakasvatustietoisuuden jäsentäminen varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 5(1), 136-161.
- Salomaa, S., & Sommers-Piironen, J. (2018). Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. 27 s. Saatavilla: www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf

- Suoninen, A. (2011b) Lasten mediabarometri 2010. Vanhempien mielipiteet lasten mediankäytöstä. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2011. Helsinki: Mediakasvatusseura. Saatavilla: [http:// www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-9-0.pdf](http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-9-0.pdf)
- Suoninen, A. (2014). Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja, 75.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutus rakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. 2018. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/vkour/2018/vkour_2018_2019-11-05_tie_001_fi.html (Viitattu: 13.4.2020).
- Takeuchi, L., and Stevens, R. (2011). The new coviewing: Designing for learning through joint media engagement. New York. Saatavilla: [http:// www.joan-ganzcooneycenter.org/wp-content/uploads/2011/12/ jgc_coviewing_desktop.pdf](http://www.joan-ganzcooneycenter.org/wp-content/uploads/2011/12/jgc_coviewing_desktop.pdf)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019). Pienet lapset ja ruutuaika. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138567/THL_TjaT_Pienet%20lapset%20ja%20ruutuaika%202.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019). Varhaiskasvatus 2018. Tilastoraportti 32/2019, 17.9.2019. Saatavilla: <http://www.julkari.fi/handle/10024/138571>
- Tuomi J. & Sarajärvi A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Valli, R., & Aaltola, J. (2015). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2–Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-85.
- Vandewater, E. A., Park, S. E., Huang, X., & Wartella, E. A. (2005). “No—you can’t watch that” parental rules and young children’s media use. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 608-623.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018., 3§:Varhaiskasvatuksen tavoitteet. Viitattu 20.4. 2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 6 luku Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset. Viitattu 20.4. 2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Walker, A. 2015. The ecology of digital childhood: the Digisystem. <http://www.aisha-walker.com/2015/07/16/digisystem/>, viitattu 4.4. 2020

Vilkkä, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 28–152.

World Health Organization. (2019). Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. World Health Organization Geneva.

Liitteet

Liite 1. Tulostaulukot

Liite 2. Vanhempien tutkimuskysely

Liite 3. Henkilöstön tutkimuskysely

Liite 4. Tutkimuskyselyiden saatekirjeet

LIITE 1: Tulostaulukot

Taulukko 2. Ristiintaulukointi ikäryhmien välillä Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille lapsen kotona käytössä olevien laitteiden yleisyydessä.

<i>Ristiintaulukointi</i>		<i>Ikäryhmä</i>			Pearson χ^2	p
<i>Laitteet</i>	0-2	3-4	5-6	yhteensä		
<i>Televisio</i>					6.399	.041*
<i>0</i>	16	11	11	44		
<i>1</i>	27	55	62	144		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Tablettitietokone</i>					12.727	.002**
<i>0</i>	27	24	24	75		
<i>1</i>	26	42	55	113		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Ei laitetta</i>					16.659	.000***
<i>0</i>	36	66	77	179		
<i>1</i>	7	0	2	9		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Oma laite</i>					11.544	.002**
<i>0</i>	39	56	53	148		
<i>1</i>	4	10	26	40		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		

Taulukko 3. Ristiintaulukointi ikäryhmien välillä Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille lapsen kotona käyttämien mediasisältöjen yleisyydessä.

<i>Ristiintaulukointi</i>		<i>Ikäryhmä</i>			Pearson χ^2	p
<i>Laitteet</i>	0-2	3-4	5-6	yhteensä		
<i>Maksulliset TV-kanavat</i>					12.287	.002**
<i>0</i>	29	25	29	83		
<i>1</i>	14	41	50	105		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Oppimisovellukset</i>					19.210	.000***
<i>0</i>	38	34	40	112		
<i>1</i>	5	32	39	76		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Pelit</i>					15.479	.000***
<i>0</i>	30	41	29	100		
<i>1</i>	13	25	50	88		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		
<i>Ei mitään</i>					13.436	.001***
<i>0</i>	37	66	77	180		
<i>1</i>	6	0	2	8		
<i>yhteensä</i>	43	66	79	188		

Taulukko 4. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille digitaalisen median käyttöön liittyvien ristiriitojen aiheista.

<i>Ristiintaulukointi</i>		Lapsen sukupuoli				
<i>Ristiriitoja aikuis- ten kesken</i>	Tyttö	Poika	yhteensä	Pearson χ^2	p	
<i>Ikärajojen noudatta- minen</i>				6.740	.009**	
0	82	77	159			
1	7	21	28			
yhteensä	89	98	187			

<i>Ristiriitoja lapsen kanssa</i>					
<i>Ikärajojen noudatta- minen</i>				4.054	.044*
0	87	89	176		
1	2	9	11		
yhteensä	89	98	187		

Taulukko 5. Testisuureet ja otoskoot Mann-Whitney testissä merkitsevästi eroaville muuttujille vanhempien suhtautumiselle digitaalisen median käyttöön.

<i>Mann-Whitneyn U-testi</i>		Lapsen sukupuoli	Vanhempien suhtautuminen lasten digitaalisen median käyttöön	
	N	Mean rank	U	p
<i>Ei nopeatempoista sisältöä</i>			3648.0	.042*
<i>Tyttö</i>	89	85.99		
<i>Poika</i>	98	101.28		
<i>yhteensä</i>	187			
<i>DM vie liikaa aikaa leikiltä</i>			3389.5	.006***
<i>Tyttö</i>	89	83.08		
<i>Poika</i>	98	103.91		
<i>yhteensä</i>	187			
<i>DM innostaa liikku- maan</i>			3218.5	.001***
<i>Tyttö</i>	89	106.84		
<i>Poika</i>	98	82.34		
<i>yhteensä</i>	187			
<i>DM ei aiheuta huolta</i>			3503.5	.013*
<i>Tyttö</i>	89	103.63		
<i>Poika</i>	98	85.25		
<i>yhteensä</i>	187			
<i>DM sopii iltasaduksi</i>			3669.5	.021*
<i>Tyttö</i>	89	101.77		
<i>Poika</i>	98	86.94		
<i>yhteensä</i>	187			

Taulukko 6. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille digitaalisen median käyttöön liittyvien vanhempien huolenaiheista.

Ristiintaulukointi	Lapsen sukupuoli			Pearson χ^2	p
	Tyttö	Poika	yhteensä		
Vanhempia huolestuttaa					
Sisällöt				12.908	.000***
0	68	50	118		
1	21	48	69		
yhteensä	89	98	187		
Vaikea keksiä muuta tekemistä				5.592	.018*
0	77	71	148		
1	12	27	39		
yhteensä	89	98	187		
Liikunnan puute				6.648	.010**
0	78	71			
1	11	27			
yhteensä	89	98	187		

Taulukko 7. Ristiintaulukointi lapsen sukupuolen mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille vanhempien mielsestä parhaista keinoista tukea lasta digitaalisen median käytössä.

<i>Ristiintaulukointi</i>		Lapsen sukupuoli		Pearson χ^2	p
<i>Keinot tukea lasta</i>	Tyttö	Poika	yhteensä		
<i>Keskustella erikoistilanteista</i>				5.741	0.17*
0	75	68	143		
1	14	30	44		
yhteensä	89	98	187		

Taulukko 8. Ristiintaulukointi vanhemman koulutustaustan mukaan Khiin neliötestissä merkitsevästi eroaville muuttujille parhaista yhteistyötavoista lasten digitaalisen median käyttöä koskien kodin ja päiväkodin välillä.

<i>Ristiintaulukointi</i>		Koulutus			Pearson χ^2	p
<i>Sopivimmat yhteistyömuodot</i>	Perus/toinen aste	Alempi korkea-aste	Ylempi korkea-aste	yhteensä		
<i>Materiaali ja neuvonta PKlta</i>					9.400	.009**
0	22	35	73	130		
1	18	21	19	58		
yhteensä	40	56	92	188		

Taulukko 9. Testisuureet ja otoskoot Kruskal-Wallis testissä merkitsevästi eroaville muuttujille henkilöstön suhtautumiselle yhteistyöhön kodin kanssa. VLH= Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja, VO= Varhaiskasvatuksen opettaja, VEO= Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai S2-opettaja.

<i>Kruskal-Wallis testi</i>			Henkilöstön suhtautuminen Yhteistyöhön kodin kanssa		
	N	Mean rank	<i>df</i>	H	p
<i>PK luonteva kumppani</i>			2	11.06	.004**
<i>VLH</i>	12	13.13			
<i>VO</i>	23	21.96			
<i>VEO</i>	5	31.50			
<i>yhteensä</i>	40				
<i>Mediakasvatus PKssa</i>			2	12.57	.002**
<i>VLH</i>	12	11.58			
<i>VO</i>	23	12.63			
<i>VEO</i>	5	27.50			
<i>yhteensä</i>	40				
<i>Yhteinen pohdinta</i>			2	10.43	.005**
<i>VLH</i>	12	11.92			
<i>VO</i>	23	24.15			
<i>VEO</i>	5	24.30			
<i>yhteensä</i>	40				
<i>Käytännön opastus</i>			2	8.86	.012*
<i>VLH</i>	12	17.71			
<i>VO</i>	23	22.35			
<i>VEO</i>	5	18.70			
<i>yhteensä</i>	40				

Kysely vanhemmille alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käytöstä ja sen tukemisesta

Hei sinä alle kouluikäisen lapsen vanhempi!

Opiskelen kasvatustiedettä Helsingin yliopistossa ja teen pro gradu-tutkimusta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksistä koskien alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käyttöä ja yhteistyön mahdollisuuksia käytön tukemisessa. Tämä on tutkimuskysely vanhemmille. Kyselyyn voi vastata 1.12. 2019 asti.

Tässä kyselyssä digitaalisella medialla tarkoitetaan kaikkea mediaa, joka on koodattu koneilla luettavaan muotoon ja sitä on mahdollista käyttää ruudulla (pelit, videot, tv, sosiaalinen media, internet-sisällöt). Kyselyssä käytetään myös termiä älylaitteet tarkoittamaan älypuhelinia ja tablettitietokonetta.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä tunnistetietoja kerätä. Kyselyn tuloksia käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan tutkimustarkoituksiin.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia.

Tulokset julkaistaan gradussani, joka valmistuu keväällä 2020 ja on luettavissa Helsingin yliopiston digitaalisessa arkistossa Heldassa.

Näkemyksesi on todella tärkeä, suuri kiitos osallistumisesta!

Yhteystiedot:

Satu Kaartokallio
Kasvatustieteen opiskelija
Helsingin yliopisto
satu.kaartokallio@helsinki.fi

Ohjaajan yhteystiedot
Kasvatustieteen professori
Nina Sajaniemi
PL 8, 00014 Helsingin yliopisto
nina.sajaniemi@helsinki.fi

TAUSTATIEDOT

1. Vastaajan ikäryhmä *

Ole hyvä ja valitse.

2. Vastaajan sukupuoli *

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua kertoa

3. Vastaajan koulutustausta *

- ☐ Peruskoulu
- ☐ Ammattikoulu
- ☐ Lukio / ylioppilas
- ☐ Alempi korkeakoulu / opistotutkinto
- ☐ Ylempi korkeakoulututkinto
- ☐ Lisensiaatti / Tohtori

4. Asuinpaikan postinumeroalue *

Ole hyvä ja valitse. ▼

5. Kuinka monta lasta perheeseesi kuuluu? *

Ole hyvä ja valitse ▼

6. Varhaiskasvatusikäisen lapsesi ikä tällä hetkellä (vuotta) – vastaa kyselyyn ajatellen yhtä lasta, halutessasi voit täyttää kyselyn uudelleen eri-ikäisille lapsille. *

Ole hyvä ja valitse... ▼

7. Lapsen sukupuoli *

- ☐ Tyttö
- ☐ Poika
- ☐ En halua kertoa

8. Onko lapsellasi oma älylaite? *

Älylaitteella tarkoitetaan langatonta kädessä pidettävää laitetta (puhelin tai tabletti).

☐ kyllä

☐ ei

9. Mitä digitaalisia laitteita lapseni käyttää? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

☐ Tabletti

☐ Älypuhelin

☐ Tietokone

☐ Televisio

☐ Pelikonsolit

☐ Älykello

☐ Ei mitään

☐ Muita, mitä?

10. Mitä digitaalisia sisältöjä lapsesi käyttää? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

☐ Lasten Areena

☐ Muut TV-kanavat

☐ Maksulliset kanavat (HBO, Netflix tms.)

☐ Youtube / Youtube Kids

☐ Sosiaalinen media

☐ Pelit

☐ Oppimisovellukset

☐ Ei mitään

☐ Muita, mitä?

11. Kuinka paljon lapsesi viettää päivittäin aikaa digitaalisen median parissa? *

☐ Ei lainkaan

☐ 0,5 h

☐ 1 h

☐ 1,5 h

☐ 2 h

☐ 2,5 h

☐ 3 h

☐ 3,5 h

☐ 4 h

☐ 4,5 h

☐ 5 h

☐ Muu, mikä (esim. 2h viikossa)

LAPSEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTTÖÄ KOSKEVAT NÄKEMYKSET JA KÄYTÄNNÖT

Tässä kyselyssä digitaalisella medialla tarkoitetaan kaikkea mediaa, jota on mahdollista seurata tai käyttää ruudulla (pelit, videot, tv, sosiaalinen media, internet-sisällöt).

Kyselyssä älylaitteet tarkoittavat kädessä pidettäviä laitteita kuten älypuhelin ja tablettitietokonetta.

12. Sopiva ikä hankkia lapselle oma älypuhelin on (vuotta) *

Ole hyvä ja valitse...

13. Minkä ikäinen lapsi voi käyttää älylaitetta (esim. älypuhelin tai tabletti) ilman aikuisen läsnäoloa? (vuotta) *

Ole hyvä ja valitse...

14. Ota kantaa seuraaviin lapsesi digitaalisen median käyttöä koskeviin väittämiin. *

Voit halutessasi tarkentaa tai perustella vastauksiasi kohdassa 15, mainitse silloin väittämän kirjain (esim. 14 a.)

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a. Digitaalisen median käyttö rikastuttaa lapseni leikkiä.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Lapseni voi käyttää älylaitetta					

kayttaa älylaitetta yhteisleikissä kavereiden kanssa.

☐☐☐☐☐

c. Lapseni digitaalisen median käyttö vie liikaa aikaa leikiltä.

☐☐☐☐☐

d. Älylaitteen avulla lapseni voi päästä yli tunnekuohusta tai rauhoittua.

☐☐☐☐☐

e. Lapseni digitaalisen median käyttö helpottaa arkiaskareiden ja työn tekemistä kotona.

☐☐☐☐☐

f. Lapseni voi katsoa iltasadun digitaalisesta mediasta.

☐☐☐☐☐

g. Älylaitteet innostavat lastani liikkumaan.

☐☐☐☐☐

h. Digitaalisen median käyttö helpottaa lapseni tylsiä hetkiä.

☐☐☐☐☐

i. Lasten digitaalisen median käytöstä syyllistetään vanhempia.

☐☐☐☐☐

j. Aikuisten älylaitteiden käyttö häiritsee vuorovaikutusta lasten kanssa.

☐☐☐☐☐

k. Selkeämmät suositukset pienten lasten digitaalisen käytölle ovat tarpeen.

☐☐☐☐☐

l. Pienten lasten älylaitteiden käytöstä ei tarvitse olla huolissaan.

☐☐☐☐☐

m. Nopeatempoisten ja runsasvirikkeisten sisältöjen käyttöä on hyvä välttää.

☐☐☐☐☐

15. Halutessasi voit tarkentaa tai perustella vastauksiasi edellä oleviin väittämiin.

16. Perheessänne lapsen digitaalisen median käytöstä sopiminen aikuisten kesken on *

- ☐ Todella helppoa
- ☐ Melko helppoa
- ☐ Ei helppoa eikä vaikeaa
- ☐ Melko vaikeaa
- ☐ Todella vaikeaa

17. Mahdollisia ristiriitoja perheenne aikuisten kesken on aiheuttanut *

- ☐ Digitaalisen median parissa vietetyn ajan määrä.
- ☐ Lapselle hankitut laitteet.
- ☐ Lapsen käyttämät sisällöt.
- ☐ Ikärajojen noudattaminen.
- ☐ Tilanteet, joissa digitaalista mediaa voi käyttää.
- ☐ Sovittujen toimintatapojen muuttaminen neuvottelematta.
- ☐ Ei mikään näistä.
- ☐ Jokin muu, mikä?

18. Onko digitaalisen median käytöstä syntynyt ristiriitoja lapsen kanssa?

- ☐ Ei koskaan
- ☐ Harvoin
- ☐ Toisinaan
- ☐ Melko usein
- ☐ Päivittäin

19. Mahdollisia ristiriitoja lapsen kanssa on aiheuttanut *

- ☐ Digitaalisen median parissa vietetyn ajan määrä
- ☐ Sovittujen käytäntöjen muuttaminen neuvottelematta.
- ☐ Lapselle hankitut laitteet
- ☐ Käyttöajan päättyminen
- ☐ Lapsen käyttämät sisällöt
- ☐ Tilanteet, joissa digitaalista mediaa voi käyttää.
- ☐ Ikärajojen noudattaminen
- ☐ Ei mikään näistä
- ☐ Joku muu, mikä?

20. Käyttävätkö aikuiset perheessänne digitaalista mediaa lasten ollessa läsnä mielestäsi *

- ☐ Ei lainkaan
- ☐ Melko sopivasti
- ☐ Juuri sopivasti
- ☐ Hieman liikaa
- ☐ Aivan liikaa

21. Voit vielä halutessasi kertoa lapsesi digitaalisen median käyttöä koskevia ajatuksiasi.

LAPSEN TUKEMINEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ

22. Koetko tarvitsevasi enemmän tietoa alle kouluikäisen lapsen digitaalisen median käytön tukemisesta? *

Avoim vastauskenttä laajenee tekstin mukana.

☐ En

☐ En osaa sanoa

☐ Kyllä, mitä?

23. Huolestuttaako jokin sinua lapsesi digitaalisen median käyttöön liittyen? *

Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.

☐ Lapsen netissä ja peleissä näkemät asiat.

☐ Lapsen jääminen ulkopuoliseksi, jos hän ei käytä samoja sisältöjä kuin ikätoverit.

☐ Lapsen digitaalisen median parissa viettämä aika.

☐ Lapsen kavereiden välityksellä kohtaamat ikätasolle sopimattomat sisällöt.

☐ Lapsen liikkumiseen käyttämän ajan riittämättömyys.

☐ Vanhemman poissaolevuus digitaalisen median viemän huomion vuoksi.

☐ Lapsen reaktiot digitaalisen median käytön loppuessa.

☐ Lapsen on vaikea keksiä tekemistä digitaalisen median käytön tilalle.

☐ Vanhempien keskinäiset ristiriidat suhtautumisessa lapsen digitaalisen median käyttöön.

☐ Lapsen unen riittävyys.

☐ En osaa tukea lastani riittävästi digitaalisen median käytössä.

☐ Mikään ei huolestuta minua

☐ Muu, mikä?

24. Mielestäni parhaat keinot tukea lasta digitaalisen median käytössä. Valitse enintään kolme. *

- ☐ Olla tietoinen ja valvoa mitä sovelluksia ja sisältöjä (esim. pelit, youtube) lapsi käyttää.
- ☐ Käyttää sovelluksia rajoittamaan lapsen älylaitteiden käyttöaikaa ja sisältöä (esim. Screen Time, Kids Zone)
- ☐ Sopia lapsen kanssa digitaalisen median käytön säännöistä ja käyttöajoista.
- ☐ Päättää lapsen digitaalisen median käyttöajoista.
- ☐ Käyttää laitteita ja sisältöjä yhdessä lapsen kanssa.
- ☐ Rajoittaa omaa digitaalisen median käyttöäni lapsen ollessa paikalla.
- ☐ Keskustella lapsen kanssa miten toimitaan jos jotain ikävää tulee ruudulla vastaan.
- ☐ Luottaa lapsen omaan harkintaan digitaalisen median käytössä.
- ☐ Muu, mikä?

25. Miten perheessänne huolehditaan siitä, että kodin mediaympäristö sopii myös perheen pienimmille?

Mediaympäristöön kuuluu kaikki kodissa käytettävä digitaalinen media.

LAPSEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTÖN TUKEMINEN - VANHEMPIEN JA PÄIVÄKODIN YHTEISTYÖ

26. Oletko käsitellyt lapsesi digitaalisen median käyttöä päiväkodin henkilöstön kanssa? *

- ☐ Kyllä.
- ☐ En, mutta haluaisin käsitellä.
- ☐ En, koska en koe asiaa luontevaksi.
- ☐ En osaa sanoa.
- ☐ En koe asiaa tarpeelliseksi.
- ☐ Muu, mikä

27. Koen lapsesi digitaalisen median käytöstä keskustelemisen päiväkodissa helpoksi. *

- ☐ Täysin samaa mieltä.
- ☐ Osittain samaa mieltä.
- ☐ Ei samaa eikä eri mieltä.
- ☐ Osittain eri mieltä.
- ☐ Täysin eri mieltä.

28. Ota kantaa seuraaviin päiväkodin ja perheen yhteistyötä koskeviin väittämiin. *

	Täysin eri mieltä.	Osittain eri mieltä.	Ei samaa eikä eri mieltä.	Osittain samaa mieltä.	Täysin samaa mieltä.
a. Päiväkoti/esiopetus on luonteva yhteistyökumppani lapsen median käytön tukemisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Päiväkoti on hyvä taho jakamaan konkreettisia vinkkejä siitä, miten vanhemmat voivat tukea lapsen digitaalisen median käyttöä. (esim. materiaalia, tietoa, neuvoja)	☐	☐	☐	☐	☐
c. On tärkeää, että lapsi saa käyttää digitaalista mediaa oppimiseen ja luovaan toimintaan päiväkodissa.	☐	☐	☐	☐	☐
d. On tärkeää, että lapsi saa oppia mediataitoja päiväkodissa. (esim. laitteiden käyttöä, keskustelua sisällöistä ja ikärajoista)	☐	☐	☐	☐	☐
e. Mediataitojen opettaminen lapselle on kodin tehtävä.	☐	☐	☐	☐	☐
f. Vanhemmat ja päiväkodin henkilöstö voivat yhdessä pohtia ratkaisukeinoja jos lapsella on haasteita digitaalisen median käytössä. (esim. sisällöt, ajankäyttö)	☐	☐	☐	☐	☐
g. Päiväkodin tulisi mahdollistaa perheiden välinen keskustelu lasten digitaalisen median käytön tukemisesta.	☐	☐	☐	☐	☐

29. Millainen yhteistyö päiväkodin kanssa sopisi parhaiten lapsen digitaalisen median käytön tukemiseen? Valitse omasta mielestäsi kolme parasta yhteistyömuotoa. *

- ☐ Säännölliset keskustelut opettajan kanssa (vasu, eops).
- ☐ Päivittäiset, vapaamuotoiset keskustelut henkilökunnan kanssa.
- ☐ Vanhempainillat.
- ☐ Päiväkodilla järjestettävä asiantuntijaluento.
- ☐ Päiväkodilla saatavilla oleva materiaali/ siihen liittyvä neuvonta.
- ☐ Mahdollisuus yhteiseen keskusteluun muiden vanhempien kanssa.
- ☐ Toiminnallinen tapahtuma, johon osallistua yhdessä lapsen kanssa.
- ☐ Varhaiskasvatuksen henkilöstö aloittaa keskustelun huolen ilmetessä.
- ☐ Ei mikään näistä.
- ☐ Jokin muu, mikä?

30. Kerro kokemuksistasi ja ajatuksistasi päiväkodin ja perheiden yhteistyöstä lapsen digitaalisen median käytön tukemisessa.

» **Redirection to final page of KyselyNetti** ([muuta](#))

Kysely päiväkodin henkilöstölle alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käytöstä ja sen tukemisesta

Hei sinä varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa työskentelevä ammattilainen!

Opiskelen kasvatustiedettä Helsingin yliopistossa ja teen pro gradu-työtäni vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksistä koskien alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käyttöä ja yhteistyön mahdollisuuksia käytön tukemisessa. Tämä on tutkimuskysely päiväkodin henkilöstölle. Kyselyyn voi vastata 1.12. 2019 asti.

Tässä kyselyssä digitaalisella medialla tarkoitetaan kaikkea mediaa, joka on koodattu koneilla luettavaan muotoon ja sitä on mahdollista käyttää ruudulla (pelit, videot, tv, sosiaalinen media, internet-sisällöt). Kyselyssä käytetään myös termiä älylaitteet tarkoittamaan älypuhelinia ja tablettitietokonetta.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä tunnistetietoja kerätä. Kyselyn tuloksia käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan tutkimustarkoituksiin.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia.

Tulokset julkaistaan gradussani, joka valmistuu keväällä 2020 ja on luettavissa Helsingin yliopiston digitaalisessa arkistossa Heldassa.

Näkemyksesi on todella tärkeä, suuri kiitos osallistumisesta!

Yhteystiedot:

Satu Kaartokallio
Kasvatustieteen opiskelija
Helsingin yliopisto
satu.kaartokallio@helsinki.fi

Ohjaajan yhteystiedot
Kasvatustieteen professori
Nina Sajaniemi
PL 8, 00014 Helsingin yliopisto
nina.sajaniemi@helsinki.fi

TAUSTATIEDOT

1. Vastaajan ikäryhmä *

Ole hyvä ja valitse

2. Vastaajan sukupuoli *

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua kertoa

3. Työpaikkasi postinumeroalue *

Ole hyvä ja valitse

4. Mikä on ammattinimikkeesi? *

- ☐ Päiväkodin johtaja
- ☐ Varhaiskasvatuksen opettaja
- ☐ Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- ☐ Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- ☐ Ryhmäavustaja
- ☐ Jokin muu, mikä?

5. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksen ammatissa? *

- ☐ 0-2 vuotta
- ☐ 2-5 vuotta
- ☐ 6-10 vuotta
- ☐ 10-20 vuotta
- ☐ yli 20 vuotta

6. Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet? *

- ☐ 0-3 v.
- ☐ 3-5 v.
- ☐ 6-7 v.
- ☐ sisarusryhmä
- ☐ Jokin muu, mikä?

LASTEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTTÖÄ KOSKEVAT NÄKEMYKSET

7. Sopiva ikä hankkia lapselle älypuhelin on (vuotta) *

Ole hyvä ja valitse...

8. Minkä ikäinen lapsi voi käyttää älylaitetta (esim. älypuhelin tai tabletti) ilman aikuisen läsnäoloa? (vuotta) *

Ole hyvä ja valitse...

9. Ota kantaa seuraaviin lapsen hyvinvointia ja digitaalisen median käyttöä koskeviin väittämiin. *

Voit halutessasi tarkentaa tai perustella vastauksiasi kohdassa 10, mainitse silloin väittämän kirjain (esim. 9 a.)

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a. Digitaalisen median käyttö rikastuttaa lasten leikkiä.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Lapset voivat käyttää älylaitetta yhteisleikissä kavereiden kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Lasten digitaalisen median käyttö vie liikaa aikaa leikiltä.	☐	☐	☐	☐	☐
d. Älylaitteen avulla lapsi voi päästä yli tunnekuohusta tai rauhoittua.	☐	☐	☐	☐	☐
e. Lasten digitaalisen median käyttö helpottaa arkiaskareiden ja työn tekemistä kotona.	☐	☐	☐	☐	☐
f. Lapsi voi katsoa iltasadun digitaalisesta mediasta.	☐	☐	☐	☐	☐
g. Älylaitteet innostavat lapsia liikkumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
h. Digitaalisen median käyttö helpottaa lasten tylsiä hetkiä.	☐	☐	☐	☐	☐
i. Lasten					

digitaalisen median käytöstä syyllistetään vanhempia.

☐☐☐☐☐

j. Aikuisten älylaitteiden käyttö häiritsee vuorovaikutusta lasten kanssa.

☐☐☐☐☐

k. Selkeämmät suositukset pienten lasten digitaalisen median käytölle ovat tarpeen.

☐☐☐☐☐

k. Pienten lasten älylaitteiden käytöstä ei tarvitse olla huolissaan.

☐☐☐☐☐

m. Nopeatempoisten ja runsasvirikkeisten sisältöjen käyttöä on hyvä välttää.

☐☐☐☐☐

10. Halutessasi voit tarkentaa tai perustella vastauksiasi edellä oleviin väittämiin.

--

11. Huolestuttaako sinua jokin lasten digitaalisen median käyttöön liittyen? *

Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Lasten netissä ja peleissä näkemät asiat.
- ☐ Lasten jääminen ulkopuoliseksi, jos hän ei käytä samoja sisältöjä kuin ikätoverit.
- ☐ Lasten digitaalisen median parissa viettämä aika.
- ☐ Lasten kavereiden välityksellä kohtaamat ikätasolle sopimattomat sisällöt.
- ☐ Lasten liikkumiseen käyttämän ajan riittämättömyys.
- ☐ Vanhemman poissaolevuus digitaalisen median viemän huomion vuoksi.
- ☐ Lasten reaktiot digitaalisen median käytön loppuessa.
- ☐ Lasten on vaikea keksiä tekemistä digitaalisen median käytön tilalle.
- ☐ Vanhempien keskinäiset ristiriidat suhtautumisessa lapsen digitaalisen median käyttöön.
- ☐ Lasten unen riittävyys.
- ☐ Vanhemmat eivät osaa tukea lastaan digitaalisen median käytössä.
- ☐ Mikään ei huolestuta minua
- ☐ Muu, mikä?

12. Mielestäni parhaat keinot tukea lasta digitaalisen median käytössä, valitse enintään kolme. *

- ☐ Aikuinen on tietoinen ja valvoo mitä sovelluksia ja sisältöjä (esim. pelit, youtube) lapsi käyttää.
- ☐ Aikuinen käyttää sovelluksia rajoittamaan lapsen älylaitteiden käyttöaikaa ja sisältöjä (esim. Screen Time, Kids Zone)
- ☐ Aikuinen sopii lapsen kanssa digitaalisen median käytön säännöistä ja käyttöajoista.
- ☐ Aikuinen päättää lapsen digitaalisen median käyttöajoista.
- ☐ Aikuinen käyttää laitteita ja sisältöjä yhdessä lapsen kanssa.
- ☐ Aikuinen rajoittaa omaa digitaalisen median käyttöään lapsen ollessa paikalla.
- ☐ Aikuinen keskustelee lapsen kanssa miten toimitaan jos jotain ikävää tulee ruudulla vastaan.
- ☐ Aikuinen luottaa lapsen omaan harkintaan digitaalisen median käytössä.
- ☐ Muu, mikä?

13. Onko työssäsi herännyt huolta tai oletko havainnut tuen tarvetta pienten lasten digitaalisen median käyttöön liittyen? Kuvaile millaista.

LAPSEN DIGITAALISEN MEDIAN KÄYTÖN TUKEMINEN - VANHEMPIEN JA PÄIVÄKODIN YHTEISTYÖ

14. Koetko tarvitsevasi enemmän tietoa alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käytön tukemisesta? *

Avoim vastauskenttä laajenee vastauksen pituuden mukaan

- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Kyllä, mitä?

15. Onko sinulla kokemusta päiväkodin ja vanhempien välisestä yhteistyöstä lasten digitaalisen median käyttöön liittyen? *

Voit kertoa tarkemmin kokemuksistasi kohdan 20 avoimessa vastauskentässä.

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

16. Oletko ottanut lapsen digitaalisen median käytön puheeksi vanhempien kanssa? *

- ☐ Kyllä.
- ☐ En, mutta haluaisin.
- ☐ En koe sitä luontevaksi.
- ☐ En koe asiaa tarpeelliseksi.
- ☐ En osaa sanoa.
- ☐ Muu, mikä?

17. Koen lasten digitaalisen median käytöstä keskustelemisen vanhempien kanssa helpoksi. *

- ☐ Täysin samaa mieltä.
- ☐ Osittain samaa mieltä.
- ☐ Ei samaa eikä eri mieltä.
- ☐ Osittain eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä.

18. Ota kantaa seuraaviin päiväkodin ja perheiden yhteistyötä koskeviin väittämiin. *

	Täysin eri mieltä.	Osittain eri mieltä.	Ei samaa eikä eri mieltä.	Osittain samaa mieltä.	Täysin samaa mieltä.
Päiväkoti/esiopetus on luonteva yhteistyökumppani lasten median käytön tukemisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkoti on hyvä taho jakamaan konkreettisia vinkkejä siitä, miten vanhemmat voivat tukea lapsen digitaalisen median käyttöä. (esim. materiaalia, tietoa, neuvoja)	☐	☐	☐	☐	☐
On tärkeää, että lapsi saa käyttää digitaalista mediaa oppimiseen ja luovaan toimintaan päiväkodissa.	☐	☐	☐	☐	☐
On tärkeää, että lapsi saa oppia mediataitoja päiväkodissa. (esim. laitteiden käyttöä, keskustelua sisällöistä ja ikärajoista)	☐	☐	☐	☐	☐
Mediataitojen opettaminen lapselle on kodin tehtävä.	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempien ja päiväkodin aikuisten on luontevaa pohtia yhdessä ratkaisukeinoja jos lapsella on haasteita digitaalisen median käytössä. (esim. sisällöt, ajankäyttö)	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin tulisi mahdollistaa perheiden välinen keskustelu lasten digitaalisen median käytön tukemisesta.	☐	☐	☐	☐	☐

19. Millainen yhteistyö sopisi lasten digitaalisen median käytön tukemiseen parhaiten? Valitse kolme. *

- ☐ Säännölliset keskustelut opettajan kanssa (vasu, leops)
- ☐ Päivittäiset, vapaamuotoiset keskustelut henkilökunnan kanssa
- ☐ Vanhempainillat
- ☐ Päiväkodilla järjestettävä asiantuntijaluento
- ☐ Päiväkodilla saatavilla oleva materiaali/ siihen liittyvä neuvonta.
- ☐ Mahdollisuus yhteiseen keskusteluun muiden vanhempien kanssa.
- ☐ Toiminnallinen tapahtuma, johon osallistua yhdessä lapsen kanssa.
- ☐ Päiväkodin henkilöstö ottaa puheeksi esiin nousseen huolen.
- ☐ Ei mikään näistä.
- ☐ Jokin muu, mikä?

20. Kerro kokemuksistasi ja ajatuksistasi lasten digitaalisen median käytön tukemisesta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön kesken.

Kysely on suoritettu loppuun. Kiitos osallistumisestasi.

Voit nyt sulkea ikkunan.

Liite 4: Tutkimuskyselyiden saatekirjeet.

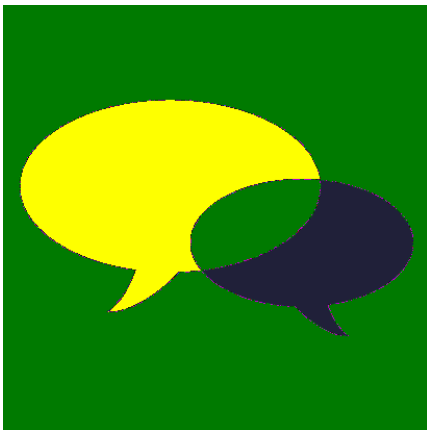
Hyvä alle kouluikäisen lapsen vanhempi!

Teen pro gradu -tutkielmaa Helsingin yliopistossa alle kouluikäisten lasten digitaalisen median käytöstä ja sen tukemisesta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön kesken.

Tutkimusaineisto kerätään kahdella kyselylomakkeella, joista toinen on suunnattu päiväkotien henkilöstölle ja toinen alle kouluikäisten lasten vanhemmille. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja tunnistetietoja ei kerätä. Vastaamiseen menee aikaa 10-15 minuuttia. Kysely on auki marraskuun loppuun saakka.

Tässä linkki vanhempien tutkimuskyselyyn:

<https://www.kyselynetti.com/s/3b298be>

[Kysely vanhemmille
alle kouluikäisten
lasten digitaalisen
median käytöstä ja
sen tukemisesta](https://www.kyselynetti.com/s/3b298be)

Verkkokysely: Kysely
vanhemmille alle kouluikäisten
lasten digitaalisen median
käytöstä ja sen tukemisesta
www.kyselynetti.com

Suuri kiitos jokaiselle vastaajalle jo etukäteen!

Satu Kaartokallio

Tutkimuskysely HENKILÖSTÖLLE lasten digitaalisen median käytön tukemisesta

Hyvä päiväkodin johtaja ja henkilöstö!

Teen pro gradu -tutkielmaa Helsingin yliopistossa pienten lasten digitaalisen median käytöstä ja sen tukemisesta vanhempien ja päiväkodin henkilöstön kesken. Olen saanut Helsingin kaupungilta tutkimusluvan tutkimusaineiston keräämiseen nettikyselynä ja sopinut aluepäällikkö N.N:n kanssa kyselyiden välittämisestä päiväkoteihin. Lähetän lasten vanhemmille suunnatun tutkimuskyselyn erillisenä viestinä ja toivon teidän välittävän sen heille.

Kyselyyn vastataan nimettömästi ja tunnistetietoja ei kerätä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa 10-15 minuuttia. Kysely on auki marraskuun loppuun saakka.

Tässä linkki henkilöstön tutkimuskyselyyn:

<https://www.kyselynetti.com/s/3e33a6d>

Suuri kiitos avustanne ja myös jokaiselle vastaajalle jo etukäteen!

Satu Kaartokallio